

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ОМЛАДИНЕ И СПОРТА

Број: 030-01-22/2021-04
Датум: 2. септембар 2022. године
Београд

На основу члана 36. Закона о планском систему („Службени гласник РС“, број 30/2018), члана 41. става 10. Пословника Владе („Службени гласник РС“, бр. 61/06 – пречишћен текст, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13, 76/14 и 8/19 – др.уредба) и члана 46. Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС“, број 8/19), Министарство омладине и спорта објављује

ИЗВЕШТАЈ

о јавној расправи о Предлогу стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године - спроведној у периоду од 29. јула до 19. августа 2022. године

У складу са методологијом прописаном Законом о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, број 30/18) и Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС“, број 8/19), као и Правилником о смерницама добре праксе за остваривање учешћа јавности у припреми нацрта закона и других прописа и аката („Службени гласник РС“, број 51/19) – обавеза је надлежног предлагача да спроведе јавну расправу, ради остваривања учешћа јавности прикупљањем коментара и сугестија.

Сходно наведеном, Министарство омладине и спорта спровело је у периоду од 29. јула до 19. августа 2022. године јавну расправу о Предлогу стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, у складу са Закључком Одбора за правни систем и државне органе Владе Републике Србије 05 Број 66-5734/2022-I, од 27. јула 2022. године.

У процесу јавне расправе о Предлогу стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, Министарство омладине и спорта је у августу 2022. године одржало шест округлих столова, у шест градова Србије. Округлим столовима присуствовало је укупно 182 представника младих, удружења младих и удружења за младе, представника јединица локалне самоуправе (канцеларије за младе, чланови већа општина и градова), а међу њима су били и представници Посебне радне групе за израду Предлога Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, и то представници: Кровне организације младих Србије (КОМС), Националне асоцијације практичара/ки омладинског рада (НАПОР), Националне асоцијације канцеларија за младе

(НАКЗМ), Центра за омладински рад (ЦЗОР) и Омладинског савеза удружења „Нови Сад омладинска престоница Европе“ (ОПЕНС). Догађаји су одржани: у Новом Пазару, 9. августа 2022. године, у 13 часова, у Канцеларији за младе Нови Пазар, у Ужицу, 11. августа 2022. године, у 13 часова, у Омладинском клубу Ужице, у Новом Саду, 15. августа, у 12 часова, у омладинском центру ОПЕНС, у Београду, 17. августа, у 12 часова, у општини Стари град, у Нишу, 18. августа 2022. године, у 12 часова, у Официрском дому и у електронској форми у Косовској Митровици, 19. августа, у Палати Србије, а у оквиру њих је Министарство омладине и спорта јавно представило Предлог стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године. У име Министарства омладине и спорта, у процесу су учествовали: министар омладине и спорта, Вања Удовичић и државни секретар у Министарству омладине и спорта, Милан Савић, са својим сарадницима. Министар и државни секретар су у својим уводним излагањима изнели преглед досадашњег процеса ревизије Националне стратегије за младе, односно израде Предлога стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, а дубљи увид у сам Предлог стратегије, на свих шест округлих столова, дала је саветница министра, Снежана Клашња, након чега су се учесници активно укључили у дискусију, а своје предлоге, коментаре и сугестије који се односе на ревизију Националне стратегије за младе, могли су да доставе Министарству омладине и спорта и електронским путем.

Обједињени предлози, коментари и сугестије у процесу јавне расправе о Предлогу стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, изнети на округлим столовима:

- Омогућити још више јачање улоге младих у друштву;
- Поспешити јачање сарадње Министарства и јединица локалних самоуправа;
- Подстицати инфраструктуру за младе и изградити што више простора за њих, посебно у мањим општинама;
- Похвале за Владу републике Србије, која је покренула активизам младих;
- Укључити младе више у креирање културног садржаја, подржати их у стваралаштву, уметности и култури;
- Похвале за Републику Србију, која подстиче младе, а пример за то је и Закон о студентском организовању;
- Подстицати тему туризма када су млади у питању;
- Дефинисати као циљ у Стратегији развој демократије код младих;
- Похвале за Министарство омладине и спорта за добро написану и конципирану Стратегију за младе;
- Још више мотивисати младе на активизам и његов развој;
- Да се у Стратегији користи термин омладинско одговорно буџетирање;
- Да се настави добар рад и сарадња Министарства са студентима, као што је било и до сада;
- Похвале за рад Посебне радне групе за израду Предлога Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године;
- Истицати важност коришћења друштвених мрежа када је у питању информисање младих;

- Размотрити оснивање фонда за подршку невладиним организацијама које се баве младима;
- Дати још већу подршку младима по питању менталног здравља;
- Иницирати укључивање у у овакве догађаје и представника основних и средњих школа који раде са децом и младима;
- Да се кроз Стратегију имплементирају обуке за представнике канцеларија за младе за учење писања пројеката;
- Добро је што је у Стратегији истакнута родна равноправност, као кроссекторска тема;
- Да се определе додатна средства за радове омладинских клубова;
- Побољшање приступачности омладинских центара/клубова младим особама са инвалидитетом;
- У Стратегији је максимално препозната кроссекторска сарадња;
- Повезати боље сфере формалног и неформалног образовања;
- Укључити више организације цивилног друштва у област запошљавања;
- У оквиру области која се бави здравим стиловима живота, осим мере превенције, укључити и додатне, појачане мере;
- У оквиру циља који се бави предузетништвом, додати меру – социјално солидарно предузетништво;
- Стратегија је свеобухватна и доста младих је било укључено у процес њене израде;
- Јасније формулисати дигиталну компоненту, шире гледати на ту тему и повезати је више са омладинским радом, као и виртуалним просторима;
- Појачати дигиталну компоненту за младе у руралним областима;
- Уместо одреднице „превенција менталног здравља“, ставити формулацију „унапређење“ или „промовисање“;
- Повећати број саветовалишта за ментално здравље;
- Побољшати међусекторску сарадњу институција;
- Да се у сарадњи са Републичким заводом за статистику у њиховој евиденцији категорише посебно група младих, од 15 до 30 година;
- Настојати кроз Стратегију да свака школа бар једном месечно има активности везане за неформално образовање;
- Да се подрже трансродни и ЛГБТ млади приликом запошљавања;
- У Стратегију уврстити и Закон о употреби знаковног језика у Србији, као и Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом;
- У оквиру циља који се односи на омладински рад, унети и део који се односи на глувонеме особе;
- Приступ Стратегији прилагодити глувонемим особама, путем знаковног језика;
- Консултовати за мишљење о Стратегији Европску унију глувих, као и Светску федерацију глувих;
- Прилагодити јавне позиве за финансирање пројеката удружењима глувих/глувонемих;
- Побољшати приступ глумима/глувонемим младима у процесу запошљавања;
- Побољшати приступ глумима/глувонемим младима у процесу обуке за возаче и полагања возачког испита;
- Подстаћи младе на руралу на омладински рад и тиме их подстаћи да остану на територији на којој већ живе;

- Направити базу кретања младих који живе ван земље и подстаћи их да помогну својој заједници;
- Побољшати друштвени и културни живот младих у руралним срединама;
- Побољшати приступ информацијама за младе, како би више посећивали овакве догађаје;
- Покренути кампању за очување репродуктивног здравља младих, уз осврт на негативне последице ризичног понашања;
- Организовати рекламну кампању која би се односила на смањење криминала међу младима;
- Похвале за Савет за младе и укљученост младих у њега;
- Повезати младе волонтере и послодавце;
- Подстаћи младе да се више политички ангажују;
- Стратегија је конзервативна; смањити њену конзервативност;
- Стратегија треба више да се бави реалним проблемима младих;
- Стратегија треба више да се бави достојанственим радом младих;
- Када се у Стратегији говори о образовању, нигде се не бави квалитетом образовања;
- У Стратегији није обухваћена материјална обезбеђеност, као ни егзистенцијална сигурност младих;
- У Стратегији нема мера које би помогле да се младе мајке врате у систем запошљавања, након напуштања посла због мајчинства;
- Створити могућности младима за паралелни рад, образовање и заснивање породице;
- Укључити више у све процесе маргинализоване групе младих;
- Да се неискоришћени стамбени простори искористе за станове за младе;
- У оквиру Стратегије нису обухваћена истраживања академске заједнице, као ни подаци надлежних институција;
- Постоје велике разлике у истраживања МОС-а и КОМС-а;
- У делу Стратегије који се односи на приказ стања, или преформулисати наслов, или сам текст изменити, јер се у тексту не налази само приказ стања;
- Организовати јавне расправе и када се буде припремао Акциони план;
- Јавне расправе треба снимати и омогућити приступ тим снимцима путем интернета;
- Укључити више средњошколаца у овај процес;
- Стратегија треба више да се бави породицом;
- У КЗМ треба да раде људи који су оспособљени за рад са особама са инвалидитетом, као и националним мањинама;
- Да се направе конкретна тела за различите области, где би млади били укључени;
- Подстаћи младе да више волонтирају;
- Побољшати психолошку подршку за средњошколце;
- Подржати развој иницијативе Амбер алерт система;
- Помоћи да се поново покрену или побољшају организовања културно-уметничких фестивала у Нишу и да се побољша информисање младих о томе;
- Повећати број хуманитарних акција у Нишу, где би учествовали млади;
- Помоћи да Ниш добије бесплатно психолошко саветовалиште за средњошколце;

- Постоји велики проблем са медијима јер нису заинтересовани за омладински сектор и догађаје који се организују за младе;
- У текст Стратегије додати и УН препоруке које се тичу младих;
- Организовати бесплатну психосоцијалну подршку за младе, без бирократских механизма;
- Неискоришћени простори у локалним заједницама да се претворе у просторе за младе.

Обједињена постављана питања на округлим столовима у процесу јавне расправе о Предлогу стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године:

- Да ли ће се наставити са радом у оквиру теме глобалног образовања и да ли ће Министарство наставити да буде укључено?
- Да ли ће се појачати сарадња са Министарством просвете, науке и технолошког развоја када је у питању тема глобалног образовања?
- Да ли ће након јавне расправе поново бити састанака Посебне радне групе?
- Да ли се може добити увид у базу Министарства да се види којих 80 савета за младе постоје на локалном нивоу?
- Да ли је наставак овог процеса, као и процеса измена и допуна Закона о младима, условљен формирањем нове Владе?
- Да ли је тачно да је у Сектору за омладину запослено само десет особа?
- Да ли постоје могућности да се у омладинском сектору у наредном периоду започне са програмским финансирањем?
- Колико је реално и какве су могућности да свака локална заједница добије свој омладински центар?

ЛИСТЕ УЧЕСНИКА У ПРОЦЕСУ ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О ПРЕДЛОГУ СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2030. ГОДИНЕ:

Нови Пазар, 9. август 2022. године

1. Елда Коч, КЗМ Нови Пазар
2. Миљан Мијаљевић, КЗМ Нови Пазар
3. Дина Икич Колич, КЗМ Нови Пазар
4. Амина Шкријељ, КЗМ Нови Пазар
5. Исидора Петковић, Студентски парламент државног универзитета у Новом Пазару
6. Миља Здравковић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
7. Денис Демировић, КЗМ Нови Пазар
8. Денис Буљевић, КЗМ Тутин
9. Фарун Беговић, Савет за младе Нови Пазар
10. Анел Драголовчанин, КЗМ Нови Пазар
11. Канита Метић, Спортски савез Нови Пазар

12. Амра Саботић, Савет за младе Нови Пазар
13. Аида Драголовчанин, КЗМ Нови Пазар
14. Мејра Халилагић, КЗМ Нови Пазар
15. Александар ивановић, НВО Монитор
16. Хивро бектовић, КЗМ Нови Пазар
17. Сеад Биберовић, НВО Урбан ин
18. Мирза Аличковић, НВО Светионик
19. Зерин Љајић, НВО Светионик
20. Камиз Тутић, НВО Светионик
21. Селма Колашинац, НВО Тавус
22. Амар личина, НВО Тавус
23. Есма Лотинац, ОСЦЕ
24. Ајла Салиховић, КЗМ Нови пазар
25. Лејла Халиловић, НВО Светионик
26. Демир Рујевић, НВО Удружење психолога у Новом Пазару
27. Низар Хунић, Студентски парламент државног универзитета у Новом Пазару
28. Марија Тиосављевић, НВО Удружење психолога у Новом Пазару
29. Зехра Хасанбеговић, НВО Удружење психолога у Новом Пазару
30. Немања Ковачевић, Члан градског већа општине Рашка
31. Ивана Илић, КЗМ Рашка
32. Кадир Трубљанин, НВО Реакт
33. Мерима Авдић, НВО Реакт
34. Милена Мутавцић, НВО Реакт
35. Ивана Радомировић, Студентски парламент државног универзитета у Новом Пазару
36. Енес Пљакић, Установа за спорт Нови Пазар
37. Андреа Секулић, Студентски парламент државног универзитета у Новом Пазару
38. Хусеин Мемич, Културни центар Нови Пазар
39. Дина Бишевац Бектовић, Студентски парламент државног универзитета у Новом Пазару
40. Џемалудин Паучинац, КЗМ Нови Пазар
41. Зорана Секулић, Студентски парламент државног универзитета у Новом Пазару
42. Мирзета Хануша, КЗМ Нови Пазар
43. Алмаса Међедовић, КЗМ Нови Пазар
44. Решад Вучуровић, Кабинет градоначелника Новог Пазара
45. Сањин Кујенчанин, Дом здравља Нови Пазар
46. Осман Хацић, Студентски парламент државног универзитета у Новом Пазару
47. Тарик Рупић, Помоћник градоначелника Новог Пазара
48. Лејла Зећировић, НВО Реакт
49. Катарина Мијајловић, Студентски парламент државног универзитета у Новом Пазару
50. Мирсад Јусуфовић, Члан градског већа Нови Пазар

Ужице, 11. август 2022. године

1. Милена Јовановић, КЗМ Пријеполје,

2. Јелена Пенезић, Радио Луна
3. Саво Вукашиновић, АЦЦЗС
4. Марија Маричић, КЗМ Ужице
5. Драгица Цвијовић, Вести и радио Ужице
6. Душица Полић, ТВ ЛАВ Ужице
7. Јана Николић, ТВ 5 Ужице
8. Маријана Селаковић, Удружење студената Педагошког факултета
9. Анђелија Јовановић, Удружење студената Педагошког факултета
10. Никола Вучковић, Удружење студената Педагошког факултета
11. Матија Бацетић, SM Psysical
12. Стеван Кљајић, SM Psysical
13. Александра Полић Станојевић, Ужички центар за психологију
14. Миља Здравковић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
15. Драгољуб Синђелић, ПОЗОР
16. Сандра Аврамовић Вранешевић, ПОЗОР
17. Марта Микић, КЗМ Ужице
18. Данило Старчевић, Црвени крст Ужице
19. Кристијан Халиловић, Удружење Рома Ужице
20. Маја Ковачевић, КЗМ Ужице
21. Немања Ковачевић, КЗМ Ужице
22. Душан Дрндаревић, КЗМ Ужице

Нови Сад, 15. август 2022. године

1. Марија Марић, Центар за омладински рад (ЦОР)
2. Младена Микан, Савет за младе
3. Велимир Милошев, Иницијатива за равноправност, иновативност и друштвени ангажман, ИРИДА
4. Крговић Бојана, ОПЕНС
5. Милана Божулић, Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР)
6. Ања Пејиновић, Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР)
7. Недељка Ивошевић, Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР)
8. Робет Багљаш, Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР)
9. Јелена Стојановић, Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР)
10. Ивана Новаковић, Национална асоцијација практичара и практичарки омладинског рада (НАПОР)
11. Наташа Игић, Град Нови Сад
12. Бојана Перић Прскосовачки, Мед. Факултет НС, Медицинска школа „7. април“
13. Ирена Чучковић, Кровна организација младих Србија (КОМС)
14. Вања Калаба, Центар за омладински рад (ЦОР)

15. Рајко Капелан, Град Зрењанин
16. Марко Мишкељин, КЗМ Зрењанин
17. Бориша Петковић, УГ Чепом до осмеха
18. Милица Борјанић, Кровна организација младих Србија (КОМС)
19. Угљеша Сурдучки, Бечајско удружење младих БУМ
20. Милица Секулић, Европски омладински центар Војводине
21. Вања Палчек, Група ИЗАБИ
22. Гордана Адамов, Бечајско удружење младих БУМ
23. Мартиновић Јелена, Савез ПМФ-а

Београд, 17. август 2022. године

1. Сташа Цветковић, УНИЦЕФ
2. Маја Симић, СОС ДС Србија
3. Марко Вуколић, Национална КЗМ
4. Михаило Петровић, НВО New Renesans
5. Михаило Гордић, Градска организација глувих
6. Невена Шовић, УНФПА
7. Милица Борјанић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
8. Катарина Живић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
9. Маргарета Смиљанић, СКОНУС
10. Ана Ђурић, ССРГФ
11. Никола Јокић, МФ/ССМФ
12. Стефан Ковачевић, ФОН
13. Алекса Николић, УНИЦЕФ
14. Давид Ковић, ФОН
15. Милица Сушић, УНИЦЕФ
16. Марко Глишић, СОС Дечије село Србија
17. Наталија Стојемновић, Не даavimo Београд
18. Верослава Станковић, ВЗШСС
19. Миљана Пејић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
20. Тибор Илић, Члан младих глувих Србије
21. Марија Марковић, АТСЈБ
22. Миља Здравковић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
23. Коста Стојковић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
24. Огњен Кочевић, ЦЕРОБ
25. Младена Микан, СКОНУС
26. Исидора Ждеро, студент
27. Мирослав Дешић, ЕСФ
28. Лука Бабић, Не даavimo Београд
29. Тамара Стојковић, УЗУНС
30. Ранко Радовић, Српски покрет Двери
31. Мирјана Теодоровић, Асоцијација КЗМ
32. Марина Јовичић, Прекршајни суд
33. Смиљка Томановић, Не даavimo Београд
34. Светлана Станаревић, Факултет безбедности

35. Бојана Јевтовић, УНИЦЕФ
36. Вера Јовановић, АТСЗЈ
37. Ања Јокић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
38. Александар Лазаревић, Парламент Универзитета у Београду
39. Ана Грчић, Универзитет у Београду
40. Елена Перуничкић, УНИЦЕФ
41. Иван Филип Ковачевић, УЗУНС

Ниш, 18. август 2022. године

1. Јелена Илић, Психолошко саветовалиште
2. Наташа Андрејевић, Регионална развојна агенција ЈУГ
3. Алекса Илић, представник младих
4. Срђан Томић, Нишка иницијатива
5. Катарина Марковић, Савез извиђача града Ниша
6. Јована Јанковић, КОМ 018/КОМС
7. Александра Николић, КЗМ Алексинац
8. Маја Симић, СОС ДС Србија
9. Невена Јовановић, Центар звезда
10. Слободан Фуруновић, ОПТИМУМ
11. Никола Нинковић, ПРОТЕКТА
12. Мила Станковић, КОМ 018
13. Бојана Пејчић КЗМ Ниш
14. Ђорђе Петровић, СПУН
15. Исљам Исљами, КЗМ Ниш
16. Душан Пешић, Спортско-рекреативни центар Алексинац
17. Душица Милојевић, СОС Дечија села Србија
18. Мирослав Лавренчић, Народне новине
19. Катарина Стојковић, ОПТИМУМ
20. Марија Живковић, ПРОТЕКТА
21. Митар Младеновић, КОМ 018
22. Ивана Петковић, СПУН
23. Урош Живковић, КЗМ Сокобања
24. Миљана Пејић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
25. Јана Јањић, КОМ 018

Косовска Митровица, 19. август 2022. године, онлајн, у Палати Србије

1. Слађан Трајковић, Студентски парламент Универзитета у Приштини
2. Страхиња Бишевац, Студентски парламент Универзитета у Приштини
3. Немања Бишевац, Студентски парламент Универзитета у Приштини
4. Јелена Вићентијевић, Национална асоцијација канцеларија за младе (НАКЗМ)
5. Невена Трофименко, Београдски центар за људска права
6. Алекса Галић, Студентски парламент Универзитета у Приштини
7. Стефан Грујић, студент
8. Милица Марјановић, студент

9. Иван Виријевић, Студентски парламент Универзитета у Приштини
10. Миљана Пејић, Кровна организација младих Србије (КОМС)
11. Димитрије Мартиновић,
12. Маша Врачар, Кровна организација младих Србије (КОМС)
13. Рада Вуксановић, Министарство омладине и спорта
14. Кристина Милутиновић, студент
15. Никола Перенић, студент
16. Уна Павловић, Министарство омладине и спорта
17. Ђорђе Плавшић, студент
18. Миља Здравковић, Кровна организација младих Србија (КОМС)
19. Марко Станковић, студент
20. Марко Томашевић, студент
21. Михајло Стојсављевић, студент

Министарство омладине и спорта размотрило је достављене предлоге, сугестије и примедбе на Предлог стратегије, као и усмене примедбе и сугестије изнете на округлим столовима.

Прихваћене примедбе и сугестије унете су у текст Предлога стратегије и акционог плана.

Следи списак достављених примедба на текст Предлога стратегије:

ЈАВНА РАСПРАВА
О ПРЕДЛОГУ СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА
ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2030. ГОДИНЕ
(29. јул – 19. август)
- ПИСАНИ КОМЕНТАРИ, ПРЕДЛОЗИ, СУГЕСТИЈЕ -

<u>ПРЕДЛОГ</u> СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ЗА ПЕРИОД ОД 2022. ДО 2030. ГОДИНЕ	КОМЕНТАР	ПРЕДЛАГАЧ	ОДГОВОР (прихваћено, делимично прихваћено - образложење, није прихваћено - образложење)
1. УВОД			
2. ПРЕГЛЕД ЈАВНИХ ПОЛИТИКА И ПРОПИСА РЕЛЕВАНТНИХ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ	1) Страна 6, тачка 1. која се односи на Закон о основама система образовања и васпитања, предлог који би дала је да буде мало јаснији у погледу хронолошког образовања, као и принципа која се тичу за младе када су у питању млади, а стиче са 18 година живота, те да овај део око година треба изменити у погледу година живота и направити један јаснији низ која су од значаја за образовање и васпитање.	Прекршајни суд у Београду	1) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Опис Закона о основама система образовања и васпитања је коригован у складу са предлогом МПНТР што се може видети у збирним табелама коментара и одговора који су објављени у склопу материјала за Јавну расправу о Предлогу стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022.до 2030. године. У опису је истакнуто да је то општи, системски закон којим се уређује доуниверзитетско образовање и васпитање, односно основе система предшколског, основног и средњег образовања и васпитања и образовања одраслих, Према Закону о младима, млади су лица од навршених 15 година до навршених 30 година живота и на њих се односи и предметни закон као и сви закони за различите нивое образовања.
	2) Страна 8. тачка 12. која се односи на Закона о социјалној заштити, веома је битан у сваком сегменту нашег живота, а посебно када говоримо о младима, па због тога у једном делу текста у коме је написано малолетно лице, а у загради стављено дете и пунолетно лице до навршених 26 година живота, а у загради је такође стављено да је то млада особа, млади, односно омладина, желим да се осврнем на малолетно лице због чега сматрам да у загради не би требало да стоји дете јер је Закон о социјалној заштити веома јасан, па ако желимо да имамо јасну	Прекршајни суд у Београду	2) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Текст је преузет из Закона о социјалној заштити (члан 41.) и не можемо га мењати. Што се тиче година старости које се односе на дете, у законодавству РС

	слику као и код пунолетног лица, требамо да ставимо и године старости које се односе на дете.		не постоји прецизна и потпуна дефиниције детета, односно законодавство РС не познаје дефиницију детета која би била општеважећа. Породични закон користи термин „дете”, без јасне дефиниције, а такође подразумева лица која нису навршила 18. година. Међутим, у члану 64. који се односи на пословну способност, користе се термини „млађи малолетник” (за дете које није навршило 14. година) и „старији малолетник” (за дете које је навршило 14. година). Дефиниција детета се може посредно извести из члана 37. Устава и члана 11. Породичног закона, који предвиђају да се пунолетство стиче са навршених 18 година, па се на основу тога може закључити да се дететом сматра свако лице млађе од 18 година. Прихваћено је да се у фус ноти ставе године старости које се односе на дете
	3) Страна 9, тачка 14, која се односи на Закон о раду, најпре под којим условима треба да се заснива радни однос и која је то професионална својства, знанје, (стручна спрема, положен стручни/специјалистички/правосудн и испит), вештина, радно искуство, организационе способности, а изузетно и лично својство под условом да је стварни и одлучујући услов за обављање посла, ако је сврха које се тиме жели постићи оправдана, као и предузимање мера заштите према појединим категоријама лица (нпр. лица са инвалидитетом, малолетна лица, жена), које, у складу са општим актом којим су одређени услови, утврђује послодавац у поступку за заснивање радног односа. Испуњење услова је од значаја за пуноважност заснивање радног односа, тј. ако услови нису испуњени, радни однос је ништав или се јавља тзв. фактички рад (ни однос). Услови за заснивање радног односа делимо на материјалноправне и формалноправне услове који су јако значајни, посебно за младе и материјалноправни и формалноправни услови су засновани на начелим слободе рада, забране дискриминације, али и позитивне дискриминације (афирмативне акције	Прекршајни суд у Београду	3) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Прописи и документа јавних политика који су наведени у Предлогу Стратегије дати су са кратким описима, али је свуда дат и број Службеног гласника у коме је објављен, те се свако може детаљније упознати са истима. У складу са датим коментарима, делимично је проширен опис Закона о раду.

усмерене према теже запосливим лицима), на чему непристрасности носилаца послова запошљавања (јавна/национална служба за запошљавање и приватне агенције за запошљавање), као и бесплатности обављања послова запошљавања у погледу остваривања права по основу незапослености, а све из разлога јер послови запошљавања су од јавног интереса - материјално правни услови.

Као што је наведено у Предлогу стратегије за младе, наводим материјалноправне услове који се тичу професионалних својстава, као и нужних личних својстава физичког лица неопходних за обављање послова, извршење рада. Према томе делимо их на опште и посебне услове. Општи услови се тичу свих лица и везују се за стицање радне способности - животне доби (по правилу 15 година живота, стим да и лица млађа од 15 година могу, (у Упоредном праву) изузетно, засновати радни однос на пословима у области сценских уметности, уз додатна ограничења у погледу услова рада. У ранијем домаћем праву, више деценија, као општи услов предвиђала се и општа здравствена способност, што важећи ЗР (2005) више не предвиђа.

Општи услов (и)

Општи услови су Законом утврђени услови које мора да испуњава свако лице да бих стекло општу радну способност. Радна способност се стиче пре пословне способности, како бих се што пре пружила могућност физичком лицу да оствари право на рад, односно заснује радни однос или ступи у други облик флексибилног запошљавања. Општа радна способност се јавља кад је испуњен услов у погледу одговарајуће старосни доби, док се у ранијем домаћем законодавству захтевала и општа здравствена способност. Наиме, општа здравствена способност се више не захтева као општи услов за заснивање радног односа, пошто се здравствено стање сматра личним својством које води неоправданом прављењу разлика или неједнаког поступања. Уз то се не жели да задире у право на приватност (здравље као елемент права на поштовање приватности), а само уколико природа послова са повећаним ризицима то налаже, може се захтевати испуњеност услова у погледу посебне здравствене способности.

Општа радна способност се предпоставља и кад су у питању лица са инвалидитетом, код којих постоји отежано запољавање услед умањења физичких, менталних или сензорских способности, што се настоји превазићи професионалном оријентацијом избором занимања и професионалном рехабилитацијом у виду оспособљавања за рад, уз претходно реализовано инклузивно образовање.

Од лица са инвалидитетом се може захтевати утврђивање инвалидитета од надлежног органа, као што је национална служба за запошљавање у домаћем праву само ако ова лица желе да користе погодности подржаног запошљавања у виду квотног система или развојног прилагођавања услова рада, кад је послодавац дужан да да предност у запошљавању квалификованим лицима са

	инвалидитетом на законом одређеном проценту радних места. Старосна доба У домаћем радном законодавству општи услов за заснивање радног односа је 15 година живота, што је у складу и са ратификованом Конвенцијом МОРа (међународна организација рада) бр.138. о минималном узрасту за запошљавање. Због потребе да се пружи посебна заштита деце од ризика рада до заснивање радног односа може доћи не само на захтев законског заступника или старатеља, већ и уз одобрење инспектора рада да ли наведени послови нарушавају здравље и морал детета, његово даље школовање и развој. Када је у питању рад помораца, морнара, у циљу посебне заштите малолетних лица, захтева се узраст од најмање 16. година. Посебни услови Посебни услови за заснивање радног односа, утврђују се законом и/ли ид стране послодавца-Правилни-ком о систематизацији адних места. Приликом утврђивање посебних услова, послодавац има велики степен слободе, али уз поштовање одређених оквира, односно начела недискриминације и заштите приватности лица при запошљавању. Другим речима да би оправдали утврђивање посебних услова за заснивање радног односа треба да се задовољи више основних начела које ћемо побројати: начело нужности, начело сразмерности, начело сложености, начело транспарентности. Навешћу и то, право на пуно и ограничено, нормално радно време. У домаћем радном законодавству које је предвиђено колективним уговором утврђено је да је радно време од 40 часова у радној недељи максимално, тим да се општим актом (колективним уговором о раду или Правилником о раду) може утврдити време краће од 40 часова, али не краће од 36 часова. У том случају постоји правна фикција о постојању пуног радног времена, тако да запослени остварују сва права из радног односа као и запослени који раде 40 часова недељно према домаћем праву ЗР. Права фикција о изједначавању са пуним радним временом јавља се у циљу посебне заштите малолетних запослених, чије пуно радно време износи најдуже 35 часова недељно. Хтела бих да се осврнем иако овај део текста није убачен у Закону о раду у Предлогу стратегије за младе, а тиче се рада са половином пуног радног времена ради посебне неге детета или другог лица у циљу пружања посебне неге детета због тешког степена психо физичке ометености, а по истеку породилског одсуства и одсуства ради неге детета, у домаћем праву један од родитеља има право да ради са половином пуног радног времена и то најдуже до навршених 5 година живота детета. Ово право остварује на основу мишљења надлежног органа за оцену психофизичке ометености детета, а зараду остварује <i>pro rata temporis</i> (а накнаду зараде за другу половину пуног радног времена). Следећи рад је рад са скраћеним (непуним) радим временом ради старања о ошптећеном или	
--	--	--

	оболелом лицу. Овај рад се односи у циљу посебне неге детета, да родитељи или старатељ, али и лице које се стара о особи оштећеној церебралном парализом, дечијом парализом и осталих тешких обољења, може на свој захтев да ради са скраћеним радним временом, али не краћим од половине пуног радног времена. Ови запослени имају зараду тако што су изједначени са запосленима са пуним радним временом и у погледу права на годишњи одмор рачуњања радног искуства и других права. Још један рад који је важан је одсуство ради дојења као део радног времена, па ћемо објаснити да имајући у виду да запослене мајке, које доје своје дете, сходно међународно и европском не-хомунитарном радном праву, имају и право на одсуство ради дојења детета у трајању од једног часа дневно, а до једне године старости детета, применом радно правне фикције. Ово одсуство се сматра делом радног времена и тако је и плаћено. Ово све што сам навела до сада је у циљу смањења незапослености, а како би подстакли младе да пораде на наталитету и да послодавац ипак води бригу о интересима својих запослених да на одређени начин даје предност због чега би требали да порадимо у извршавању рада приликом израде акционог плана и заштитимо младе, а самим тим подигли свест у погледу ових уговора, јер се заснивају на начелу добровољности а ми тежимо да поред начела једнакости омогућимо већи степен индивидуалног избора, односно слободе током радног века, јер правни режим рада са непуним радним временом подразумева заштиту запослених од злоупотребе прековременог рада јер је послодавац дужан да запослене са непуним радним временом плаћа са увећаном зарадом.		
	4) Страна 9, тачка 15, која говори о Закону о запошљавању и осигурању за случај незапослености. Радно право као своје друго битно начело наводи начело једнакости у запошљавању и на раду. 1. Начело једнакости у запошљавању и на раду се може дефинисати на позитиван начин-начело једнаких шанси и поступања приликом запошљавања, као и учествовање у раду, и на негативан начин-начело забране дискриминације у запошљавању и на раду, као битан фактор. Начело једнаких шанси и поступања/професионална својства. Начело једнаких шанси и поступања позитивно дефинисано, значи остварење социјалне правде, сходно личној даровитости, квалификацијама, професионалним заслугама и достигнућима: професионалним својствима/стручна спрема, положен стручни/специјалистички/државни/правосудни испит: радно искуство, резултатима на раду и сл., чиме се изражава праведна, социјална конкуренција на интерном и екстерном тржишту рада. Начело једнакости у радном праву и у овом закону је облик испољавања општег правног начела: "сва људска бића се рађају слободна, једнака у правима и достојанству", а о чему говори и Универзална	Прекршајни суд у Београду	4) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Што се тиче коментара: „ У нашем домаћем радном законодавству које није употпуњено, треба или подзаконским актима или уредбама порадити, а такође дати предлог Влади Републике Србије или ближе разрадити Акционим планом све појединости које чине обележје од људских права, забране дискриминације, родне равноправности, итд., а одређене институције могу имати велики утицај приликом регулисања самог начела институцијалног организовања и одлучивања које се односе на тржиште рада и вођење социјалне политике изражене кроз институције на националном нивоу, преваходно од економско/социјалног савета његових циљева, а све у виду политике запошљавања“, предлог превазилази оквире ове Стратегије.

	декларација о правима човека од 1948. године у свом чл. 1, а "пред Уставним и Законом сви су једнаки". Начело формалне једнакости пред Законом добија виши садржајнији квалитет са начелом равноправности, на што упућује и Устав Србије кад предвиђа тзв. позитивну дискриминацију у циљу постизања "пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаким положајима са осталим грађанима. Стога, код Закона о забрани дискриминације, а која су ближе објашњења у Начелима радног права, више бих се осврнула са посебним освртом на овај закон изражен кроз позитивну дискриминацију. Сматрам и као своју сугестију дајем да се у нашем домаћем радном законодавству које није употпуњено, треба или подзаконским актима или уредбама порадити, а такође дати предлог Влади Републике Србије или ближе разрадити Акционим планом све појединости које чине обележје од људских права, забране дискриминације, родне равноправности, итд., а одређене институције могу имати велики утицај приликом регулисања самог начела институцијалног организовања и одлучивања које се односе на тржиште рада и вођење социјалне политике изражене кроз институције на националном нивоу, преваходно од економско/социјалног савета његових циљева, а све у виду политике запошљавања.		
	5) Страна 9. тачка 17. сматрам да би код Закона о удружењима која су од значаја за Удружење младих требало ближе појаснити као и што и сама реченица говори друга питања која су значајна за рад удружења.	Прекршајни суд у Београду	5) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	6) страна 9: Секција 2.1 Закони и документа јавних политика у Републици Србији: Предлажемо да се уз 17. Закон о удружењима дода/убаци нови број: Закон о задужбинама и фондацијама ("Сл. гласник РС", бр. 88/2010, 99/2011 - др. закон и 44/2018 - др. закон) уређује се оснивање и правни положај задужбина и фондација, имовина, унутрашња организација, упис и брисање из регистра, делатност, статусне промене, надзор над радом задужбина и фондација, престанак рада, друга питања од значаја за њихов рад, као и правни положај и деловање представништва страних задужбина и фондација. Образложење: Члан 3 Закона дефинише да се општекорисним циљем фондације и задужбине сматрају се активности усмерене на промовисање и заштиту људских, грађанских и мањинских права, промовисање демократских вредности, европских интеграција и међународног разумевања, одрживи развој, регионални развој, равноправност полова, унапређење социјалне и здравствене заштите, промовисање и унапређење културе и јавног информисања, промовисање и популаризацију науке, образовања, уметности и аматерског спорта, унапређивање положаја особа са инвалидитетом, бригу о деци и младима, помоћ старима, заштиту животне средине, борбу против корупције, заштиту	Фондација „Ана и Владе Дивац“	6) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	потрошача, заштиту животиња, хуманитарне и друге активности којима задужбине и фондације остварују општекорисне циљеве односно интересе. Додатно, многе фондације и задужбине подржавају младе и омладинске организације кроз грантове, стипендије и друге видове подршке. Нпр. Фондација ТЕМПУС, Фондација „Ана и Владе Дивац, Фондација за младе Обреновца и др.		
	7) Страна 9, тачка 20, говори о закону дискриминације/лична својства. Негативно дефинисано начело једнаких шанси и поступања значи забрану дискриминације/нелигитимно прављење разлика. Дискриминација представља прављење разлике по основу личних својстава, осим изузетно када је лично својство урођено или стечено одлучујући услов за рад услед природе одређеног посла кроз активности, или услед контекста у коме се рад обавља, и кад је лично својство истински и одлучујући услов рада циљ оправдан, а средства за постизање тог циља сразмерна чиме се у том случају преображава у услов за заснивање радног односа/својство од професионалног значаја. Када говоримо о самој речи дискриминација која има своје латинско језичко порекло: латиница дискриминаре. Дискриминација представља нарушавање начела једнаких шанси и поступања у свим видовима радних односа од заснивања до престанка радног односа, у погледу индивидуалних и колективних права запослених. Наравно, напоменућемо да се дискриминација може јавити и по престанку важења уговора о раду, односно радног односа. Шта више, развој радног права креће се у проширењу, односно примени начела недискриминације и на лица која нису у радном односу (запослени), односно на слично/запослена лица, економско зависне раднике (то су парасубординирана лица), као и на волонтере. Дискриминација погађа изнад свега лично достојанство запосленом, погађа припаднике одређених група лица (због њиховог личног својства) /начело да се према "сличним треба поступати слично", нарува праведну социјалну конкуренцију на интерном код послодавца и	Прекршајни суд у Београду	7) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог превазилази оквире ове Стратегије.

	екстерном, тј. отвореном тржишту рада. Отуда треба да сузбијемо дискриминацију у свим видовима превасходно радним законодавством коме је у циљу заштита достојанства на раду, негације рада као робе, што је подразумевало одговарајуће ограничавање слободе уговарања, као и увођење тзв. позитивне дискриминације у циљу пуне равноправности, тј. заштите теже запосливих, односно тзв. рањивих група на тржишту рада нпр. лица са инвалидитетом, припадника националних мањина итд. Дискриминација у запошљавању на коју посебно стављам нагласак је тесно повезана нарочито са дискриминацијом у образовању, укључујући професионално образовање и обуку. Наиме, уколико постоји дискриминација у образовању као једном од битних закона приликом израде Стратегије за младе и њиховом професионалном оспособљавању, стручном усавршавању, тада само одсуство дискриминације у запошљавању губи пуни смисао. Навешћу две врсте дискриминације као важне, а то су непосредна и посредна дискриминација. Најпре у теорији радног права, законодавству и судској пракси прави се разлика између непосредне/директне и посредне/индиректне дискриминације у запошљавању и на раду, при чему се узима више мера класификације 1. намера или мотив да се дискриминише, 2. узрочна веза између нелегитимног основа (забрањен основ или на изглед неутралан основ) и неједнаког поступања, 3. сличност институција (у којима се назив запослени, односно тражиоци запослења), 4. способност повиновања. Нпр. Кроз мерило сличности ситуација доводи до дефинисања непосредне дискриминације поступања према лицима, другим речима непосредна дискриминација се јавља кад се запослени доведе у неповољнији положај у односу на другог запосленог, а посредна дискриминација се јавља кад на изглед неутрална одредба, мерило или пракса ставља запосленог са одређеним личним својствима нпр. вероисповест, инвалидност, сексуална оријентација, године живота у неповољнији положај у поређењу са другим лицима, осим ако таква одредба/мерило/пракса није оправдана неким легитимним циљем, а средства за постизање тог циља нису нужна и сразмерна као нпр. поступање према лицима са инвалидитетом као са лицима без инвалидитета, игнорисањем обавезе разумног прилагођавања услова рада лицима са инвалидитетом, постојање услова у погледу пребивалишта или језика које доводи до посредне дискриминације радника и томе слично. На тај начин без обира што важећи Закона о раду из 2005. године преузима дефиницију непосредне дискриминације без укључивања субјективног елемента, дакле, намере послодавца да дискриминише у разним споровима поводом непосредне дискриминације. Посредна дискриминација која је настала у америчкој судској пракси, како би се забранила не само непосредна/отворена дискриминација, већ	
--	--	--

	дискриминација по основу који изгледа праведан у форми, али који доводи до дискриминације у примени. Другим речима, посредна дискриминација се јавља као посебан услов за заснивања радног однос или привидно неутрална одредба мерило за остваривање права из радног односа или пракса запошљавања је на изглед таква да поставља исте захтеве за све запослене, а који се налазе у различитој ситуацији. Тако, у случају посредне дискриминације када су нпр. у питању приликом плаћања жена и мушкараца за рад једнаке вредности, довољно је да запослена изнесе доказ статистичке природе о различитом поступању па да терет доказивања падне на послодавца који би у том случају био дужан да оправда разлике у плаћању, чиме је аутоматски направио дискриминацију између рада мушкарца и рада жене.		
	8) Страна 10, која говори о Закону о родној равноправности. Као сугестију, а и своје мишљење у Закону о родној равноправности у виду мера за остваривање и унапређивање родне равноправности које подразумевају стварање једнаких могућности за учешће и равноправан третман жена и мушкараца као јако важан закон, такође у Радном праву наведен је пол као родна дискриминација (од једнакости до равноправности). Желим да укажем да пол као основ дискриминације и/ли родна дискриминација (историјска сегрегација у односу на тзв. мушке послове за које се захтевала физичка снага махом у металској и машинској индустрији, на тзв. женске послове махом у текстилној индустрији/плетиле, швале или фармацеутској индустрији) требало би напоменути да ЗЗД Србије од 2009. године забрањује родну дискриминацију, односно поступање у складу са предрасудама, обичајима и другим друштвеним обрасцима понашања који су засновани на идеји подређености или надређености полова, односно стереотипних улога полова у члану 20 у ставу 2, у коме је овај став наведен, због чега ми настојимо да кроз још боље мере, а које су предвидели и Уједињене нације када су донеле Конвенцију о елиминисању свих облика дискриминације жена 1979. године. (коју је бивша СФРЈ) ратификовала 1981. године имајући у виду велики допринос жена, благостању породице и развоју друштва, како би се елиминисала дискриминација жена у стицању и остваривању права и слобода на политичком, економском, културном, грађанском и наравно социјалном пољу. Због тога сматрам да пол се може захтевати као посебан услов за заснивање радног односа кад то оправда природа посла, односно кад је пол стварни и одлучујући услов обављања посла и кад је сврха оправдана/нпр. Женски лик, односно улога у позоришној представи, филму, опери, балету итд. због чега је у домаћем праву на основу ЗРП од 2009. године превазиђена тзв. "позитивна дискриминација у сузбијању родне дискриминације, а у виду подстицања запошљавања, односно да подстицање запошљавање мање заступљеног пола небуде у супротности са начелом једнаких	Прекршајни суд у Београду	8) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог превазилази оквире ове Стратегије.

	могућности, чиме би и Национална служба за запошљавање све више подстицала запошљавање мање заступљеног пола, њиховим посебним укључивањем у мере активне политике запошљавања. Треба имати у виду посебну заштиту жена у запошљавању и на раду. Веома је важна и полна оријентација, јер сексуална оријентација (и живот) је приватна ствар и нико не може бити позван да се јавни изјаси о својој сексуалној оријентацији, а нама је да учинимо да млади недискриминишу и незадиру у приватне ствари појединих кандидата или колега, па је такво понашање забрањено а што потврђује и пракса ЕСЉП. Брачни и породични статус и планирање породице не сме бити дискриминисан услед породичних одговорности, послодавац треба да прибегава како би избегао тражење замене за одсутног запосленог услед породичних обавеза родитеља, старатеља или хранитеља, због чега у домаћем праву један од родитеља, а које није наведено у напред наведеном Закону о породичном праву, а битан је јер повезује међусобно све ове законе, а све у циљу унапређења рада и стварање бољих услова, мера у виду подстицања активнијег учешћа у свим сверама друштва, а који су дефинисани подједнако свим законима, а уколико постоје правне празнине да ту уредимо ближе и поредимо на стварању њихових активности што је нама за циљ због чега је битна и сарадња Националне службе и Агенције за запошљавање које би забраниле послодавцу да прибавља податке од кандидата о брачном статусу, односно о породичним обавезама кандидата и томе слично. Раса/апартхеја Под расном дискриминацијом подразумева се свако разликовање, искључивање, давање првенства које се заснива на раси, боји, прецима, националном или етничком пореклу, које нарушава Начело једнакости у остваривању права и слобода у социјалној, политичкој, економској, културној области или у другој области јавног живота. Боја коже је јако важна која се најчешће јавља у вези са расном дискриминацијом, али је то и са етничком основом повезан основ дискриминације у случају лица одређене етничке групе, или се, па, јавља према лицима рођени у тзв. мешовитим браковима (припадника различитих раса). Вероисповести и уверење Право на слободу вероисповести, као грађанско право, заснива се на достојанству људске личности. Политичко опредељење (чланство у организацији) Политичко уверење или опредељење представља основ дискриминације. Изузетно ако природа посла то допушта, неће се сматрати дискриминацијом забрана чланства у политичкој странци нпр. за државне службенике на положају, полицијске службенике или професионалне војнике. Чланство у синдикату је такође основ дискриминације који предвиђа међународно, упоредно и домаће право. ЗР из 2005. године	
--	---	--

	забрањује дискриминацију онога ко тражи запослење, собзиром на чланство у синдикату. Инвалидитет У домаћем праву се предвиђа прердност у запошљавању лица са инвалидитетом на одређеном проценту радних месту, а и Предлогом закона о службеницима у локалним самоуправама од 2012. године се предвиђа да се при запошљавању води рачуна о заступљености особа са инвалидитетом. Животно доба/старости Животно доба се јавља као општи услов за заснивање радног односа (15 година живота, односно завршетак обавезног основног образовања), док одређена старост нпр., Пунолетство се неће сматрати дискриминишућим условом, ако због особености природе одређеног посла нпр. повећаних ризика представља стварни и одлучујући услов обављања посла нпр. пилота, морнара итд. Имовно стање Испитивање имовинског стања кандидата у поступку запошљавања није допуштено, пошто би то доводило у неједнак положај лица која треба да остваре право на рад. Нама је у циљу посебно да омладини омогућимо у циљу неутралисања свих наведених дискриминација, па између осталаог и ове које се тиче имовног стања, а у складу са мешународним стандардима према конвенцијама МОР-а, као и европским стандардима да на основу Директива о агенцијама за привремени рад, као и домаће радно законодавство позабави ближе овим проблемом, тако што ће прокламовати Начело бесплатности у посредовању приликом запошљавања када су у питању незапослена лица, а то треба спровести на целој територији Р. Србије на свим локалним нивоима. Држављанство У случају радника мигранта, који законито борави, тј. има дозволу боравка и ради, има радну дозволу у држави пријема, морамо напоменути да дискриминација може бити непосредна по основу држављанства или посредна по основу трајања пребивалишта/боравка, али никако не сме да се изрази кроз говор мржње или насиље против таквих лица због њиховог личног својства, због чега таквом сузбијању дискриминације по основу држављанства донела и пракса СПЕУ у које је слобода кретања радника добила виши квалитет. Здравствено стање, је лично својство које улази у домен права на приватност, због чега наш Закон о раду од 2005. године не предвиђа као општи услов за заснивање радног односа/оно се предпоставља, међутим, пошто смо причали о менталном стању младих, као и свих осталих одраслих лица када је у питању природа посла која би налагала посебну здравствену способност, онда је посебна здравствена способност легитиман услов за заснивање радног односа, али сматрам да изузетно може бити узето као допунско мерило за стабилност запослења, односно при исказивању више запослених ако запослени остварују једнаке резултате. Хтела бих да истакнем као врсту сугестије да у	
--	--	--

	Предлогу стратегије за младе кад је у питању поитивна дискриминација, доследна примена Начела једнаких шанси поступања, као и израз комутативне правде, ипак бих могла бити неправична ако би једнако третирали лица са инвалидитетом и лица без инвалидитета, као и у погледу неких других рањивих категорија радника нпр. мигранта, припадника мањинских етничких заједница и сл. "Позитивна дискриминација" се огледа у давању предности у запошљавању одређеним категоријама лица припадницима националних, етничких мањина, женама, лицима одређене расе, боје и сл. Под овим посебним и обавезујућим условима потребна је и финансијска помоћ државе, јер приликом сачињавања плана запошљавања младих, увек имамо неке квоте, а уједно смо и под утицајем јавног мњења послодавца који прибегавају да се донесе добровољан програм позитивне дискриминације/акције, те стога читав концепт на коме би Стратегија младих која има добар костур требала у овим сегментима које сама навела да се узму у обзир и да се ближе размотре све ово што сам напред навела, јер је важно да се поради, почев од радног законодавства, као и самог стимулисања младих да сами предузимају разне активности, а које су наведене у самој стратегији за младе.		
	9) Страна 12. тачка 29. у тексту Закон о прекршајима који је написан у Радом нацрту стратегије за младе није правилно написано у одредбама које се тичу малолетника, јер према малолетнику старости од навршених 14 до навршених 18 година који учини прекршај, може се водити прекршајни поступак, а према млађем не. У одредбама Главе 6. о малолетницима који говори о одговорност малолетника за прекршај у члану 71. Закона о прекршајима у делу текста који је убачен у Предлог стратегије приликом цитирања става 2. "а према млађем не" треба да се убаци и први став који гласи према малолетнику који у време када је учинио прекршај није навршио 14 година (дете) не може се водити прекршајни поступак. Сада имамо када је одговорност малолетника за прекршај у одредбама о малолетницима комплетан члан који је у складу са наведеним законом. Напоменула сам и сматрам да је битно да се у Предлогу стратегије за младе убаци, а у што је у коментару прихваћено "забрана присуствовања одређеним спортским приредбама". У члану 63. у ком трајању се према Закону о прекршајима може изрећи заштитна мера забране присуствовања одређеним спортским приредбама? Одговор: може се изрећи у трајању од једне до осам година, те сматрам да је битна за омладину. Такође, према малолетнику који у време када је учинио прекршај није навршио 14 година (дете) не може се водити прекршајни поступак. Поновила бих још једном. Казна малолетничког затвора "старијем малолетнику" може се изрећи изузетно, при чему се мора имати у виду природа прекршаја, личне особине и понашање малолетника. Казна малолетничког затвора која се изрекне старијем малолетнику не може бити дужа од 30 дана.	Прекршајни суд у Београду	9) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО У Предлогу стратегије пише: „Према малолетнику старости од навршених 14 до навршених 18 година који учини прекршај, може се водити прекршајни поступак, а према млађем не“, што значи да је правилно написано. Предлог да се млади више ангажују на спортским активностима је већ садржан у Предлогу стратегије. У Акционом плану за примену Стратегије кроз дефинисање активности пажња ће се посветити и већем учешћу младих у спортским и рекреативним активностима.

	Према Закону о прекршајима колико најдуже може трајати заштитна мера обавеза мера лечења зависника од алкохола и психоактивних супстанци? Одговор, може трајати до једне године, а извршење изречене мере обуставиће се и пре истека времена одређеног у пресуди ако здравствена организација установи да је лечење завршено. Предлог који је битан за младе а који сам написала још у Радном нацрту стратегије кроз пример "било да присуствују или после настави у школи", или кроз други вид дружења на разним местима како би могли да користе психо активне супстанце, због чега све већи број младих који се у последње време дешавају у виду непријатних ситуација, одлазак од куће, туча, наношење тешких и лаких телесних повреда и томе слично, па би кроз омладински рад који сматрам да је јако битан на свим нивоима локалних самоуправа јер би дошло до побољшања и смањења утицаја на негативне појаве у друштву, које су очигледне, а који сам и кроз Предлог стратегије прочитала да у руралним срединама имамо све више ангажовање младих, па из тога произилази да је мој предлог да се више ангажују на спортским активностима јер би на овај начин могли да утичемо не само пуким набрајањем шта је добро за младе, а шта не, већ да кроз активан рад разним ангажовањима на тај начин спречимо нус појаве у друштво, а самим тим и побољшамо живот у свим сегментима нашег живота, а посебно када су у питању млади.		
	10) страница 12: Секција 2.1 Закони и документа јавних политика у Републици Србији: Предлажемо да се након Закон о прекршајима ("Службени гласник РС", бр. 65 од 25. јула 2013, 13 од 19. фебруара 2016, 98 од 8. децембра 2016 - УС, 91 од 24. децембра 2019 - др. закон, 91 од 24. децембра 2019.) дода нови Закон и број: Закон о порезу на доходак грађана ("Сл. гласник РС", бр. 24/2001, 80/2002, 80/2002 - др. закон, 135/2004, 62/2006, 65/2006 - испр., 31/2009, 44/2009, 18/2010, 50/2011, 91/2011 - одлука УС, 7/2012 - усклађени дин. изн., 93/2012, 114/2012 - одлука УС, 8/2013 - усклађени дин. изн., 47/2013, 48/2013 - испр., 108/2013, 6/2014 - усклађени дин. изн., 57/2014, 68/2014 - др. закон, 5/2015 - усклађени дин. изн., 112/2015, 5/2016 - усклађени дин. изн., 7/2017 - усклађени дин. изн., 113/2017, 7/2018 - усклађени дин. изн., 95/2018, 4/2019 - усклађени дин. изн., 86/2019, 5/2020 - усклађени дин. изн., 153/2020, 156/2020 - усклађени дин. изн., 6/2021 - усклађени дин. изн., 44/2021, 118/2021, 132/2021 - усклађени дин. изн. и 10/2022 - усклађени дин. изн.) уређује опорезивање дохотка грађана и пореска ослобођења и олакшице које се могу увести само овим законом. Закон регулише неопорезиве износе ученичких кредита и стипендија и зараде и уговорене накнаде и друга примања која се остварују обављањем привремених и повремених послова на основу уговора закљученог непосредно са послодавцем, као и на основу уговора закљученог преко омладинске или студентске задруге, осим са лицем до навршених 26 година живота, ако је на школовању у	Фондација „Ана и Владе Дивац“	10) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	установама средњег, вишег и високог образовања. Образложење: Предлажемо да се дода и Закон о порезу на доходак грађана имајући у виду да прописује неопорезиве износе стипендија и кредита, као и да регулише у одрђеном сегменту рад преко студентске и омладинске задруге.		
	11) страна 12: у делу који се односи на Стратегију запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС”, број 18/21 и 36/21 – исправка), потребно је заменити наведени опис стратегије следећим текстом: „Општи циљ Стратегије је успостављање стабилног и одрживог раста запослености заснованог на знању и достојанственом раду, а једна од мера у Стратегији односи се на побољшање положаја младих на тржишту рада. Предложени правци побољшања положаја младих на тржишту рада односе се на: повезивање младих са тржиштем рада још у оквиру формалног образовања, унапређење регулаторног оквира за облике рада које млади најчешће предузимају, формализацију радних пракси, системски приступ предузетништву младих, посебно младих жена, додатно образовање и обуке, успостављање програма „Гаранција за младе”, већа финансијска улагања из буџета РС за запошљавање младих.” Напомињемо да навод да навод са се Стратегијом запошљавања млади дефинишу као особе од 15 до 24 године нетачан, што се потврђује и у даљем тексту Предлога стратегије за младе, на страни 29 наводи да само две стратегије: Стратегија развоја образовања и васпитања до 2030. и Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године дефинишу младе као особе између 15-30 година, односно у складу са Законом о младима.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	11) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	12) Страна бр. 15. тачка 11. - Када је у питању стратегија за роднуравноправност за период од 2021. до 2030. године слажем са целокупним текстом, али бих хтела да поставим питање са посебним акцентом управо на развијању Програма рада са децацима и млаићима о њиховој одговорности и улози у чувању репродуктивног здравља да се кроз неке посебне програме рада изнађу могућности у виду едукација како младе жене не би напуштале школовање, а ова стратегија добила јачи ефекат у друштву.	Прекршајни суд у Београду	12) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог превазилази оквире ове Стратегије
	13) страна 15. У одељку 2.1 Закони и документа јавних политика у Републици Србији додати и: Закон о употреби знаковног језика („Сл. Гласник РС“ бр. 38/2015) Образложење: видети образложење под редним бројем 159) у оквиру Општих коментара	Удружење младих глувих Србије, Градска организација глувих Београда и Савез глувих и наглувих Србије	13) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	14) У оквиру тачке 2.2. Међународна документа од значаја за младе , потребно је додати следеће: „Економски и инвестициони план за Западни Балкан којим је предложено проширење програма Гаранције за младе на државе Западног Балкана.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална	14) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	<i>Поддршка запошљавању младих: мост ка пословима за наредне генерације</i> (јул 2020. године) је комуникацијски документ/пакет који обухвата четири кључна стуба: унапређење програма Гаранција за младе, стручно образовање и обуку, приправништво и додатне мере за запошљавање младих. Мост ка пословима ће бити инклузивнији како би се избегле било какве форме дискриминације, са бољим досезањем до оних младих који су рањивији, као што су млади припадници националних мањина или других раса, младе особе са инвалидитетом, млади у руралним срединама и сл, и повећаном старосном границом, укључујући лица од 15 до 29 година. Овај програм подршке треба да повеже потребе компанија, кроз обезбеђивање тражених вештина – посебно зелених и ИТ вештина кроз кратке припремне обуке, које ће бити праћене саветовањем, вођењем и праћењем.”	питања	
	15) Страна 21. 2.2.1.6. то је Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена. Требало би изградити инструменте који би у свим сегментима друштва, а било би пожељно посебним законом да ставимо ван снаге све што бих могло и било од утицаја, а којим се врши дискриминација жена.	Прекршајни суд у Београду	15) Предлог: Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог превазилази оквире ове Стратегије
	16) страна 26, у оквиру тачке 2.2.3.2 <i>Европска комисија: Република Србија, Извештај за 2021. годину који прати Саопштење Комисије упућено Европском парламенту, Савету, Европском економском и социјалном комитету и Комитету региона, Саопштење о политици проширења ЕУ за 2021. годину</i> реченицу „Осим тога, РС треба да предузме кораке за успостављање и спровођење Гаранције за младе, тако што ће развити план спровођења Гаранције за младе у складу са моделом и смерницама ЕУ, у партнерству са представницима младих.” потребно је заменити следећом: „Осим тога, РС треба да предузме кораке за успостављање и спровођење Гаранције за младе, тако што ће развити План имплементације Гаранције за младе у складу са моделом и смерницама ЕУ, у партнерству са представницима младих.” с обзиром да је „План имплементације Гаранције за младе” већ препознат као назив документа.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	16) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	17) Код неких докумената јавних политика (као што су стратегије), који се цитирају, недостају подаци везано за број Службеног гласника.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	17) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: У делу 2.1. Закони и документа јавних политика у Републици Србији за сваки наведени документ дати су подаци везано за број Службеног гласника. Касније у тексту када се цитирају документа, не понављају се подаци о броју Службеног гласника када се говори о овим прописима и документима јавних политика.
	18) Мишљења сам да недостаје Закон о заштити личних података (Сл. гласник РС бр.87/2018). Наиме, неопходно је да млади кроз различите облике едукације, али и могућности да се лако информишу	Факултет безбедности Универзитет у Београду	18) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	о значају заштите њихових личних података и заштите њихове приватности, буду упознати са одредбама овог Закона, с обзиром да млади могу имати различите улоге у процесу прикупљања података (у различите сврхе). Примера ради, неко може располагати њиховим личним подацима и они морају да буду упознати са процедуром начина прикупљања, обраде, руковања и обезбеђивања/заштите њихових личних података, како се те информације користе и која права имају у вези са њиховим личним подацима. Такође, млади истраживачи, анкетари, новинари, омладински радници и други профили младих могу прикупљати податке о другима и с тим у вези морају да буду упознати са свим претходно наведеним процедурама, али морају и бити обезбеђени услови да се њихови лични подаци неће користити за аутоматско доношење одлука укључујући профилисање. Младима се мора обезбедити информација о њиховим правима и како их могу остварити, када је у питању заштита личних података и приватности. Касније у тексту код безбедности младих, потребно је провући и овај сегмент везан за безбедност у виртуелном простору и опасности које вребају када је у питању употреба дигиталне технологије и коришћење друштвених мрежа.		
	19) Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама (Сл. Гласник бр. 87/2018) Овај Закон је важан за младе, јер прописује права и обавезе различитих субјеката који учествују у смањењу ризика од катастрофа, као и управљању ванредним ситуацијама. Млади то могу да остварују у оквиру јединица локалне самоуправе, привредних друштава и других правних лица (у својству запослених), субјеката од посебног значаја за заштиту и спасавање, у оквиру рада хуманитарних организација и удружења, удружења и организација цивилног друштва, образовних институција и као грађани. Такође, када је у питању цивилна заштита, улога младих је важна у елементима личне и узајамне заштите, код спровођења мера цивилне заштите и укључивања у рад јединица цивилне заштите. Сваки вид обуке и оспособљавања за различите активности наведених субјеката, подразумева и укључивање свих категорија младих (као ученике средњих школа, високообразовних институција, запослене, незапослене и друге).	Факултет безбедности Универзитет у Београду	19) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	20) Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022-2030 (Сл. гласник бр. 12/2022) Ова Стратегија, као кровна стратегија у области дискриминације, значајна је за омладинску политику, јер прати одредбе Закона о забрани дискриминације, при чему је, у оквиру Стратегије, већи акценат на превенцији и заштити, која се мора обезбедити свим дискриминисаним друштвеним групама. Млади јесу осетљива друштвена група у оквиру које су одређене категорије младих често дискриминисане у областима везаним за рад, образовање (доступност средњег и високог	Факултет безбедности Универзитет у Београду	20) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	образовања), дискриминацију ученика и студената током професионалне праксе, волонтирања, професионалног напредовања, присутне дискриминације на основу старосног доба, пола, рода и родног идентитета, сексуалне оријентације, здравственог стања и других личних својстава, Поред наведеног, важна је боља информисаност младих и доступност механизма заштите од дискриминације, па између осталих, већа доступност саветодавних тела и тела/служби за правну помоћ.		
	21) Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у РС за период од 2021-2026 (Сл. гласник бр. 86/2021) Пошто су млади препознати као највећи корисници рачунара, интернета и друштвених мрежа, веома је важно да тај тренд прати и адекватна информациона безбедност ове друштвене групе. Стратегијом је предвиђено подизање свести грађана о информационој безбедности, кроз подстицање нивоа знања и подстицање употребе ИКТ, електронских услуга, интернет банкарства, електронске трговине и друго. У том смислу је значајно подизање и нивоа информационе безбедности и нивоа дигиталних компетенција, што се посебно односи на младе, јер будућност која њима долази подразумева потпуну дигитализацију услуга пословања у јавном и приватном сектору, дигитализацију инфраструктуре у образовним установама и на свим другим нивоима.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	21) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	22) Стратегија за превенцију и контролу ХИВ инфекције и АИДС у РС 2018-2025 (Сл. гласник бр. 61/208) Стратегија обухвата приоритетна подручја, као што су: промоција здравих стилова живота и здравствена едукација опште популације, али нарочито младих, мере усмерене на повећање протективних понашања, превентивни рад са кључним популацијама у ризику и смањење ризичних понашања, рано откривање ХИВ инфекције, поштовање и промоција људских права особа које живе са ХИВ-ом, право на приватност, школовање, здравствену заштиту и недискриминишући однос у свим подручјима живота.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	22) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	23) Смернице за поштовање, заштиту и остваривање права детета у дигиталном окружењу - Препорука CM/Rec(2018) - Комитета министара Савета Европе Смернице обухватају и младе узраста од 15 до 18 година, те из тог разлога се и наводи, као још један у низу основних правила, која могу помоћи државама да обезбеде неопходну основу за бригу о најбољим интересима деце у сложенем, али и привлачном свету дигиталног окружења. Уважавајући брзину којом се развијају нове технологије, смернице су значајне и са аспекта мера за решавање ризика са којима се деца сичавају док уче и истражују у виртуелном свету.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	23) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

3. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА У ОБЛАСТИ ОМЛАДИНСКЕ ПОЛИТИКЕ	24) страница 28: У делу „3. Преглед и анализа постојећег стања у области омладинске политике“, у оквиру поднаслови „3.1. Млади у Републици Србији - опис постојећег стања“ - нису довољно представљени подаци о стању и оцени безбедности младих, као и о специфичним безбедносним ризицима и претњама са којима се суочавају млади мушкарци и младе жене. Предлажемо да се допуни следећим бројчаним подацима и информацијама: „Према подацима Министарства унутрашњих послова млади чине око 37% (тј. на годишњем нивоу преко 18.000 лица) од укупног броја идентификованих учинилаца против којих је полиција поднела кривичне пријаве. Потврђено је да су заступљени у свим видовима криминала, при чему посебно треба истаћи да млади изврше око 45-50% насилног криминала и преко 60% кривичних дела у вези са опојном дрогом. Међу жртвама кривичних дела, они чине петину или око 20% (тј. на годишњем нивоу преко 12.000 лица) од укупног броја лица која су у физичком, психичком, материјалном или неком другом погледу оштећена кривичним делима. На основу идентификованих кључних безбедносних проблема младих, као специфични безбедносни ризици и претње (у области криминала и других кажњивих радњи) за младе мушкарце наводе се насилни криминал, нарушавање јавног реда, спортски изгреди, злоупотреба дрога, злоупотреба оружја и пиротехнике, имовински и високотехнолошки криминал, саобраћајни деликти и аутодеструктивна понашања, док су младе жене под повећаним ризиком односно чине вулнерабилну групу када су у питању сексуални деликти, трговина људима, проституција, насиље у партнерским односима, а такође су и оне склоне аутодеструктивном понашању.“	Министарство унутрашњих послова	24) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	25) страница 30: Наводе се резултати истраживања Нинамедиа о томе колико младих планира да оде за стално из земље (7,5%), или да планира да напусти земљу на одређено време (13,2%), што је далеко од процената који се добијају већином других истраживања (нпр. КОМС – 49% жели да напусти земљу, 40% не отписује ову могућност). Иако се може анализирати методологија и начин како је организовано истраживање, потребно је навести више доступних извора, па онда упоредити и направити кратку анализу са тумачењем резултата.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	25) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: У опису стања определили смо се да наведемо, пре свега, истраживања рађена на репрезентативном узорку младих. Свакако да су и друга истраживања релевантна за анализе одређених области, посебно када се подаци доста разликују али таква анализа превазилази оквире ове Стратегије.
	26) страница 32: Код институционалног оквира омладинске политике наведени су испуњени услови за стварање подстицајног окружења за квалитетан живот младих. Само формирање канцеларија за младе, локалних савета за младе, омладинских клубова и томе слично, још увек није гаранција да се побољшао квалитет живота младих, посебно што се то види из истраживања која говоре о томе да је веома мали број младих упознат са тим да постоји канцеларија за младе у оквиру ЈЛС или да постоје неке активности у оквиру рада омладинских клубова	Факултет безбедности Универзитет у Београду	26) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Успостављен институционални оквир омладинске политике још увек није гаранција квалитета рада предвиђених тела и механизма. Зато је Предлогом стратегије предвиђена израда стандарда за просторе за

	итсл.У наставку се говори о томе шта треба учинити да се стање побољша, али не постоји адекватна анализа који су разлози да је такво стање, јер нема гаранције да неки услови или узроци и убудуће неће опстати и бити ометајући фактори.		младе, канцеларије за младе, савете за младе, омладинске раднике и раднице итд , што подразумева и анализу стања. Детаљнија разрада ктивности из ових мера биће дата у Акционом плану за спровођење Стратегије.
27) Страна 32.	3.1.1. Демографска ситуација миграције младих. Према демографским подацима који очигледно указују на континуирао опадање броја младих у Р. Србије која се тиче целокупне популације, а представља велики изазов за будућност наше земље, дала бих предлог "како појачати и којим том инструментима да би се смањио прилив младих", а посебно у руралним срединама", па бих у овом делу такође порадила на отварању канцеларије за младих у виду активнијих пројеката како је и написано у виду предузетништва, као и у њиховом доношењу одлука и кроз цивилни сектор и приватни омогућила примену политике једнаких могућности, јер сам лично обиласком манифестација удружењем жена запазила да младих скоро и да нема, а што је јако и битно и за очување културе, традиције, па кроз низ стратешких докумената, треба да се ради са младима у свим сегментима, а посебно у њиховим локалним заједницама у руралним подручјима где они живе и то кроз директан рад са младима и удружењима младих.	Прекршајни суд у Београду	27) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: У Стратегији је наглашена важност канцеларија за младе, рада са младима у руралним подручјима и поштовање родне равноправности. Кроз активности у Акционом плану за спровођење Стратегије, детаљније ће се обрадити ова проблематика.
28) Страна 37.	3.1.3. Активно учешће младих у друштву Приказано кроз истраивање положаја и потребе младих у Р.Србији исказано кроз графикон, дала бих предлог у виду предлога да је подрђка породице код младих битна и да је волонте-рски рад веома важан и користан, али треба подићи свест код младих да се управо кроз волонтерски рад гради једна врста осим писмене потврде каријерни систем, а не само добијања писмене потврде. На самом почетку споменуто је да око 90% млади нису чланови спортског клуба, културно уметничко друштва, чланови удружења, па макар то били у виду очувања националне традиције и културне баштине, то је неопходно да се ангажују у раду тела млади, како девојке, тако и омладинци ради остваривања већег процента ангажовања младих у наведеним манифестацијама.	Прекршајни суд у Београду	28) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Стратегија истиче значај волонтерских активности и учешћа младих у друштвеном животу, те је зато и један посебан циљ посвећен овој теми. Свакако да породица има важан утицај на развој ставова младих, али је битан и утицај вршњака., медија итд. У Акционом плану за спровођење Стратегије разрадиће се детаљније активности усмерене ка повећању активизма младих.
29) страна 37:	Пре реченице „Према подацима Евростата56 за 33 земље у 2015. години...“ додати корисне и илустративне подакте који су локализовани и компаративни са регионом које су дати у пасусу у наставку: „Према Индексу партиципације младих (Youth participation Index) који је 2016. године успоставила и од тада га прати мрежа Омладински хуб Западног Балкана и Турске, коју предводи Фондација „Ана и Владе Дивац“ уз финансијску подршку Европске комисије, показује континуирани раст партиципације младих у Србији (са 10,1 у 2016. на 11,1 у 2020. години). Индекс партиципације младих	Фондација „Ана и Владе Дивац“	29) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	мери учешће младих људи у политичкој, економској и социјалној сфери јавног живота тако што укршта бројне статистичке податке, а потом извлачи јединствени индекс. У поређењу са суседним земљама - Албанијом (9,5 у 2020. години), Црном Гором (10,3 у 2020. години), Северном Македонијом (9,5 у 2020. години), Индекс партиципације младих у Србији је највиши (11,1 у 2020. години).“ Извор: https://www.divac.com/upload/document/youth_participation_index_2020.pdf Образложење: Индекс партиципације младих мери учешће младих људи у политичкој, економској и социјалној сфери јавног живота тако што укршта бројне статистичке податке, а потом извлачи јединствени индекс на годишњем нивоу који је упоредив са земљама у региону (С. Македонија, Албанија, Црна Гора) и као такав вредан је алат у праћењу активног учешћа младих.		
	30) страна 43: У оквиру тачке 3.1.4. Образовање и запошљавање младих, када се говори о програмима стручних пракси у 2021. години остаје нејасно шта се сматра под стучним праксама. Да ли су овде убројане и стручне праксе које се реализују као мера активне политике запошљавања преко Националне службе за запошљавање или се ради о праксама друге врсте? Потребно је кроз фусноту јасно навести шта све ово обухвата.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	30) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Обрзложење: Као што је наведено, извор је Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2021), стр.126. Питање је гласило : Да ли сте до сада учествовали у програму стручне праксе? То значи да се односи на све видове струних пракси, укључујући и стручне праксе које се реализују као мера активне политике запошљавања преко Националне службе за запошљавање
	31) страна 45: Реченицу „Више од трећине младих (38%) пријављено је на биро рада Националне службе за запошљавање (највише у најстаријој групи младих 58%).“ заменити следећим: „Више од трећине младих (38%) пријављено је на евиденцију Националне службе за запошљавање (највише у најстаријој групи младих 58%).“	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	31) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	32) страна 45: Реченицу „Младима су приликом тражења посла најзначајнији следећи подстицаји: субвенције за запошљавање, програми преквалификације, сајмови запошљавања, програми попут „Прве шансе“ и Моја прва плата.“ заменити следећом: „Младима су приликом тражења посла најзначајнији следећи подстицаји: субвенције за запошљавање, програми додатног образовања и обука, програми попут „Моја прва плата“ и сајмови запошљавања.“	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	32) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	33) страна 47: Када су у питању здравље и благостање и безбедност младих, као прво, предлажем да се промени редослед речи које одражавају потребе младих (у складу са Масловљевом хијерархијом људских потреба, прво би била безбедност, па здравље, па благостање – ускладити и све наслове код овог циља). Сви подаци	Факултет безбедности Универзитет у Београду	33) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: За младе су важни и здравље и благостање и безбедност и не можемо говорити о редоследу значаја.

	који су наведени и који треба да осликавају стање младих, нарочито када је у питању њихово здравље, заснивају се на њиховој перцепцији и субјективној оцени, а недостају институционални подаци. Навођење резултата истраживања и препорука Светске здравствене организације о томе како водити здрав живот су значајне, али не могу се поредити са нашим подацима који нису потпуни или су изостали. Такође, неки подаци Нинамедиа опет драстично одударају од других истраживања, примера ради, конзумација марихуане код младих се представља у јако малом проценту (10%), док се код других креће више од 50%. Када је у питању безбедност младих, наводи се „Преглед основних показатеља безбедности младих у 2020. години (са краћим освртом на стање у периоду од 2015. до 2020. године)“, који нисам успела да пронађем, а према њему је унапређен систем прикупљања података о безбедности младих. Када сам погледала ex post анализу схватила сам да је то посебан извештај МУП, који се као интерни акт припрема и доставља МОС-у само за потребе израде Стратегије, али се то онда мора прецизније навести у Предлогу. При том, констатација да „Анализа даље истиче да је учињен помак у области образовања младих о безбедносним изазовима, ризицима и претњама и безбедном понашању, да је забележен тренд раста броја младих који су узели учешће у превентивним информативно-едукативним активностима те да расте број програма намењених оснаживању младих за адекватно понашање у ванредним ситуацијама. Такође, у периоду 2016–2019. забележен је пораст броја младих учинилаца кривичних и прекршајних дела који су учествовали у програмима ресоцијализације и реинтеграције“....су мени потпуно непознати подаци и било би добро да ако МУП располаже тим подацима, да се види који су то програми и које превентивно информативно едукативне активности које су млади прошли, јер је на основу оваквих констатација у Предлогу стратегије, код прегледа остварености стратешких циљева, наведено да је област безбедности младих највише напредовала и остварила највећи степен реализације (76%). Такође, у завршници овог дела ex post анализе наводе се активности које нису реализоване, а предвиђене су акционим плановима и онда нису јасни проценти на крају и како се дошло до њих.		Није прихватљив коментар који се односи на недостатак истраживања из Србије. Наведени су подаци из Истраживања положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедиа, (2021); Националног истраживања здравља становништва 2019, РЗС, МЗ и Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“; Истраживања вишеструких показатеља положаја жена и деце, MICS 2019.године, РЗС уз подршку УНИЦЕФ-а, УНФП и Владе РС; Истраживања Здравље младих: Положај и потребе младих у Републици Србији, које је спровео КОМС 2021. године у оквиру програма Здраво двадесете, уз подршку Галенике а.д. Београд и у сарадњи са истраживачким тимом Института за социјалну медицину Медицинског факултета Универзитета у Београду; Истраживања ОЕБС-а из 2019. године о распрострањености насиља према женама у Републици Србији – Добробит и безбедност жена; Истраживање ставова младих о родно заснованом насиљу, које је спровео КОМС 2021. године; Истраживање о ставовима мушкараца према родној равноправности Центра Е8 IMAGES из 2018. године, итд. Истичемо да су подаци Светске здравствене организације значајни за све земље, па и за Србију. У Предлогу стратегије је наведено да се о Прегледу основних показатеља безбедности младих у 2020. години говори у Ex post анализи, а у њој је наведено да су извор подаци МУП-а који се достављају МОС-у ради израде Стратегије. Такође, МУП је у јавној расправи допунио Предлог стратегије подацима из своје базе, те ће се и они наћи у финалном тексту Стратегије.
	34) страна 57: У тексту „Удео младих 15-29 година који нису обухваћени образовањем, запосленосту или обуком (индикатор ЦОР 8.6.1.)“, испред заграде додати „стопа НЕЕТ“.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	34) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	35) У опису стања стратегије наводи се да Србија до сада није добила препоруке механизма Уједињених нација које се односе на младе. Молимо да се ажурира сходно последњим информацијама и то: Комитет за економска социјална и културна права	Београдски центар за људска права	35) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење:

	изразио је забринутост због високог нивоа незапослености младих у Србији, и превеликог броја младих људи који су у НЕЕТ категорији (нису у образовању, запошљавању, или стручној обуци) као и ниске ефикасности предузетих мера у циљу решавања овог проблема. Такође их брине што су студенти у дуалном систему образовања и млади на програмима плаћених пракси плаћени мање од минималне зараде и често раде под лошим условима. Комитет зато позива државу Србију да: • Интензивира своје напоре за смањење незапослености, посебно међу младима; • Унапреди мере активне политике запошљавања откривањем узрока проблема дугорочне незапослености и осмишљавањем програма за њихово решавање; • Предузме ефикасне мере за заштиту ученика у дуалном систему образовања и младих људи на програмима праксе, као што је нпр. „Моја прва плата” од радне експлоатације и обезбеди да су млади заштићени прописима о раду; • Интензивира напоре да бесплатна правна помоћ буде доступна свима, нарочито угроженим групама и младима – ојача капацитете локалних самоуправа, подигне свест јавности о доступности бесплатне правне помоћи и пружи јасне смернице за организације цивилног друштва. Закључна запажања о Трећем периодичном извештавању за Србију (у прилогу достављамо српску и енглеску верзију извештаја) која се директно односе на младе обавезујућа су за Србију која је, подсетимо, ратификовала и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима и Ревидирану европску социјалну повељу. Правила међународног права и потврђени међународни уговори су саставни део нашег правног поретка и као таква се морају непосредно примењивати у Србији. Препоруке су резултат подношења првог алтернативног извештаја о младима које је поднела коалиција организација младих и за младе.		У опису стања ажурирана је информација о Препорукама Комитета за економска, социјална и културна права исказана у Закључним запажањима Трећег периодичног извештавања за Србију која су настала као резултат подношења првог алтернативног тематског извештаја о младима, које је поднела коалиција 12 организација младих и за младе, у Србији са навођењем линка https://www.ecoi.net/en/file/local/2072084/G2230268.pdf
	36) страна 42: Молимо да се провере подаци: У Стратегији се наводи: «У земаљама ЕУ27 у 2020. години 84,3% младих узраста 20-24 године има завршену средњу школу (81,5% мушкараца и 87,1% жена). У Србији је тај проценат већи и износи 93,6% (94% мушкараца и 93,2% жена).» Према доступним подацима за ЕУ износи (66,8%), за Србију 85,4% (87,5% М и 83,2% Ж) према извору: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/yth_demo_040/default/table?lang=en	Београдски центар за људска права	36) Предлог: ПРИХВАЋЕНО Образложење Извршен а је провера на датом линку у Стратегији https://ec.europa.eu/eurostat/data/database, који представља линк ка свим подацима о младима у и преко кога се долази и до података о младима узраста 20-24 године има завршену средњу школу а који се види и на линку https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/yth_educ_030/default/table?lang=en

			и утврђено је да су наведени подаци у Стратегији тачни .
	37) Коментар на Право на рад младих у предлогу Националне стратегије за младе 2022-2030. године: страна 44: У опису стања у делу који се односи на област образовања и запошљавања у Предлогу Националне стратегије за младе за период 2022. до 2030. године (у даљем тексту НСМ), наводи се податак да млади годинама уназад као највећи изазов са којим се суочавају идентификују незапосленост и економске проблеме (недовољно радних места, ниска примања, лош економски стандард итд.). 1 Какав је положај младих на тржишту рада Србије из података који се наводе у опису стања тешко је закључити будући да није јасно зашто је издвојена одређена врста података (коришћење услуга каријерног вођења и саветовања; пријава на евиденцију НСЗ и активности у тражењу посла; жеља за покретањем самосталног посла; стопе незапослености), а зашто су изостављене друге врсте података и индикатори релевантни за (пр)оцену положаја младих на тржишту рада Србије као што су: изражена прекаризација, висок удео неформалне запослености младих, висока НЕЕТ стопа, подзапосленост, запосленост на местима која захтевају ниже квалификације од оних које млади поседују, ниске зараде итд. Изостављен је део података који је наведен у ех-анте анализи НСМ, а која је урађена у складу са Законом о планском систему Републике Србије. Тако се у ех-анте анализи наводи и поткрепљује подацима да: у основним индикаторима тржишта рада постоје родне („ситуација младих жена и мушкараца на тржишту рада знатно се разликује“) и регионалне разлике; млади који раде, често раде у несигурним радним условима (високо учешће младих у неформалној и привременој запослености); НЕЕТ стопа која је виша у руралним него у урбаним подручјима; дугорочна незапосленост за значајан број младих представља препреку за проналажење квалитетног посла и резултира ризиком од сиромаштва и социјалне укључености; млади са инвалидитетом као и Роми и Ромкиње сусрећу се са још значајнијим баријерама на тржишту рада. У опису стања изостаје и интерпретација података, па се за тренд једног од ретких индикатора тржишта рада који се наводи (стопа незапослености) у НСМ констатује да је дошло до значајног смањења стопа незапослености (за 16,3 процентна поена у 2020. у односу на 2014. годину). Наведено је тачно, али недостаје објашњење шта је узрок овако значајног смањења незапослености младих односно одговор на питање да ли је повећање запослености младих довело до пада незапослености и колико је то ефекат јавних политика. Анализа података о броју младих старости 15-29 година према статусу на тржишту рада показује да је у посматраном периоду број незапослених младих смањен за 112.800 док је запосленост повећана за свега 35.000. Дакле, смањење незапослености већим делом је резултат	Београдски центар за људска права	37) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Подаци у Стратегији који се односе на тржиште рада дати су кроз анализу података из Истраживања положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија, (2021) и не могу се мењати.. Прихваћено је да се наведу и подци из ех-анте анализе НСМ, иако је иста објављена уз Предлог Стратегије Стопа незапослености је један од битних индикатора тржишта рада, те не стоји да се иста ретко користи (погледати Стратегију запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године). У Предлогу стратегије се дају основни изазови, али се не улази у тумачење података, јер то није предмет ове Стратегије, нити се може урадити без адекватних компаративних научних анализа. Процена финансијских средстава и осталих материјалних ресурса неопходних за њено спровођење даје се у мери у којој је то могуће Стратегијом, а детаљни извори финансирања, износи и носиоци се дефинишу Акционим планом, јер се у њему налазе конкретне активности које ће се предузети у циљу спровођења Стратегије.

	мањег прилива у незапосленост као последице негативног природног прираштаја и одласка младих из земље. На исти начин, негативни демографски трендови заслужни су и за повећање стопа запослености у посматраном периоду. Стопа запослености је повећана за 7,0 процентних поена при чему је смањење популације младих допринело расту стопе запослености са 3,2 процентна поена. Стопа запослености се рачуна као однос броја запослених одређеног узраста и укупног броја становника тог узраста. Будући да је у анализи стања изостало идентификовање кључних проблема младих на тржишту рада као и њихових узрока није било ни за очекивати да ће решење тих проблема бити постављено као приоритет у дефинисању (посебних) циљева. Иако сами млади те бројна истраживања о положају младих (па и налази ex-анте анализе НСМ) указују да запошљавање младих треба да буде приоритет јавних политика међу пет посебних циљева НСМ не налази се ниједан који се односи на унапређење положаја младих на тржишту рада иако се од шест показатеља (У НСМ је нумерисано пет показатеља, али су под показатељем број 2. наведена два показатеља, а не један) за општи циљ („Унапређен квалитет живота младих“) три директно односе на тржиште рада: стопа неактивности, стопа незапослености и НЕЕТ стопа. Једна мера (4.3) у оквиру посебаног циља 4 („Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, који доводе до социјалног и економског осамостаљивања“) односи се на запошљавање младих: „Подршка предузетништву и запошљивости младих“. Опис мере даје мало информација о томе у чему се састоји подршка предузетништву и запошљивости већ се понављају подаци о незапослености, констатује се да постоје препреке предузетништву младих, наводе се пројекти који се до сада спроводе (нпр. унапређење запошљивости младих кроз радне праксе). На који начин ће се повећати запошљивост младих кроз радне праксе није објашњено нити у чему ће се састојати подршка предузетништву. Из показатеља резултата за меру 4.3 посредно можемо закључити да ће млади бити укључени у пројекте/акције за развој предузетничких компетенција и за побољшање запошљивости (показатељ 1), да ће бити информисани о постојећим мерама подршке за самозапошљавање (показатељ 2) као и да ће похађа радну праксу (показатељ 3). Као ни у другим деловима НСМ ни овде се не објашњавају узрочно-последичне везе између општих и посебних циљева и мера које треба да доприносу остварењу тих циљева како је то прописано Законом о планском систему (члан 13, став 1, тачка 4.). Поред тога, НСМ не наводи за ову као ни за остале мере, процену потребних финансијских средстава и осталих материјалних ресурса неопходних за њено спровођење, а како је то предвиђено Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и	
--	--	--

	садржају појединачних докумената јавних политика. Такође није извршена процена друштвених и економских ефеката ове мере (Члан 55, тачка 8). У шта можемо бити сигурни када су у питању ефекти планираних мера на остваривање права на достојанствен рад младих (могућности квалитетног запошљавања, повољни и правични услови рада, социјална сигурност)? Прво, оне не доприносе стварању услова за достојанствен рад и већу (само)запошљивост младих. Анализа програма стручне праксе и програма Моја прва плата (Видети Извештај о људским правима младих у Републици Србији у 2021. години, Београдски центар за људска права, 2022.) показала је да су учесницама/има ових програма ускраћена права на правичне и повољне услове рада, право на синдикално организовање и право на социјално осигурање. Друго, самозапошљавање води финансијској несигурности и угрожености: стопа ризика од сиромаштва код самозапослених младих од 16 до 29 година у Србији четири пута је већа него стопа ризика од сиромаштва младих радника/ца (23,4% и 5,8% респективно - Видети: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_IW_01\$DV_1183/default/table?lang=en). Треће, самозапошљавање није преференција незапослених младих у Србији: према подацима анкете о радној снази највећи број младих у 2020. години тражио је запослење код послодавца (97,6%) при чему 52,6% младих жели посао са пуним радним временом, а 44,9% жели посао или са пуним или са непуним радним временом. Четврто, политике које немају мере на страни понуде рада односно мере за креирање квалитетних послова за младе, неће допринети остварању права младих на достојанствен рад. Од HCM не можемо очекивати да реши неповољан положај младих на тржишту рада Србије јер то надилази како расположиве финансијске ресурсе тако и капацитете актера омладинске политике. Унапређење положаја младих део је политике запошљавања која је мултисекторска и која захтева значајне ресурсе. Међутим HCM мерама у области запошљавања може и треба препознати и промовисати стандарде достојанственог рада младих. Уместо подршке пројектима који воде у рањиву запосленост потребно је обезбедити подршку пре свега младима који припадају осетљивим групама у налажењу и задржавању сигурног и плаћеног посла на отвореном тржишту рада.		
4. ВИЗИЈА	38) У делу 4. Визија, унети категорију Социјална заштита. Образложење: видети образложење под редним бројем 159 у оквиру Општих коментара	СОС Дечија села Србија	38) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Визија се односи на све младе, те самим тим и на младе у систему социјалне заштите као што су и млади из система алтернативног старања.

5. ОПШТИ ЦИЉ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	39) Примећујемо да су при одређивању циљаних вредности за Општи циљ и Посебне циљеве, свуда где су приказани подаци раздвојени по полу, задржане неоправдане разлике у циљаним вредностима између девојака/младих жена и момака/младих мушкараца. То што актуелни показатељи стања говоре о предности мушког пола, не оправдава планове да се та предност задржи (иако умањи) јер би циљане вредности до 2030. требало да одражавају постигнуту родну равноправност у свакој од области (бар када је реч о младима). То би истовремено подразумевало и планирање афирмативне акције у свим мерама и програмима где је учешће женског пола несразмерно заступљености у популацији (што би се односило и на мушки пол, у одговарајућим областима), као израз истинског опредељења Републике Србије да се постигне пуна родна равноправност, а што је изражено у кључним међународним уговорима и документима (као што су Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена и УН Циљеви одрживог развоја до 2030 године), као и у домаћим законима (Закон о родној равноправности) и одговарајућим стратешким документима, са којима треба да је усаглашен и Предлог стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године.	Аутономни женски центар, Београд	39) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: У Предлогу стратегије водило се рачуна о обезбеђивању једнаких могућностима девојака/младих жена и момака/младих мушкараца. Код одређивања циљаних вредности водило се рачуна о затеченом стању родне равноправности и кроз циљане вредности за показатеље ишло се на реално оствариво смањење ових неједнакости у датом периоду, имајући у виду расположиве ресурсе и почетне разлике. Дефинисати циљане вредности са потпуно оствареном родном равноправношћу код свих индикатора до 2030. године није у складу са начином како се оне одређују дефинисаним у Закону о планском систему и Уредби о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа, као и садржају појединачних докумената јавних политика У члану 19. Уредбе дефинисано је, између осталог, и следеће : „ Показатељима учинка се мери успех у остварењу жељене промене између почетног стања и стања након спровођења мера јавне политике у виду ефеката, исхода и резултата, односно остварење утврђених циљева, као и ефикасност и ефективност спровођења јавних политика...Циљне вредности се одређују на основу постојећег стања (базне вредности) и реалне процене онога што се може остварити у одређеном периоду, имајући у виду расположиве ресурсе.“ Сагласни смо да разлике између полова треба брже смањивати и да високо постављени циљеви (у зони наредног развоја) могу да подстичу повећану одговорност свих актера и увођење различитих механизма, међу којима и мере афирмативне акције, да се постављени циљеви достигну или остваре у што већој мери.У складу са предлогом још једном ће се преиспитати све дате циљане вредности ради њихове евентуалне корекције у циљу уродњавања тамо где има елемената
--------------------------------------	--	---	---

				да их је реално достићи до 2030. године.
	ОПШТИ ЦИЉ. Унапређен квалитет живота младих			
	Показатељ ефеката 1. Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености младих (према полу)			
	Показатељ ефеката 2. Стопа неактивности и незапослености младих (према полу)	40) Предлог да се индикатори који се односе на Анкету о радној снази, ускладе са новом методологијом, тј. да се уместо термина „стопа неактивности“ користи термин „стопа младог становништва ван радне снаге“ и да се за полазне основе уместо унетих података за 2020. годину по старој методологији, унесу подаци за 2021. годину по новој методологији. У складу са њом, ревидирани су подаци за претходни период и најзначајније промене огледају се у смањењу броја запослених, које се прелива већим делом у становништво ван радне снаге и мањим делом у незапослене. Неактивно становништво је по новој методологији, становништво ван радне снаге.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	40) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		41) Фусноте 123 и 124 као извор се наводи Анкета о радној снази и то од 15 до 30 година, па је потребно проверити пошто се старосне групе у овој Анкети деле према 15-29, а потом 30-59.	Београдски центар за људска права	41) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Анкета о радној снази садржи податке и о младима узраста од 15 до 30 година, само се иста није објављивала до 2022. године. Податке је добијало МОС од стране РЗС на захтев, а извор је Анкета о радној снази.
	Показатељ ефеката 3. Стопа НЕЕТ младих (према полу)	42) Предлог да се индикатори који се односе на Анкету о радној снази, ускладе са новом методологијом, тј. да се уместо термина „стопа неактивности“ користи	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	42) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		термин „стопа младог становништва ван радне снаге“ и да се за полазне основе уместо унетих података за 2020. годину по старој методологији, унесу подаци за 2021. годину по новој методологији. У складу са њом, ревидирани су подаци за претходни период и најзначајније промене огледају се у смањењу броја запослених, које се прелива већим делом у становништво ван радне снаге и мањим делом у незапослене. Неактивно становништво је по новој методологији, становништво ван радне снаге.		
		43) Постављена циљана вредност од 12,8%, која је преузета из Стратегије запошљавања у РС за период од 2021. до 2026. године, односи се на 2026. годину, а не на 2030. годину, те ову вредност треба временски оорочити.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	43) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	Показатељ ефеката 4. Удео младих који своје здравље оцењују као добро или веома добро	44) Вратила бих се на то да оцена младих о сопственом здрављу и даље није довољан показатељ њиховог здравственог стања. Дакле, потребно је укључити и институционалне податке, како би добили реалнију слику о томе, ако је могуће. Код Показатеља ефеката 5, није јасно како се дошло до циљане вредности 67%, можда је примереније рећи више од 60%, или више од 50%, па свака остварена циљана вредност која се креће у том опсегу биће оцењена као успешно реализована неком будућом ex post анализом. Изменити код слично дефинисаних циљаних вредности.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	44) Предлог : НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Циљана вредност од 67 % представља две трећине младих, те очекујемо да се иста реализује до 2030. године.
	Показатељ ефеката 5. Удео младих који своје друштвено ангажовање оцењују као добро или веома добро			
	ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ	45) Чини се да посебни циљеви нису језички формулисани као циљеви, већ као резултати (нпр. Посебан циљ 1 „Омладински рад је стандардизован у систему	Београдски центар за људска права	45) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење Посебни циљеви су језички добро

		неформалног образовања и континуирано се спроводи“).		формулисани јер они могу означавати и свршено стање, (такозвани терминални циљеви).
	ПОСЕБАН ЦИЉ 1. Омладински рад је стандардизован у систему неформалног образовања и континуирано се спроводи.			
	Показатељ 1. Јавно признати организатор активности образовања одраслих у омладинском раду је успостављен			
	Показатељ 2. Успостављено струковно удружење омладинских радника/ца			
	Показатељ 3. Број младих који је учествовао у програмима/пројектима/услугама финансираним из јавних средстава које су организоване од стране сертификованих омладинских радника на годишњем нивоу	46) страна 64: Показатељ 3. Број младих који је учествовао у програмима/пројектима/услугама финансираним из јавних средстава које су организоване од стране сертификованих омладинских радника на годишњем нивоу Почетна вредност: нема података Циљана вредност (2030): 10.000 младих (од чега је минимално 1.000 младих са инвалидитетом и 1.000 младих припадника других осетљивих група) Извор верификације: Извештај Националне асоцијације практичара и практичарки омладинског рада/извештаји реализатора програма/пројектата/услуга Образложење: видети образложење под редним бројем 159) у оквиру Општих коментара	Удружење младих глувих Србије, Градска организација глувих Београда и Савез глувих и наглувих Србије	46) Предлог: ПРИХВАЋЕНО :
	Показатељ 4. Број подржаних програма и пројектата које су	47) Предлажемо да се у овом показатељу реферише на број активности које су реализовали сертификовани	Београдска отворена школа	47) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење:

	реализовали сертификовани омладински радници/це на годишњем нивоу	омладински радници/це на годишњем нивоу, те да се повећа циљана вредност. Образложење: Омладински радници/це могу да буду само део тимова који реализују програме и пројекте за младе, оваквом изменом би се добио јаснији увид у то колико су ефикасне мере за континуирано спровођење омладинског рада.		Омладински раници у одређеним случајевима могу и сами да реализују програме и пројекте, али најчешће су само део тимова и зато је додато „и активности“.
	ПОСЕБАН ЦИЉ 2. Просторни капацитети и услуге за спровођење омладинске политике су унапређени и функционални у свим ЈЛС			
	Показатељ 1. Број објеката у јавној својини намењених за спровођење омладинских активности	48) Предлажемо да се овај показатељ преформулише у, на пример: Број објеката у јавној својини које млади и удружења младих и за младе користе и у којима се континуирано спроводе активности за младе. Образложење: То што су објекти намењени за спровођење омладинских активности, не значи да се у ту сврху и користе. Штавише, пракса показује да локалне самоуправе начелно имају одређене просторе за младе, али да они нису у употреби (или нису адекватно опремљени, или млади нису упознати са тиме коме да се обрате, и слично).	Београдска отворена школа	48) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлогом стратегије је предвиђена израда стандарда за просторе (укључујући и опремање истих), програме и реализаторе програма, на основу којих ће бити могуће пратити испуњеност услова и начин на који се користе ови простори.
	Показатељ 2. Успостављени стандарди за омладинске просторе			
	Показатељ 3. Удео укупног броја младих који је користио услуге у омладинским просторима у јавној својини на годишњем нивоу (према полу)	49) Овај показатељ треба конкретизовати, фокусирати и евалуирати на локалном или бар регионалном нивоу. Образложење: Постоји ризик да ће се у великим центрима омладински простори више користити (као што се у овом тренутку и користе) чиме ће доприносити увећању	Београдска отворена школа	49) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Праћење остварености показатеља радиће се и на локалном, покрајинском и националном нивоу.

		процента, док ће на локалу ситуација остати непромењена. Оваквим сужавањем показатеља на локални ниво, сматрамо да ће доћи до веће ажурности и одговорности локалних власти када су простори за младе у питању.		
	ПОСЕБАН ЦИЉ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима			
	Показатељ 1. Број ЈЛС које имају основан савет за младе у којем су чланови и млади и који се редовно састаје и који су у складу са усвојеним стандардима	50) Негде у претходном делу текста је наведено колико има основаних савета за младе (80), а сада се каже код почетне вредности да нема података – ускладити.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	50) Предлог : НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Показатељ говори о саветима за младе у којем су чланови и млади и који се редовно састаје и који су у складу са усвојеним стандардима, док се у тексту говори о укупном броју Савета за младе. Стандарди тек треба да се донесу и зато и немамо почетну вредност.
	Показатељ 2. Број предлога и нацрта прописа и докумената јавних политика на које су млади давали мишљење	51) опет циљана вредност 67% - можда постоји смислено објашњење, ја га не видим, што не значи да сам у праву.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	51) Предлог : НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Циљана вредност од 67 % представља две трећине младих, те очекујемо да их се иста реализује до 2030. године.
	Показатељ 3. Успостављени стандарди активног учешћа младих у доношењу одлука на свим нивоима власти			
	Показатељ 4. Удео буџетских корисника који буџетирају средства за младе			
	ПОСЕБАН ЦИЉ 4. Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, које доводе до социјалног и економског			

	осамостаљивања			
	Показатељ 1. Проценат младих који су похађали додатне курсеве и обуке који нису саставни део школских и студијских програма (према полу)			
	Показатељ 2. Удео младих из група које су у ризику од сиромаштва или социјалне искључености, који су добили подршку у развоју својих потенцијала и компетенција (према полу)			
	Показатељ 3. Удео младих жена предузетница у укупном броју младих предузетника			
	Показатељ 4. Број младих који су похађали радну праксу, на годишњем нивоу (према полу)	52) Број младих који су похађали радну праксу, на годишњем нивоу (према полу), страна 66. Показатељ треба да гласи: „Проценат младих који су похађали радне праксе које су у биле у складу са стандардима квалитета“ (дисагрегирано проценат младих који су похађали радне праксе, а потписали су уговор, проценат младих који су похађали радне праксе а добили су финансијску надокнаду, проценат младих који су похађали радне праксе у оквиру којих су имали ментора). Образложење: Подаци добијени	Београдска отворена школа	52) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		истраживањима указују на то само квалитетне радне праксе, оне које су спроведене у складу са стандардима квалитета установљених кроз Препоруку о квалитетном оквиру за спровођење пракси на нивоу Европске уније, доводе до позитивних ефеката за младе. Стога није довољно пратити само број младих укључених у радне праксе, већ је кључно пратити и то да ли су оне спроведене на квалитетан начин, који заиста омогућава учење и развој вештина младих и тиме позитивне ефекте по њихову запошљивост.		
		53) у оквиру Посебног циља 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих, додаје се нови показатељ: Показатељ 7: Удео младих који користи савремена контрацептивна средства (по полу), младих оболелих од полно преносивих болести (по полу) и број малолетничких трудноћа (испод 16 година, и испод 18 година). Образложење: <i>Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије</i> наводи да модерна контрацептивна средства користи само 18,4% жена из опште популације, које су у браку или ванбрачној заједници. Само 4% жена старости између 15 и 49 година употребљава комбиноване контрацептивне пилуле (у Европи 21,9%, у свету 8,8%), а најучесталији је традиционални метод (прекид сношаја, лат. цоитус интерруптус). Даље се наводи да истраживања показују да велики број младих нема елементарна сазнања о анатомији и физиологији репродукције, а да је њихово познавање контрацепције и полно преносивих инфекција оскудно и оптерећено низом предрасуда. Истиче се да је	Аутономни женски центар, Београд	53) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		један од најважнијих фактора таквог стања недостатак системског решења у едукацији и информисању младих, због чега су најчешћи извори вршњаци, средства јавног информисања и интернет. Учесталост сексуалне активности младих расте. Податке је потребно разврстати по полу да би могло да се испрати учешће и одговорност оба пола и предузимају циљане мере. Адолесценткиње чине око 4% особа које прекидају трудноћу, мада се такође наводи да је број „вероватно у порасту”, а процењује се да је стопа адолесцентних трудноћа током једне године 50 на 1.000 девојака. (Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије, 2017.: https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/120/2/рег)		
	Показатељ 1. Удео младих који користе дуван, алкохол и друге психо-активне супстанце			
	Показатељ 2. Створени услови у физичком и виртуелном простору за добијање бесплатне стручне подршке и за учешће младих у програмима превенције менталног здравља	54) У оквиру посебног циља 5 „Створени услови за добро здравље, безбедно окружење и социјално блага стање младих“ показатељ 2 је дефинисан на следећи начин - Створени услови у физичком и виртуелном простору за добијање бесплатне стручне подршке за учешће младих у програмима превенције менталног здравља. С обзиром да је ментално здравље позитиван концепт верујемо да је показатељ потребно предефинисати да синтагма буде унапређење, промоција или заштита менталног здравља. Показатељ би тада био дефинисан на следећи начин: „Створени услови у физичком и виртуелном простору за добијање бесплатне стручне	Омладински савез удружења: „ОПЕНС“	54) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		подршке за учешће младих у програмима унапређења менталног здравља.“		
		55) У оквиру Посебног циља 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благастање младих, додаје се: Показатељ 2: Створени услови у физичком и виртуелном простору за добијање бесплатне стручне подршке и за учешће младих у програмима превенције менталног, сексуалног и репродуктивног здравља. Образложење: Активности које доприносе остваривању трећег специфичног циља Програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије укључују саветовалишта за заштиту сексуалног и репродуктивног здравља адолесцената, доступна свима, прилагођена њиховим потребама, са поузданим подацима, укључујући и мотивисање одраслих (родитеља, старатеља, наставника) да пруже подршку у доношењу информисаних и безбедних одлука, регистравање и ублажавање препрека (новчаних, захтева за сагласношћу родитеља) за пружање здравствених услуга, посебно рањивим групама адолесцената, повећање знања здравствених радника, обезбеђивање родне осетљивости свих мера и поступака, избегавање родно условљених стереотипа и предрасуда „које повећавају рањивост девојчица и дечака“, боље дефинисање потреба маргинализованих група, сачињавање програма унапређења сексуалног и репродуктивног здравља на свим нивоима договор о подели улога и одговорности и о координацији између носилаца активности, успостављање механизма супервизије да би се осигурао висок квалитет услуга,	Аутономни женски центар, Београд	55) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		поштовање права и одсуство дискриминације, подстицање учешћа различитих актера (државних институција, удружења, приватног сектора), формирање националних комитета или сличних механизма координације и надзора са задатком да надгледају примену Програма, његово дорађивање, унапређење и прилагођавање. (Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије, 2017., https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/120/2/рег)		
		56) Колико је мени познато, готово сваки дом здравља има (или је имао) саветовалиште за младе. Откуд онда почетна вредност 0 и опет 66% као циљана вредност, није јасно како је утврђена.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	56) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Само при неким Домовима здравља постоје Развојна саветовалишта, а у Предлогу Стратегије се ради о саветовалишта за младе и превентивним програмима. Циљана вредност се односи на 2/3 ЈЛС, те је исправљено на 67% уместо 66%
	Показатељ 3. Удео младих који је био изложен физичком или психолошком насиљу или радикализацији у реалном или виртуелном простору, укључујући родно засновано насиље, а који је то пријавио (према полу)	57) у оквиру Посебног циља 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих, мења се и додаје: Показатељ 3. Удео младих који је био изложен физичком, психолошком и/или сексуалном насиљу или радикализацији у реалном или виртуелном простору, укључујући родно засновано насиље, без обзира да ли је преживљено насиље пријављено а који је то пријавио (према полу). Образложење: Према резултатима ОЕБС-овог истраживања о насиљу над женама у Србији, спроведеном 2018. године, две од пет испитаних жена су навеле да су доживеле	Аутономни женски центар, Београд	57) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење : Додат је део за сексуално насиље. Није прхваћен део „без обзира да ли је преживљено насиље пријављено“, јер је циљ да имамо већи проценат оснажених особа које пријављују насиље.

		сексуално узнемиравање у неком тренутку од своје 15. године па надаље, а 18% је навело да је доживело такво искуство у последњих 12 месеци. Двадесет два процента испитаних жена изјавило је да су искусиле физичко или сексуално насиље од стране партнера или непартнера након своје 15. године, а 18% које су некад биле у партнерској заједници откриле су да су доживеле један или више облика таквог насиља од стране бившег партнера. Десет посто жена које тренутно имају партнера је изјавило да су искусиле физичко или сексуално насиље од стране садашњег партнера, а 9% испитаних жена је изјавило да су имале таква искуства од стране непартнера. Прогањању је била изложена свака десета жена. Исто истраживање показује да две од пет жртава нису ни са ким разговарале о најтежем случају сексуалног узнемиравања које су доживеле. Оне које су разговарале са неким, одлучиле су да о томе разговарају са пријатељем/ицом или чланом породице, радије него са специјализованом службом или организацијом услед бројних препрека које спречавају жене да приступе службама, а које укључују осећај срама, страх или неповерење у полицију, социјалне раднике и здравствене раднике због уврежених стереотипа који се везују за представнике ових професија. (ОЕБС, Анкета о насиљу над женама коју је спровео ОЕБС: Добробит и безбедност жена, стр. 4 и 5: https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/419756_1.pdf)		
		58) Опет циљана вредност 67%	Факултет безбедности Универзитет у Београду	58) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење:

				Циљана вредност је 2/3 младих (67%)
	Показатељ 4. Формирање међусекторског координационог тела у циљу унапређивања услуга менталног здравља и психо социјалне подршке младима	59) у оквиру Посебног циља 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благодостање младих, додаје се: Показатељ 4. Формирање међусекторског координационог тела у циљу унапређивања услуга сексуалног, репродуктивног и менталног здравља и психо социјалне подршке младима. Образложење: Међу активностима за остварење специфичног циља <i>Националног програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља</i> који се односи на гарантовање да ће свима, без разлике, бити доступна заштита сексуалног и репродуктивног здравља и да ће се поштовати њихова сексуална и репродуктивна права, наводи се и: подстицање укључивања бројних државних институција и удружења, укључујући и приватни сектор, са циљем да се омогући делотворно и ујединачено пружање услуга заштите сексуалног и репродуктивног здравља, без дискриминације уз поштовање принципа правичности и формирање националних комитета или сличних механизма координације и надзора у складу са законом са задатком да надгледа имплементацију Програма и да га према потреби дорађује, унапређује и прилагођава. (<i>Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије</i>, 2017.:https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/120/2/reg)	Аутономни женски центар, Београд	59) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	Показатељ 5. Удео младих који је учествовао у доношењу јавних политика на тему			

	одрживог развоја и заштите животне средине на годишњем нивоу				
	Показатељ 6. Удео младих који су се информисали о подстицајним мерама стамбене политике и предузели кораке ка стамбеном осамостаљивању				
	АНАЛИЗА ОПЦИЈА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА				
6. МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА И АНАЛИЗА ЊИХОВИХ ЕФЕКТА	Посебан циљ 1	60) На основу наведених информација и показатеља остаје нејасно ко ће сертификовати јавно признате организаторе активности (ЈПОА) и омладинске раднике и потребно је јадније дефинисати хронологију ових активности.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	60) Предлог: ПРИХВАЋЕНО	
	Мера 1.1 Развијен систем професионалног развоја омладинских радника и радница	61) Текст „Кроз активно учешће НАПОР-а у признавању занимања омладински радник у НОКС-у, направљен је искорак ка стандардизацији. Процес стандардизације је у надлежности Агенције за квалификације. РС и МОС ће заједно са младима имати важну улогу у дефинисању стандарда квалификације овог занимања.“, потребно је заменити следећим текстом: „На предлог Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Влада РС је донела Одлуку о Јединственом кодексу шифара за уношење и шифрирање података у евиденцијама у области рада („Службени гласник РС“, бр. 56/18, 101/20, 74/21) која садржи шифрарник занимања у оквиру кога је као занимање препознат омладински радник. Развој стандарда занимања је у надлежности Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.“ Имајући у виду да Агенција за квалификације није надлежна за развој стандарда занимања и да не постоји стандард квалификације занимања.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	61) Предлог: ПРИХВАЋЕНО	

		62) Реченица у изворном запису: У фокусу ће бити и други млади из осетљивих група: млади са инвалидитетом, са сметњама у развоју, из руралних средина, сиромашних породица и слично. Предлог нове формулације реченице: У фокусу ће бити и други млади из осетљивих група: млади са инвалидитетом, са сметњама у развоју, из руралних средина, сиромашних породица, из система алтернативног старања, млади из социо-економски депривираних породица и слично. Образложење: видети образложење под редним бројем 160) у оквиру Општих коментара	СОС Дечија села Србија	62) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	Мера 1.2 Успостављен систем осигурања квалитета програма омладинског рада и неформалног образовања младих	63) Страна 70 и 71. Мера 1.2 Креирање приступачних програма омладинског рада и неформалног образовања је процес у којем је главни циљ лични и социјални развој младих. Приступачност програма подразумева: креирање програма у сарадњи са младима из осетљивих група, обезбеђивање физичке приступачности, пуног приступа информацијама и комуникацији, уз садржаје и реализацију засноване на принципима Дизајна за све. Због тога се у креирању програма полази од потреба младих одређене заједнице, доступних ресурса и дефинисања циљева, организовањем консултација са младима. Осигурање квалитета и стално унапређивање квалитета програма омладинског рада обезбедиће се праћењем спровођења програма, евалуацијом и ревизијом на основу резултата праћења и евалуације. Систематско истраживање мишљења о квалитету програма од стране учесника и непосредна евалуација након реализованог програма, биће значајан извор података за процену квалитета. Додатно, број сертифицираних омладинских радника који буде ангажован/запослен на пословима за које је стекао знања и вештине, има кључни значај за сврсисходност програма омладинског рада. Знања и	Удружење младих глувих Србије, Градска организација глувих Београда и Савез глувих и наглувих Србије	63) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		вештине сертифицираних омладинских радника који на обукама стичу знања и вештине у раду са маргинализованим и осетљивим групама и особама са инвалидитетом. Један од показатеља вредности и квалитета програма јесте и број обучених који су запослени као координатори у канцеларијама за младе и/или су чланови савета за младе на свим нивоима. Такође је важна превенција насиља и експлоатације младих у оквиру програма омладинског рада. Сви програми омладинског рада треба да имају: а) интерне безбедне механизме пријављивања насиља и експлоатације деце/младих 71 корисника активности; б) формулисане процедуре реаговања на пријаву и осигуравања заштите жртве, као и друге мере превенције у области запошљавања и обуке кадрова у омладинском раду. Образложење: видети образложење под редним бројем 159) у оквиру Општих коментара		
		64) странице 74/75: предлог је да се у оквиру мере 1.2 дода још један показатељ који ће се односити на број дигиталних програма омладинског рада (Показатељ 4 – Број дигиталних програма омладинског рада који су у складу са стандардима за осигурање квалитета програма). Образложење: Имајући у виду да се је оквиру посебног циља 4 који гласи: <i>Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, које доводе до социјалног и економског осамостаљивања</i> дефинисана посебна мера која осигурава <i>Подрику програмима за развој дигиталних компетенција и дигиталног грађанства (4.5)</i>, сматрамо да би било корисно дигиталну компоненту инкорпорирати и у посебне циљеве 1 и 2 како би се осигурао системски развој дигиталних програма за младе и тако осигурати да они буду у складу са дефинисаним стандардима у омладинском раду и неформалном образовању. Сматрамо да је довољно додати дигиталну компоненту на нивоу	Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада - НАПОР	64) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		показатеља јер оставља довољно простора за даљу разраду кроз трогодишње акционе планове. Развој дигиталног омладинског рада и рада са младима, улагање у технологије и иновације, едукација омладинских радника/ца за коришћење различитих онлајн алата како би се одговорило на бројне изазове младих (нарочито за време пандемије корона вируса) једна је од важних мера која се наводи и у Европској декларацији о омладинском раду. Млади су и пре пандемије већи део свог времена проводили у дигиталном окружењу, а током пандемије велики број активности био је пребачен у виртуелни простор. Како би их досегли на местима на којима најчешће бораве, омладински радници/е и координатори канцеларија за младе изразили су потребу за системским приступом и подршком у креирању конкретних мера које ће им олакшати креирање програма у дигиталној сфери. Због свега тога НАПОР је, у сарадњи са Кровном организацијом младих Србије и Националном асоцијацијом канцеларија за младе отпочео процес израде Националног програма за дигитални омладински рад и рад са младима. Овај програм проистекао је као директан одговор на потребе свих актера омладинске политике. Током протекле године НАПОР је креирао документ Праксе развоја дигиталног омладинског рада и рада са младима у ком су детаљно анализирани примери следећих земаља: Аустрија, Шкотска, Финска и Естонија. На основу датих препорука, НАПОР ће у сарадњи са Кровном организацијом младих Србије и Националном асоцијацијом канцеларија за младе, а уз подршку Министарства омладине и спорта покренути процес и креирати национални дигитални програм за омладински рад и рад са младима. Финални предлог дигиталног програма садржаће и предлог конкретних мера и активности које се могу инкорпорирати у Акциони план за спровођење Националне стратегије за младе 2022 – 2030 и благовремено одговорити на реалне потребе како младих тако и свих	
--	--	--	--

		оних који раде са младима.		
	Мера 1.3 Програми омладинског рада спроводе се континуирано у сарадњи са локалним партнерима	65) Реченица у изворном запису: Приоритет ће имати програми за оснаживање представничких тела младих за активно учешће у доношењу одлука, програми подршке младима из НЕЕТ категорије, младим женама, младима из руралних подручја, младим Ромкињама и другим младима из осетљивих група. Предлог нове формулације реченице: Приоритет ће имати програми за оснаживање представничких тела младих за активно учешће у доношењу одлука, програми подршке младима из НЕЕТ категорије, младим женама, младима из руралних подручја, младим Ромкињама, младима из система алтернативног старања, младима из социо-економски депривираних породица и другим младима из осетљивих група. Образложење: видети образложење под редним бројем 160) у оквиру Општих коментара	СОС Дечија села Србија	65) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		66) додати Показатељ 3. Број подржаних пројеката/програма неформалног образовања у руралним подручјима равномерно на територији целе Републике Србије Образложење: Услед неједнаког развоја омладинске политике у различитим срединама, нарочито мањим локалним заједницама, потребно је додатно истаћи значај и усмерити пажњу спровођења програма и пројеката омладинског рада у руралним подручјима. Приликом овакве приоритизације потребно је обратити пажњу да се на овај начин јачају удружења младих и за младе из тих средине, уместо реализације активности већих организација на датим територијама.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	66) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	Мера 1.4 Омладински рад је препознат у систему неформалног образовања и међу младима	67) Предлог: У оквиру Посебног циља 1 и Мере 1.4 уместо Омладински рад је препознат у систему неформалног образовања и међу младима, додати: Омладински рад је препознат у систему формалног и неформалног образовања и међу младима	Кровна организација младих Србије (КОМС)	67) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Прихваћен је предлог допуне Мере 1.4 односно проширивањем препознавања омладинског рада и у систему формалног образовања, али не и предложени показатељ будући

		У том случају, предлог је да показатељ у оквиру ове мере буде: број професора/ки, наставника/ца који су прошли различите обуке, информисани су о неформалном образовању и информишу младе у овој области. Образложење: Повезивањем ове области са формалним образовањем остварила би се интеграција комплементарних области које имају за циљ да млади из система образовања излазе едуковани и информисани са вештинама и знањима који их чине конкурентним за тржиште рада. Према Алтернативном извештају о положају и потребама младих у Републици Србији за 2022. годину, млади преко 40% младих није задовољно образовним програмом а 58% није запослено на позицији за коју се школовало. Такође, на овај начин се се креира документ који узима у обзир иновативност и механизме које је могуће да формално образовање преузме од неформалног и тиме унапреди своје деловање, те одговара потребама младих.		да је недовољно прецизан и тешко мерљив. Прописима из области образовања дефинисана је обавеза сталног стручног усавршавања запослених у образовању (што подразумева и различите обуке). Нејасно је шта значи да су „професори информисани о неформалном образовању“ нити о чему тачно информишу младе.
	Мера 1.5 Континуиран о се спроводе истраживања и управља знањем у области омладинског рада и неформалног образовања младих	68) Препорука: Уврстити и истраживања на тему младих који излазе из система алтернативног старања, због недостатка истраживања на ову тему, као и недостатка системске евиденције броја младих који напуштају систем алтернативног старања. Образложење: видети образложење под редним бројем 160) у оквиру Општих коментара	СОС Дечија села Србија	68) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	Мера 1.6. Хармонизација омладинског рада са међународним стандардима	69) страна 74: у опису мере 1.6: Омладински рад се континуирано хармонизује са међународним стандардима, документима и процесима, што ће бити настављено и у периоду примене најновије Стратегије. Хармонизација ће се радити и у свим другим областима омладинске политике. Осим МОС-а, у спровођење хармонизације биће укључен Савет за младе на националном нивоу. <u>Пре ове реченице додати:</u> Забрињава чињеница да и поред постојања Одлуке Уставног суда ИУо-1231/2010 од 20.2.2018. године (Службени гласник РС, бр.	Организација цивилног друштва, АСТРА – Акција против трговине људима	69) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Значење појединих израза у Предлогу стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, одређено је Законом о младима, који чини правни основ за доношење. Одредбама члана 3. став 1. тачка 4) Закона о младима прописано је значење израза омладински рад. Наведена формулација не залази у радноправну материју, а одређује

		15/2018) којом је установљено да општа правила омладинског и студентског задругарства нису у сагласности са Уставом и Законом (чиме су престала да важе) студентско-омладинске задруге их и даље примењују у свом раду. страна 77: додати: Показатељ 3: Усвојене измене и допуне Закона о омладинским задругама са пратећим подзаконским актима чији је циљ унапређење положаја судената и ученика у Републици Србији Образложење: Истраживање (https://drive.google.com/file/d/1iurGmHMhmuRL4SIcdkTVRKkz5fbmaAvY/view) које је АСТРА спровела указује на неколико проблема који се јављају у пракси који се односе на омладинске и студентске задруге. Наиме, закон дозвољава да се омладинске и студентске задруге региструју као агенције за запошљавање. Надаље, лице које је изгубило дозволу за посредовање у запошљавању може да учествује у оснивању студентско-омладинске задруге. Поред тога, постоји још једна негативна пракса која је законом забрањена, али постоји потреба да је закон експлицитно забрани. Реч је о упућивању задругара на привремени рад у иностранство.		омладински рад као специфичан облик омладинских активности које се организују са младима и за младе, које се заснивају на неформалном образовању, које се одвијају у оквиру слободног времена младих и предузимају ради унапређивања услова за лични и друштвени развој младих у складу са њиховим потребама и могућностима и уз њихово добровољно учешће. Специфичности омладинског рада су захтевале њихово издвајање из појма рад који је утврђен другим законима, а појам омладински рад (youth work) уобичајен је у земљама Европске уније. Предлог за уношење новог показатеља у предлог стратегије, као и иницијатива за измену закона којом је регулисана материја омладинског и студентског задругарства, препозната је као врло релевантна за положај младих, али је већ обухваћена посебним циљем 3: Млади су активни учесници друштва на свим нивоима, кроз Показатељ 2. Број предлога и нацрта прописа и докумената јавних политика на које су млади давали мишљење. Код припреме Предлога стратегије оцењено је да би пренумерација секторских прописа који имају ефеката на младе представљала могуће ограничење, па је предложена формулација која треба да укаже на поступак и квантификује обим партиципације на што је могуће виши ниво.
Посебан циљ 2				
Мера 2.1 Омладински простори су успостављени и функционишу у складу са дефинисаним стандардима	70) табела за Посебан циљ 2, Мера 2.1, Показатељ 2: Циљану вредност повећати на бар 50%.	Београдска отворена школа	70) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО	
	Образложење: Први предуслов за активизам и укључивање младих јесте да у својим локалним срединама имају простор за младе, те је потребно у већој мери радити на проналажењу и успостављању омладинских простора, које ће моћи да користе млади, али и удружења младих и за младе.		Образложење: Будући да се ради о ЈЛС које имају формиран омладински простор који испуњава усвојене стандарде, а да стандарди тек треба да се развију, нереално је очекивати да 50% ЈЛС има такве просторе до 2030. године. Прихватамо сугестију да проценат треба повећати, али не у предложеном проценту, тако да је нова циљана вредност 30%	
	71) Страна 77 и 78. Мера 2.1 У циљу осигурања квалитета у раду	Удружење младих глувих Србије,	71) Предлог: ПРИХВАЋЕНО	

		са младима, неопходно је успоставити нове омладинске просторе и адаптирати постојећу складу са дефинисаним стандардима и подићи компетенције оних који раде са младима у неформалном образовању. Ова мера је зато усмерена ка изради стандарда за омладинске просторе, како у погледу инфраструктуре и опреме, тако и у погледу програма неформалног образовања и информалног учења који се реализују у овим просторима и у погледу компетенција реализатора ових програма. Приликом израде стандарда за омладинске просторе, као и током самог процеса адаптације и креирања простора за младе неопходно је ослонити се на принципе Дизајна за све, како би се осигурало да сви простори (физички и дигитални) буду приступачни младима са инвалидитетом. Кроз широк консултативни процес са младима, посебно са младима са инвалидитетом, представницима цивилног и јавног сектора, развиће се стандарди за омладинске просторе (укључујући и дигитални простор, дигиталне платформе-хабови), у којима млади могу квалитетно да проводе слободно време, похађају бесплатне програме неформалног образовања, остварују услуге психо социјалне подршке, креативно се испољавају, упражњавају рекреативне спортске активност, реализују информално учење у безбедном окружењу итд. Образложење: видети образложење под редним бројем 159) у оквиру Општих коментара	Градска организација глувих Београда и Савез глувих и наглувих Србије	
		72) Реченица у изворном запису: Реализација ове мере подразумева међусекторску координацију и сарадњу, те ће у њено спровођење бити укључена надлежна министарства и тела, јединице локалне самоуправе, Стална конференција градова и општина, удружења младих и за младе и њихови савези и сами млади. Предлог нове формулације реченице: Реализација ове мере подразумева међусекторску координацију и сарадњу, те ће у њено спровођење бити укључена	СОС Дечија села Србија	72) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		надлежна министарства и тела, јединице локалне самоуправе, Стална конференција градова и општина, удружења младих и за младе и њихови савези, организације које раде са младима и сами млади. Образложење: видети образложење под редним бројем 160) у оквиру Општих коментара		
		73) стране 83/84: предлог је да се у оквиру мере 2.1. дода још један показатељ који ће се односити на број успостављених дигиталних омладинских простора (дигиталних платформи-хабова) у складу са стандардима који су дефинисани (Показатељ 4 - број дигиталних омладинских простора (дигиталних платформи-хабова) у складу са успостављеним стандардима). Образложење: Имајући у виду да се је оквиру посебног циља 4 који гласи: <i>Млади имају равноправне могућности и подстицаје да развијају своје потенцијале и компетенције, које доводе до социјалног и економског осамостаљивања</i> дефинисана посебна мера која осигурава <i>Подрику програмима за развој дигиталних компетенција и дигиталног грађанства (4.5)</i>, сматрамо да би било корисно дигиталну компоненту инкорпорирати и у посебне циљеве 1 и 2 како би се осигурао системски развој дигиталних програма за младе и тако осигурати да они буду у складу са дефинисаним стандардима у омладинском раду и неформалном образовању. Сматрамо да је довољно додати дигиталну компоненту на нивоу показатеља јер оставља довољно простора за даљу разраду кроз трогодишње акционе планове. Развој дигиталног омладинског рада и рада са младима, улагање у технологије и иновације, едукација омладинских радника/ца за коришћење различитих онлајн алата како би се одговорило на бројне изазове младих (нарочито за време пандемије корона вируса) једна је од важних мера која се наводи и у Европској декларацији о омладинском раду. Млади су и пре пандемије већи део свог времена	Национална асоцијација практичара/ки омладинског рада - НАПОР	73) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		проводили у дигиталном окружењу, а током пандемије велики број активности био је пребачен у виртуелни простор. Како би их досегли на местима на којима најчешће бораве, омладински радници/е и координатори канцеларија за младе изразили су потребу за системским приступом и подршком у креирању конкретних мера које ће им олакшати креирање програма у дигиталној сфери. Због свега тога НАПОР је, у сарадњи са Кровном организацијом младих Србије и Националном асоцијацијом канцеларија за младе отпочео процес израде Националног програма за дигитални омладински рад и рад са младима. Овај програм проистекао је као директан одговор на потребе свих актера омладинске политике. Током протекле године НАПОР је креирао документ Праксе развоја дигиталног омладинског рада и рада са младима у ком су детаљно анализирани примери следећих земаља: Аустрија, Шкотска, Финска и Естонија. На основу датих препорука, НАПОР ће у сарадњи са Кровном организацијом младих Србије и Националном асоцијацијом канцеларија за младе, а уз подршку Министарства омладине и спорта покренути процес и креирати национални дигитални програм за омладински рад и рад са младима. Финални предлог дигиталног програма садржаће и предлог конкретних мера и активности које се могу инкорпорирати у Акциони план за спровођење Националне стратегије за младе 2022 – 2030 и благовремено одговорити на реалне потребе како младих тако и свих оних који раде са младима.		
		74) додати Показатељ 4: Број младих са инвалидитетом и из осетљивих група којима ће у омладинским просторима бити омогућена подршка у виду персоналног асистента/киње, преводиоца/тељке знаковног језика и Брајевог азбуке. Образложење: Млади са инвалидитетом имају потребе које је потребно да буду испуњене како би њихов почетни положај у односу на друге младе	Кровна организација младих Србије (КОМС)	74) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		био изједначен. У овом процесу неопходно је обезбедити да простори који су намењени младима буду приступачни за све младе па тако и младе са инвалидитетом и младе из осетљивих група, како би равноправно партиципирали у програмима и активностима омладинских центара те користили простор намењен младима. Кроз целу Стратегију и саму стандардизацију простора за младе јасна је намера да ови простори буду заиста инклузивни али како би се инклузивност осигурала и приоритизовала, потребно је да буде дефинисана и као један од показатеља успешности реализације Стратегије.		
		75) додати Показатељ 4. Број младих и удружења младих и за младе који учествују у креирању програма унутар омладинских простора Образложење: Омладински простори успостављени су и координисани од стране различитих субјеката. Како би они заиста били намењени младима, а програм био усмерен на реализацију програма и активности који су у складу са стварним потребама младих, потребно је да директно млади учествују у осмишљавању и одобравању програма који ће бити спровођени. На овај начин млади утичу на креирање програма за младе али и спречавање злоупотребе простора за младе од стране различитих актера.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	75) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		76) додати Показатељ 5. Умрежавање релевантних локалних актера у раду омладинских простора и остваривање партнерстава са образовним институцијама Образложење: Како би што већи број младих био информисан о програмима и активностима који се реализују у омладинским просторима, мотивисан да учествује али и како би се остварила синергија у деловању између различитих локалних институција, образовних институција, канцеларија за младе,	Кровна организација младих Србије (КОМС)	76) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Након јавне расправе постоји 6 показатеља за меру 2.1 (3 нова), те је непотребно и овај предлог увести на нивоу показатеља. Међутим, уважавајући значај умрежавања релевантних актера, овај аспект ће се дорадити у опису мере 2.1. и разрадити у активностима Акционог плана за примену Стратегије

		удружења младих и за младе, младих појединаца/ки, потребно је успостављање међусобне комуникације и партнерског деловања у пољу рада простора за младе. На овај начин се такође превазилази један од основних проблема раздвојености и неразумевања између система формалног и неформалног образовања.		
Мера 2.2 Унапређен квалитет рада канцеларија за младе	77) Када је реч о стратешким документима за младе ЈЛС, у њихову израду неопходно је укључити локална удружења младих и за младе. Образложење: Локална удружења младих и за младе могу да укажу на изазове и специфичности рада са младима у датој локалној самоуправи и да дају значајне информације и сугестије за унапређење.	Београдска отворена школа	77) Предлог: ПРИХВАЋЕНО	
	78) додати Показатељ 4 Број систематизованих радних места у КЗМ на нивоу ЈЛС у односу на број младих на нивоу ЈЛС Образложење: Локалне КЗМ постају све више препознатије од стране младих али и од осталих субјеката у ЈЛС. Како би се унапредио рад КЗМ и младима омогућиле што квалитетније услуге, потребно је да већи број младих људи ради на креирању садржаја, који је намењен њима. Углавном у КЗМ ради једна особа, а узимајући у обзир да је све теже задовољити потребе младих, неопходно је да већи број младих ради у КЗМ и спровођењу омладинске политике. Препорука је да ЈЛС, на основу укупног броја младих у ЈЛС који су учествовали у спровођењу омладинске политике и активностима које спроводи КЗМ, дође до пораста броја запослених.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	78) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предложени показатељ је сличан показатељу који већ постоји у оквиру ове мере, а који гласи :„Удео ЈЛС које имају систематизовано радно место за особу/е које раде у канцеларији за младе“ те се суштински истим не би добили нови битни подаци. Предлогом стратегије предвиђена је израда нових стандарда за КзМ, те ће се у оквиру истих свакако водити рачуна и о броју младих у ЈЛС и броју систематизованих радних места. .	
Мера 2.3 Унапређен систем прикупљања, обраде података и извештавања о младима, на свим нивоима, са посебним				

	фокусом на младе из осетљивих група			
	Мера 2.4 Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике у области креирања, спровођења и праћења развоја омладинске политике	79) У оквиру ове мере, као извори верификације код Показатеља резултата 3. и 4. наведени су, између осталих, извештаји Министарства државне управе и локалне самоуправе. МДУЛС не располаже наведеним подацима (Удео ЈЛС које издавају преко 5% средстава у овом Програму Развој спорта и омладине и Број активности (обуке, вебинари, студијске размене..) усмерених на јачање капацитета запослених у институцијама и органима које су носиоци креирања, спровођења и праћења омладинске политике у календарској години), те не поседује ни извештаје који би могли бити показатељи резултата и извор верификације наведене мере.	Министарство државне управе и локалне самоуправе	79) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		80) додати Показатељ 5. Износ опредељених средстава у буџету МОС-а за континуирану подршку удружењима младих и за младе за спровођење програма за младе Образложење: Велики број коментара и сугестија на Предлог стратегије за младе Владе Републике Србије, био је у правцу унапређења имплементације предвиђених мера кроз обезбеђивање програмске подршке удружењима младих и за младе а у циљу остваривања дугорочније подршке и систематичнијих резултата. Посебан нагласак је овде на удружењима младих и за младе који су у настајању те немају у потпуности развијене капацитете. Овакав предлог дошао је од стране представника и представница младих, кроз реализацију Дијалога младих са Председницом владе Републике Србије као и кроз Дијалог младих са Министром омладине и спорта. Како је ово материја коју је потребно регулисати пре свега кроз законодавни оквир и сам Закон о младима, сматрамо да би оваква формулација била добар почетни корак у том правцу, нарочито када се узме у обзир да је предвиђено трајање ове Стратегије до 2030. године а да ће ускоро доћи до саме	Кровна организација младих Србије (КОМС)	80) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предложени показатељ не указује на извесност постизања резултата из образложења, с обзиром на то да се из расположивих евиденција не може утврдити да новонастала удружења на јавне конкурсе подносе предлоге програма, као и да није јасно да ли се континуитет подршке односи на sukcesивну подршку појединачним удружењима или континуитет финансирања и суфинансирање програма и пројеката од јавног интереса у областима омладинског сектора које реализују удружења младих, удружења за младе и савези као носиоци програма и пројеката. Показатељ 1. за Меру 2.4. Унапређени механизми деловања и капацитета субјеката омладинске политике у области креирања, спровођења и праћења развоја омладинске политике гласи: „Износ опредељених средстава у буџету МОС-а за спровођење мера омладинске политике“. Наведени показатељ је конкретан и мерљив и у јасној вези са мером, а обухвата предложени показатељ у потпуности. Услови за финансирање, суфинансирање и спровођење

		измене важећег Закона о младима.		програма и пројеката од јавног интереса у областима омладинског сектора, као и носиоци програма и пројеката, одређени су одредбама Закона о младима и ближе уређени подзаконским актима.
		81) табела за Посебан циљ 2, Мера 2.4, Показатељ 4: Потребно је додати још један показатељ који ће да указује на успешност активности јачања капацитета запослених. Образложење: Додатни показатељ треба да укаже на систематски мониторинг и евалуацију рада запослених који се баве омладинском политиком.	Београдска отворена школа	81) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Показатељ који је дат у Предлогу стратегије је мерљив и указује на број активности (обуке, вебинари, студијске размене...) усмерених на јачање капацитета запослених у институцијама и органима које су носиоци креирања, спровођења и праћења омладинске политике у календарској години. Нови показатељ који се предлаже је тешко мерљив јер говори о ефектима ових обука и активности. Међутим, у опису мере 2.4. нагласиће се важност континуираног праћења и вредновања рада запослених који се баве омладинском политиком.
	Посебан циљ 3	82) Посебан циљ 3. Млади су активни учесници друштва на свим нивоима. У текстуалном појашњењу мера: „3.1 Креирање услова за укључивање младих у процесе доношења одлука и политика од значаја за младе, као и њиховог развоја, примене, праћења спровођења и вредновања“ и „3.2 Подстицање волонтирања и активизма код младих“ наводе се системски механизми за стварање подстицајних услова за активно укључивање младих. Механизам који у нацрту стратегије недостаје је партиципативно буџетирање као један од механизма партиципативне демократије, који укључује младе у процесе доношења одлука на нивоу локалне самоуправе и/или на нивоу микрозаједнице. Програми омладинског партиципативног буџетирања који могу да се спроведу на нивоу локалних самоуправа или на нивоу микрозаједница (средњих школа), могу да осигурају активно укључивање младих у процесе одлучивања о трошењу јавних	Омладински савез удружења: „ОПЕНС“	82) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		средстава и утицај на унапређење њихове средине. На основу тога, у показатељ број 1, обе горе наведене мере, поред наведених актера: Институције одговорне за реализацију мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за рад и запошљавање, покрајински органи надлежни за младе, ЈЛС, треба да садржи: образовне институције и удружења за младе или омладинска удружења која спроводе програме партиципативног буџетирања.		
		83) У оквиру Посебног циља 3, унети нову Меру: Информисање и едуковање младих у погледу демократских вредности, партиципације у доношењу одлука, о политичком систему и култури, грађанским и политичким правима кроз систем формалног образовања <u>Предлог показатеља у оквиру овог циља:</u> Показатељ 1 У оквиру основног и средњошколског образовања уведено обавезно грађанско васпитање за све ученике/це Почетна вредност: НЕ Циљана вредност: ДА Извор верификације: курикулуми основних и средњих школа, Закон о основама система образовања и васпитања Показатељ 2 Број подржаних програма и пројеката са циљем информисања и едуковања младих у погледу демократских вредности, партиципације у доношењу одлука, о политичком систему и култури, грађанским и политичким правима кроз систем формалног образовања Образложење: Према Алтернативном извештају о положају и потребама младих за 2022. годину преко 40% младих није задовољно системом образовања а чак 59% младих је за обавезно увођење грађанског васпитања. Кроз предмет грађанског васпитања учесници/е би имали прилику да у оквиру формалног система образовања, у ком проводе највише свог времена,	Кровна организација младих Србије (КОМС)	83) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Овом Стратегијом не може се регулисати наставни план и програм и предмети који ће се учити у формалном образовању. Такође, треба имати у виду да су Законом о основама система образовања и васпитања дефинисане кључне компетенције за целоживотно учење међу којима су и: друштвене и грађанске компетенције - способност да се ефикасно и конструктивно учествује у друштвеном и радном животу и да се ангажују у активном и демократском учешћу, посебно у све разноврснијим заједницама. Такође су регулисане и опште међупредметне компетенције за крај основног образовања и за крај средњег образовања, међу којима је и одговорно учешће у демократском друштву. Кључне компетенције представљају скуп интегрисаних знања, вештина и ставова који су потребни сваком појединцу за лично испуњење и развој, укључивање у друштвени живот и запошљавање (тзв. ЕУ компетенције за целоживотно учење), Опште међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака, неопходне су свим ученицима за лично остварење и развој, као и укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење. Такође, Закон о средњем образовању препознаје 12

		дискутују о важним наведеним темама које ће утицати на формирање њихових ставова и мишљења као и едуковати их о правима и обавезама као грађана демократског друштва. Грађанско васпитање би у овом случају био обавезан предмет а не изборни како је то сада случај те се бира између похађања грађанског васпитања или верске наставе.		таквих компетенција за крај средњег образовања, од којих је једна одговорно учешће у демократском друштву (ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву) Будући да је информисање и подизање компетенција младих (знања, вештине ставови и способности) у погледу демократских вредности, партиципације у доношењу одлука, о политичком систему и култури, грађанским и политичким правима важно у опису Мере 3.1. указаће се и на овај аспект.
	Мера 3.1 Креирање услова за укључивање младих у процесе доношења одлука и политика које утичу на њих, као и њиховог развоја, примене, праћења спровођења и вредновања	84) Додати нови показатељ - Укљученост ученичких парламената на локалном и заједнице ученичких парламената на националном нивоу у савет за младе Образложење: Ученици нису препознати као посебна категорија, али чине најмлађу групу на лествици младих. Мора се препознати њихов јединствен положај и потребе у односу на друге "старије" категорије младих у економском, културном, политичком и социјалном погледу. Према РЗС, на почетку школске 2021/22 године било је 243.756 средњошколаца, што значи да средњошколци чине скоро 20% (18.5%) групе младих (у односу на младо становништво према попису из 2011.).	Унија средњошколаца Србије (Александар Николић, Лука Радовић, Петар Јовановић, Тијана Стевановић, Дарко Иванковић)	84) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог стратегије предвиђа да ће се радити стандарди за савете за младе на локалном нивоу, те се не може унапред као показатељ ставити учешће одређених структура. Савет за младе на националном нивоу је регулисан Законом о младима и у састав истог улазе и представници младих које именује Кровна организација младих. Међутим, учешће ученичких парламената је изузетно важно, те ће се у опису мере 3.1 ово нагласити и узети у обзир приликом израде стандарда савета за младе на локалном нивоу.
		85) табела за Посебан циљ 3, Мера 3.1, Показатељ 1: Требало би да се пре самог броја састанка поставе показатељи који ће да указују на успостављање савета за младе (тамо где их нема), а онда на оснаживање и функционалност савета за младе на свим нивоима. Образложење: Посебно треба обратити пажњу на локални ниво, јер како се наводи у тексту изнад (стр. 80, фуснота), постоји само 80 савета за младе и на њих треба да се односи показатељ функционалности, а на ЈЛС које немају савет за младе показатељ успостављања савета.	Београдска отворена школа	85) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		86) Страна 86 и 87. Мера 3.1 Такође, важно је увести стандарде партиципације младих у процесу развоја, спровођења и праћења политика за младе на свим нивоима и доношења одлука који би помогли да се глас младих заиста чује, како у владином тако и у невладином сектору. Стандарди партиципације би требало да подржавају и прате принципе Дизајна за све, како нико не би био изостављен, а чијим се поштовањем омогућује приступ широком броју младих, укључујући и младе са инвалидитетом. У брошури о партиципацији и организовању младих Учествуј активно!, КОМС155 указује се на које све начине млади могу да активно учествују у друштву, као и на значај достизања 8. нивоa партиципације на лествици партиципације Р. Харта описаној у књизи Учешће младих од покушаја до партиципације 156, тј. да млади и одрасли заједно доносе одлуке. Приступ интегрисаним услугама на локалном нивоу је од суштинског значаја за младе, те је зато битно омогућити учешће представницима младих и у другим саветодавним и сталним радним телима на локалном и покрајинском нивоу, као што су савети за локални економски развој, социјално-економски савети, привредно-економски савети, савети за запошљавање, локални савети за миграције итд. Интегрисане услуге на локалном нивоу морају бити прилагођене и приступачне особама са инвалидитетом, маргинализованим и осетљивим групама на начин да обезбеђују физичку и приступачност информацијама и комуникацији. Образложење: видети образложење под редним бројем 159) у оквиру Општих коментара	Удружење младих глувих Србије, Градска организација глувих Београда и Савез глувих и наглувих Србије	86) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: У Предлогу стратегије говори се о лествици партиципације Р. Харта и пожељном нивоу партиципације младих и доносилаца одлука. Део о интегрисаним услугама и приступачности особама са инвалидитетом и осетљивим групама биће додат у опис мере 3.1.
		87) додати Показатељ 5. Број докумената/јавних политика на националном, покрајинском и локалном нивоу на које је савет за младе (на свим нивоима) дао мишљење Образложење:	Кровна организација младих Србије (КОМС)	87) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предложени показатељ није прихваћен будући да у Предлогу стратегије постоји Показатељ 2, за посебан циљ 3 који гласи: „Број предлога и нацрта прописа и

		Поред тога да се савети за младе редовно састају и у свој рад укључују младе, те тима остварују функционалност и инклузивност рада, потребно је осигурати да ова тела остварују своју улогу у унапређивању јавних политика и омладинске политике на свим нивоима. Из овог разлога, потребно је да савети за младе у току године дају мишљење на најмање 2 јавне политике/документа који се доноси на националном, покрајинском или локалном нивоу. Ова документа могу подразумевати годишње буџете, акционе планове, урбанистичке планове и слично. На овај начин савети за младе испуњавају своју намену те представљају функционална тела која доприносе унапређењу омладинске политике и пружају саветодавна мишљења.		документа јавних политика на које су млади давали мишљење“ којим се утврђује број документа /јавних политика на свим нивоима, без обзира да ли их је разматрао савет за младе или нека друга структура.
	Мера 3.2 Подстицање волонтирања и активизма код младих	88) циљ 3, мера 3.2, показатељ 2 Додати нови показатељ - Број неформалних удружења младих и посебно ученичких парламената који су подржани у току... Образложење: Ученички парламенти као представничке структуре средњошколаца нису препознати као посебне неформалне групе младих. Потребно их је препознати и успоставити начин финансирања, односно подршке ученичким парламентима како би се развили, те на тај начин укључили што већи број младих који ће бити подстакнути да се укључе у волонтерске активности, активизам, процесе доношења одлука и слично. Улагање у ова тела, доноси резулате на различитим пољима: 1. доприноси развоју демократске мисли и културе у школама, са фокусом на активно грађанство и учшће у демократским процесима касније у животу 2. подстиче укључивање младих у 3. развој ученичких парламената 4. већи број младих који су заинтересовани да учествују у волонтерским активностима 5. развој заједнице ученичких парламената	Унија средњошколаца Србије (Александар Николић, Лука Радовић, Петар Јовановић, Тијана Стевановић, Дарко Иванковић)	88) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Ученички парламенти су препознати у Закону о основама система образовања и васпитања, у члану 79, где се између осталог наводи и следеће: „Установа, односно запослени у установи дужни су да обезбеде остваривање права детета и ученика, а нарочито право на... слободу удруживања у различите групе, клубове и организовање ученичког парламента; У Предлогу стратегије може се говорити о значају и подстицању рада ученичких парламената. У складу са предлогом појачаће се тај део у опису мере 3.2. У Предлогу стратегије не може се предвидети директно финансирање неформалних група и ученичких парламената, али они могу, као и до сада, да користе могућности које МОС реализује кроз програм „Млади су закон“ и да добију преко удружења која су укључена у овај програм, а која су правна лица, средства за реализацију својих пројеката, уколико иста буду одобрена на конкурс.
		89) У овој мери треба појачати део који се односи на активизам младих	Београдска отворена школа	89) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		кроз ангажовање у удружењима. Образложење: Активизам младих огледа се и кроз учешће у раду и ангажовање у удружењима, и то треба додатно подстицати, нарочито узимајући у обзир перспективу да се кроз деловање удружења може остварити већи утицај за промене на системском нивоу.		
		90) Поставити показатељ који ће се односити на активизам младих кроз учешће у раду удружења. Образложење: Активизам младих огледа се и кроз учешће у раду и ангажовање у удружењима, и то треба додатно подстицати, нарочито узимајући у обзир перспективу да се кроз деловање удружења може остварити већи утицај за промене на системском нивоу.	Београдска отворена школа	90) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	Мера 3.3 Унапређење међународне сарадње, размене искуства и пракси младих и осталих субјеката омладинске политике и учешће у развоју, праћењу и евалуацији међународних докумената омладинске политике	91) Пре пасуса „Да би се осигурало учешће младих из Србије и да би се чуло њихово мишљење у битним процесима на нивоу Европске уније и Савета Европе,“ додати: „Мрежа Омладински хуб Западног Балкана и Турске, коју предводи Фондација „Ана и Владе Дивац“ уз финансијску подршку Европске комисије, успоставила је коммпозитни Индекс партиципације младих који мери учешће младих људи у политичкој, економској и социјалној сфери јавног живота тако што укршта бројне статистичке податке на националном нивоу у Србији, Албанији, Северној Македонији, Црној Гори и Турској.” Извор: https://www.divac.com/youthwbt Образложење: Фондација „Ана и Владе Дивац“ предводи регионалну мрежу која броји 67 чланица и која подстиче међународну сарадњу, повезивање субјеката омладинске политике и размену искустава са циљем повећања учешћа младих и унапређења омладинских политика.	Фондација „Ана и Владе Дивац“	91) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	Мера 3.4 Развијени механизми у функцији обезбеђивања	92) Након реченице „Зато је потребно изградити Водич за буџетирање средстава за младе за све нивое власти и пратити њихову примену.“ додати:	Фондација „Ана и Владе Дивац“	92) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење:

	оптималног износа одређених средстава за младе на свим нивоима	„Фондација „Ана и Владе Дивац“ је у сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина (СКГО) 2016. године у подршку УСАИД-а припремила водич „Програмско буџетирање и локална омладинска политика“ као алат који локалне самоуправе већ могу користити.“ Извор: https://www.divac.com/upload/document/programsko_budzetiranje_i_lokalna_omladinska_polit.pdf Образложење: Фондација „Ана и Владе Дивац“ је у сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина (СКГО) у оквиру пројекта „Дивац омладински фондови“ припремила водич и организовала представљање водича у сарадњи са партнерским локалним самоуправама. Водич може бити коришћен одмах, а може бити и база за надградњу.		У Предлогу Стратегије говори се о водичу за све нивое власти, како би могле да искажу сва своја улагања која издвајају за младе. У фусноти додаће се као пример једне врсте водича на локалном новоу „Програмско буџетирање и локална омладинска политика“ и линк ка документу.
	Мера 3.5 Оснаживање и системска подршка удружењима и канцеларијам а за младе у креирању, имплементацији и праћењу јавних политика кроз међусекторск у сарадњу и дијалог свих релевантних актера	93) циљ 3, мера 3.5, показатељ 2. Додати новог учесника у спровођењу мере - заједница ученичких парламената. Образложење: Укључивањем овакве заједнице која представља ученичке парламенте, омогућава се ефикасније и лакше достизање циља, па чак и постизање веће циљане вредности од тренутне циљане вредности у оквиру предлога нове стратегије. На тај начин, радило би се и на развоју и оснаживању заједнице ученичких парламената, што се наводи на страни 89: <i>Радиће се и на оснаживању одрживости заједнице ученичких парламената.</i>	Унија средњошколаца Србије (Александар Николић, Лука Радовић, Петар Јовановић, Тијана Стевановић, Дарко Иванковић)	93) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		94) табела за Посебан циљ 3, Мера 3.5, Показатељ 3: Предлажемо да се јасније објасни на који начин ће се млади мотивисати да учествују у јавним расправама. Образложење: У документу се наводи да млади нису заинтересовани за учешће у процесима доношења одлука, нити јавним расправама, па је нејасно на који начин ће се млади мотивисати да почну да учествују.	Београдска отворена школа	94) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		95) Предлог: Да се у ову област уврсти на нивоу мере или показатеља веће повезивање	Кровна организација младих Србије	95) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО

		система формалног и неформалног образовања кроз вредновање неформалног образовања у систему формалног образовања. У овом погледу предлог показатеља би био број образовних институција које имају успостављену сарадњу са ОЦД и које вреднују неформално образовање ученика/ца / студената/киња. Образложење: Развијање неформалног образовања одвојено од система формалног образовања доводи до несистематичности информација које млади добијају и различитих компетенција из два система која треба да буду комплементарна у свом деловању те развијају потенцијале младих.	(КОМС)	Образложење: У предлогу Стратегије на више места се истиче важност повезивања формалног и неформалног образовања у раду са младима. Предлог да се у систему формалног образовања вреднује неформално образовање и да то буде на нивоу мере или показатеља превазилази оквир ове Стратегије. Препознавање важности учешћа младих у неформалноом образовању и комплементарности формалног и неформалног образовања и информалног учења ће се појачати у опису Мере 4.4.
	Мера 4.1 Подршка развоју младих талената			
	Мера 4.2 Подршка развоју естетичких компетенција и стваралаштва младих			
	Мера 4.3 Подршка предузетништву и запошљивост и младих	96) С обзиром да је у опису ове мере акценат стављен на предузетништво и да мера даље не предвиђа шире активности усмерене на запошљивост младих, предлог је: променити назив мере у „Подршка предузетништву младих“.	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	96) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Мера се односи на подршку предузетништву младих, али и на друге видове подршке младима у подизању компетенција за њихову запошљивост. У опису мере је дорађен овај аспект и додат је нови показатељ, који се односи на запошљивост младих.
		97) Сматрамо да је целисходно додати и олакшице за младе почетнике у пословању традиционалних бизниса у виду ослобађања пореза и доприноса. НАЛЕД-ова Анализа пореског и непореског оптерећења рада почетника у пословању из 2017. године показала је да је за рад једне предузетничке радње у просеку потребно месечно издвајати од 12.000 до око 33.000 РСД. То значи да чак и уколико се не остварује	НАЛЕД (Национална алијанса за локални економски развој)	97) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		никакав месечни приход, што је врло честа ситуација на почетку пословања, предузетник мора измиривати обавезе по основу пореза и доприноса, што их често одвраћа од пословања у легалној зони. С тим у вези, предлагемо да ослобођење плаћања пореза и доприноса у првих годину дана рада младих почетника у пословању буде део мере 4.3, те да се тиме омогући да млади остваре своја прва предузетничка искуства. Ова врста ослобођења би се односила искључиво на микро привредне субјекте, укључујући и паушално опорезиване предузетнике, имајући у виду да је ово најчешћи облик кроз који почетници послују. Циљ мере је подстицање предузетништва и стицање радног искуства, пре свега младих, тек дипломираних или лица која се налазе на евиденцији Националне службе за запошљавање. Више информација о предлогу налази се у Сивој књизи НАЛЕД-а, препорука 1.4.		
		98) Сматрамо да је целисходно обухватити и поједностављену пријаву младих сезонских и повремених радника у циљу остваривања њихових права. Административне процедуре ангажовања радника на оваквим пословима су компликованије него за ангажовање сталних радника, имајући у виду основ осигурања, што је један од разлога због којег послодавци не пријављују раднике који код њих раде привремено често и свега по неколико дана. Додатно, трошкови ангажовања повремених или привремених радника, у смислу пореза и доприноса су несразмерно високи, јер се на Уговор о привременим и повременим пословима не примењује умањење за неопорезиви износ зараде од 18.300 РСД, будући да је реч о раду ван радног односа. Оваква врста рада је честа код младих особа које желе додатно да зараде док се школују. У питању су следећи послови које младе особе обављају: бејбиситинг, чување старих лица, шетња паса, викенд ангажовање конобара у клубовима, кафићима, салама за прославе, ангажовање младих на фестивалима и туристичким манифестацијама. Као резултат овакве ситуације, велики број младих радника не	НАЛЕД (Национална алијанса за локални економски развој)	98) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		остварује никаква права. У складу са поменутом препоруком Сиве књиге НАЛЕД-а, Акционим планом за сузбијање сиве економије који, између осталог, истиче да треба повећати флексибилност запошљавања како би се избегла злоупотреба запошљавања преко лизинг агенција и омладинских задруга, као и препорукама у оквиру Поглавља 19 Европске комисије – Социјална политика и запошљавање, која истиче да је дугорочна незапосленост нарочито жена, младих и нискоквалификованих радника и даље велики изазов на тржишту рада, предлажемо да се поједностављена пријава младих сезонских радника уврсти у Меру 4.3. Више информација о предлогу налази се у Сивој књизи НАЛЕД-а, препорука 4.5.		
		99) страна 105, 106: Подршка предузетништву и запошљивости младих; показатељ 1: У делу <i>извори верификације</i> поред извештаја националних, покрајинских и локалних институција и донатора, сугестија је да се текст допуни са <u>извештајима Европске комисије и других међународних донатора</u> У делу <i>учесници у спровођењу мере</i> поред наведених ресорних министарстава и институција сугестија је да се текст допуни и са <u>организацијама цивилног друштва</u>. Образложење: Организације цивилног друштва, свакако већ спроводе активности подршке предузетништву и запошљивости младих на територији Србије, а који су између осталог финансирани и кофинансирани од стране међународних донатора (нпр. Европска комисија). Овим програмима се утиче на унапређење положаја младих као и спровођење НСМ, стога је важно је да се као извори верификације за успешност мере 4.3 уврсте и <u>извештаји Европске комисије и других међународних донатора</u>, како бисмо добили целокупнији преглед остваривања индикатора и резултата. Примера ради, Центар за	Центар за омладински рад	99) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		омладински рад је само у 2022. години кроз 2 пројекта Европске комисије оснажио око 100 младих за запошљивост и запошљавање (укључујући предузетништво). С тим у вези важно је и да се као учесници у спровођењу мера наведу и организације цивилног друштва. Додатна препорука за касније деловање би била и модификација фонда/конкурса МОС-а; ”Финансирање и суфинансирање програма и пројекта у областима омладинског сектора који су одобрени од стране европске комисије кроз еразмус+ програм ЕУ и програме прекограничне сарадње”, где би ОЦД по одобреном пројекту од ЕУ, а који доприносе спровођењу НСМ по аутоматизму и олакшаној администрацији (пример Покрајински секретаријат за финансије, АП Војводина) добијали целокупан или део % нужног суфинансирања, уместо писања и подношења целокупног пројекта. Овим би се олакшала администрација, али и стекао увид у све резултате јер би надлежно Министарство за младе суфинансирало пројекте и програме.		
		100) “У циљу унапређења запошљивости младих, посебна пажња ће се посветити радним праксама младих”: Потребно је спецификовати на који начин ће ово бити учињено, а посебно на који начин ће се радити на унапређењу квалитета радних пракси у које су укључени млади. Образложење: Подаци већ указују на то да многи млади који учествују у радним праксама не добијају уговоре и немају финансијску надокнаду. Потребно је да мера у овој области детаљно разради на који начин ће то бити адресирано, укључујући настојање да се усвоји Закон о радној пракси који на адекватан начин регулише питања стандарда квалитета, њихову промоцију на различите начине и даље истраживање ове теме.	Београдска отворена школа	100) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Спецификација активности у вези са радним праксама ће бити дефинисана у Акционом плану за спровођење Стратегије. Израда Закона о радној пракси је у процедури што је и наведено у Предлогу стратегије. Поједина решења се не могу овом Стратегијом дефинисати, али је у опису мере 4.3 додат део која указује на важност регулисања стандарда квалитета радних пракси.
		101) Реченица у изворном запису: Поједине групе младих се суочавају са додатним баријерама за	СОС Дечија села Србија	101) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење:

		започињање свог посла. Млади са физичким инвалидитетом се сусрећу са неодговарајућом инфраструктуром јавних установа и недостатком потребних квалификација запослених у јавној управи, младе жене са недостатком информација о предузетништву жена и усклађивањем пословног и приватног живота, социјално угрожени млади мушкарци и младе жене са проблемима са поновним стицањем права на социјалну помоћ уколико им посао претрпи неуспех, млади Роми са дискриминацијом и недостатком услова за обезбеђивање финансија. Предлог нове формулације реченице: Поједине групе младих се суочавају са додатним баријерама за започињање свог посла. Млади са физичким инвалидитетом се сусрећу са неодговарајућом инфраструктуром јавних установа и недостатком потребних квалификација запослених у јавној управи, младе жене са недостатком информација о предузетништву жена и усклађивањем пословног и приватног живота, социјално угрожени млади мушкарци и младе жене са проблемима са поновним стицањем права на социјалну помоћ уколико им посао претрпи неуспех, млади који излазе из система алтернативног старања са недостатком подршке у процесу запошљавања, млади Роми са дискриминацијом и недостатком услова за обезбеђивање финансија. Образложење: видети образложење под редним бројем 160) у оквиру Општих коментара		Предлог се односи на допуну текста из Ех-анте анализе, те се не може прихватити у изворном облику. Међутим, уважавајући значај подршке младима, додаће се посебна реченица која говори да је важно, поред младих из осетљивих група који су наведени у Ех-анте анализи, посветити посебну пажњу и процесу запошљавања младих који излазе из система алтернативног старања.
		102) Мера 4.3 Подршка предузетништву и запошљивости младих Предлог: Уврстити показатељ који се односи на реализацију програма Гаранција за младе на територији широј од 3 филијале НСЗ. Такође, сагледати план имплементације програма Гаранције за младе и пронаћи адекватан начин да програм буде препознат и кроз ову стратегију. Образложење: С обзиром на имплементацију програма Гаранције за младе који је	Кровна организација младих Србије (КОМС)	102) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Програм Гаранција за младе је у надлежности МРЗБСП, те ће се одговарајући показатељи за његову реализацију и број филијала НСЗ регулисати кроз „План имплементације Гаранције за младе”. Будући да је ово изузетно важан програм за младе, МРЗБСП је у активности које су везане за исти укључило и ОЦД и МОС .

		препознат Стратегијом запошљавања која важи до 2026. године, сматрамо неопходним да овај програм буде препознат и Стратегијом за младе Владе Републике Србије која ће важити до 2030. године, како је реч о документу чији је циљ да обезбеди свеобухватну бригу о младима кроз различите области. Стратегија запошљавања предвиђа имплементацију пилот програма Гаранције за младе у 3 филијале НСЗ односно 3 јединице локалне самоуправе. Како је реч о изузетно важном програму који може утицати на решење једног од кључних проблема младих а то је транзиција из система образовања на тржиште рада, предлажемо да се овом стратегијом препозна програм Гаранција за младе али и наговести његова дужа имплементација која ће обухватити територију ширу од 3 филијале НСЗ.		У Предлогу Стратегије на више места се говори о програму Гаранција за младе, али ће се и у овој мери додати текст о овом важном програму. Такође на предлог МРЗБСП у оквиру тачке 2.2. Међународна документа од значаја за младе додат је и документ: „Економски и инвестициони план за Западни Балкан“, којим је предложено проширење програма Гаранције за младе на државе Западног Балкана и детаљније се описује програм Гаранција за младе.
		103) Предлог: Предлаже да у спровођење Мере 4.3 код Показатеља 1 буду уврштене и ОЦД као реализатори односно учесници у спровођењу мере. Образложење: С обзиром на имплементацију програма Гаранције за младе који је препознат Стратегијом запошљавања која важи до 2026. године, и нацртом плана имплементације овог програма који ће бити усвојен до краја године, предвиђен је већи ангажман организација цивилног друштва не само у информисању младих већ и реализацији одређених програма и активности.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	103) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		104) предлажемо додавање Показатеља 4. Развијене мере јавне политике за подршку младим предузетницима и предузетницама Почетна вредност: Не (навођење постојећих) Циљана вредност (2030): Да Извор верификације: Годишњи извештај МОС/Министарство привреде/Покрајински секретаријат за спорт и омладину/ЈЛС/Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања/Покрајински	Кровна организација младих Србије (КОМС)	104) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		секретаријат за привреду и туризам, министарство надлежно за финансије Институција надлежна за спровођење мере: министарство надлежно за привреду, министарство надлежно за младе Учесници у спровођењу мере: министарство надлежно за рад, запошљавање и социјална питања, покрајински органи, ЈЛС Образложење: Према КОМС истраживању о предузетништву младих, млади као основни разлог за то што не желе да покрену сопствени посао наводе недостатак ресурса, знања и превелику бирократију и непознавање процедура рада. Такође, врло често као основни разлог за неодрживост посла након што га покрену уз коришћење мера државне помоћи, млади наводе порез и обавезе које настављају да плаћају након одређеног времена а пре разрађивања започетог посла. Из овог разлога, треба ревидирати успешност мера државне помоћи и подршке за samozapošljavanje те размотрити додатно смањивање пореза за предузетнике и предузетнице до 30 година. Како се трендови у овој области брзо мењају а стратегија је предвиђена да важи до 2030. године, потребно је евалуирати мере које су до сада реализоване и размотрити друге мере и њихову учинковитост, нарочито узимајући у обзир реформу система као припремну фазу за имплементацију програма Гаранције за младе.		
	Мера 4.4 Подршка постојећим и иновативним програмима за развој вештина управљања каријером младих	105) није јасно на који начин се планира повећање броја младих који ће добити услуге каријерног вођења и саветовања (КВиС). У оквиру канцеларија за младе (КЗМ), на основу резултата недавног истраживања Београдске отворене школе, може се препоручити следеће: - Активности КВиС од стране КЗМ треба првенствено да буду усмерене на оне младе који иначе не могу да добију подршку каријерном развоју од стране других актера на локалном нивоу и тако да буду доступне свим заинтересованим младима. Активности КЗМ би у	Београдска отворена школа	105) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: У Акционом плану за примену Стратегије биће дефинисане активности које воде ка повећању броја младих који ће добити услуге каријерног вођења и саветовања, као и унапређења капацитета КЗМ за КВиС У опису мере указује се додатно на важност активности КВиСа од стране КЗМ и ОЦД за младе из осетљивих група, значаја финансијске подршке овим активностима и разраде механизма и модела координације

		сарадњи са организацијама цивилног друштва требало да буду усмерене на младе из осетљивих група и запослене младе, који нису довољно обухваћени радом других актера. При томе, важна је улога у подршци младима у NEET статусу (који нису запослени, у образовању или обуци), - КЗМ треба подржати у процесу обезбеђивања средстава за реализацију активности КВиС. Обезбеђивање извора финансирања ових активности изазов је и за оне КЗМ које су тренутно активне у овој области и оне које нису, те треба осмислити и спровести унапређење капацитета КЗМ у вези са тим. Треба имати у виду да се поједине КЗМ суочавају са додатном препреком у виду простора за спровођење активности КВиС, те треба размотрити које опције се могу препоручити у вези са тим, што може да укључује повезивање са другим актерима који располажу простором. - Механизми и модели координације активности КВиС од стране КЗМ у тренутном контексту система КВиС нису разрађени, те би на томе требало радити у наредном периоду. - Требало би унапредити сарадњу КЗМ са другим актерима активним у области КВиС. У овом тренутку, средње школе су главни партнери КЗМ, међутим уколико би КЗМ биле активније у области координације било би важно да се кроз јавне догађаје, обуке и друге канале комуникација унапреди њихова сарадња са другим актерима, укључујући основне школе и универзитете, компаније, организације цивилног друштва и центре за развој каријере. Образложење: Према резултатима недавно спроведеног истраживања Београдске отворене школе, веома мали број КЗМ укључен у спровођење активности каријерног вођења и саветовања. Оваква тенденција је у нескладу са циљевима постављеним у стратешком оквиру у области омладинске политике, према којима КЗМ имају значајну улогу у вези са развојем вештина управљања	активности КВиС од стране КЗМ и уопште унапређења КВиС од стране КЗМ.
--	--	---	--

		каријером младих. Стога би требало детаљније разрадити мере које се тичу унапређења КВиС у КЗМ.		
		106) Мера 4.4 Поддршка постојећим и иновативним програмима за развој вештина управљања каријером младих Предлог: Уврстити показатељ који се односи на реализацију програма Гаранција за младе на територији широј од 3 филијале НСЗ. Такође, сагледати план имплементације програма Гаранције за младе и пронаћи адекватан начин да програм буде препознат и кроз ову стратегију. Образложење: С обзиром на имплементацију програма Гаранције за младе који је препознат Стратегијом запошљавања која важи до 2026. године, сматрамо неопходним да овај програм буде препознат и Стратегијом за младе Владе Републике Србије која ће важити до 2030. године, како је реч о документу чији је циљ да обезбеди свеобухватну бригу о младима кроз различите области. Стратегија запошљавања предвиђа имплементацију пилот програма Гаранције за младе у 3 филијале НСЗ односно 3 јединице локалне самоуправе. Како је реч о изузетно важном програму који може утицати на решење једног од кључних проблема младих а то је транзиција из система образовања на тржиште рада, предлажемо да се овом стратегијом препозна програм Гаранција за младе али и наговести његова дужа имплементација која ће обухватити територију ширу од 3 филијале НСЗ.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	106) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог превазилази оквир ове Стратегије, те се не може навести предложени показатељ. У оквиру мере 4.4. додаће се и важност програма Гаранција за младе као део система КВиС. Погледати одговор на коментар 103.
		107) додати Показатеља 2. Удео КзМ и удружења младих и за младе које спроводе програме и активности управљања каријером Учесници у спровођењу мере: министарство надлежно за младе, министарство надлежно за образовање, ОЦД Образложење: С обзиром на постојање удружења младих и за младе који спроводе програме и активности каријерног вођења и саветовања предлажемо	Кровна организација младих Србије (КОМС)	107) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Показатељ 2 се односи само на КзМ јер је важно радити на јачању њихових капацитета за КВиС и досезање младих из осетљивих група. Свакако да је важан и рад ОЦД, али није нужно да буде исказан и у показатељу 2, будући да су ОЦД препознате као релевантни актери који спроводе активности КВиС кроз остале показатеље. ОЦД са МОС-ом

		да се у оквиру овог показатеља додају и удружења младих и за младе те заједно са КЗМ буду препознати као релевантни актери. Оваква врста активности и програма препозната је и тренутним Нацртом плана имплементације програма Гаранције за младе која ће бити реализована од стране организација цивилног друштва због чега би било пожељно усагласити ова два документа. Чак 58% младих не ради на позицији за коју се школовало, 20% је запослење чекало преко 3 године а близу 60% је спремно да се преквалификује. Институције могу допрети до оних младих који су регистровани у систему Националне службе за запошљавање међутим велики број младих остаје изван овог система. Како би се допрело до младих који нису видљиви систему (НЕЕТ малди) потребно је да сви актери делују заједно. Највећи утицај у досезању младих имају управо удружења младих и за младе.		су биле водеће и у доношењу Стратегије каријерног вођења и саветовања. У показатељу 3 „Број пружалаца услуга каријерног вођења и саветовања у складу са усвојеним стандардима“ додате су и ОЦД.
	Мера 4.5 Подршка програмима за развој дигиталних компетенциј а и дигиталног грађанства			
	Мера 4.6 Подршка програмима мобилности младих			
	Посебан циљ 5			
	Мера 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих	108) У оквиру посебног циља 5, у оквиру мере 5.1. - Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих., у оквиру показатеља 4 који је дефинисан као Број подржаних пројеката усмерених на младе у здравственом ризику на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години циљна вредност (2030) је одређена на 30 пројеката. Имајући у виду важност области менталног здравља, те	Омладински савез удружења: „ОПЕНС“	108) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		чињеницу да се први симптоми проблема менталног здравља јављају током периода младости, недовољно доступних и развијених сервиса подршке о чему говоре налази свих истраживања који се баве менталним здрављем младих у Србији, те искуства у раду Сазвежђа подршке, неформалној мрежи саветовалишта за младе у Новом Саду, које сведоче о листама чекања за добијањем психосоцијалне подршке предлажемо да се циљана вредност повећа на 60 пројеката или измери као пропорција од 30% свих пројеката који се реализују области здравља младих.		
		109) мења се Мера 5.1 и додаје: Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих; Образложење: Закони из области образовања истичу важност спровођења програма заштите од насиља, злостављања, као и превенције ризичног понашања и развоја људских права. Стратегија у области образовне политике предвиђа ревизију образовних стандарда и увођење тема репродуктивног здравља и родне равноправности. <i>Стратегија подстицања рађања</i>, такође, предлаже: мере и активности за допуну планова и програма основних и средњих школа садржајима у вези са репродуктивним здрављем. У документима из здравственог сектора наглашавају се информисање и едукација, без дискриминације, прилагођене узрасту, а у циљу очувања и унапређења репродуктивног здравља и права. У документима из домена родне равноправности, предвиђа се увођење образовања о сексуалном и репродуктивном здрављу и правима као кључни чинилац за унапређење положаја жена. Сви ови документи обавезују надлежне државне органе да спроведу планирано и да испрате ефекте предузетих мера и активности како би се поуздано утврдило да ли је дошло до позитивне промене у овој области.	Аутономни женски центар, Београд	109) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		(1. Закон о основама система образовања и васпитања, Службени гласник РС, бр. 88/2017,27/2018,10/2019,6/2020,129/2021: https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2017/88/1/reg 2. Закон о средњем образовању и васпитању, Службени гласник РС, бр. 55/2013, 101/2017,27/2018,6/2020,52/2021,129/2021: http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2013/55/1/reg 3. Закон о основном образовању и васпитању, Службени гласник РС, бр. 55/2013, 101/2017,27/2018,10/2019,129/2021,: http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2013/55/1/reg 4. Стратегија подстицања рађања, Службени гласник РС бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14: https://www.mdpp.gov.rs/doc/strategije/Strategija-podsticanja-radjanja-2018.pdf 5. Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године, Службени гласник РС,бр.61/2018.: http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2018/61/1/reg 6. Закон о родној равноправности, Службени гласник РС, бр. 52/2021: http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2021/52/3/reg?fbclid=IwAR1tvje9ljSS7Y3zupNXGEX0yat4Zs7vBHQICDDR60HDiWQ557iSO9rhfXA		
		110) мења се Опис Мере 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих: (стр. 109) Развој здравих стилова живота је један од основних начина превентивног деловања на плану психофизичког здравља у раду са младима. Зато ће се кроз ову меру предузимати активности које	Аутономни женски центар, Београд	110) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлози су прихваћени и додати у опис мере 5.1, као и у анализу постојећег стања у делу 3.1.5. Здравље и благостање и безбедност, сем посебног издвајања превазилажења препрека у оквиру репродуктивног здравља будући да је за младе уопште па и за избеглице и

		доприносе стварању услова за развој здравих стилова, информисању о важности избегавања ризика по здравље и спроводити превентивни програми за очување сексуалног, репродуктивног и менталног здравља младих. Пружаће се подршка развоју и спровођењу иновативних и младима прилагођених и доступних програма превенције ризичног понашања, уз пуно поштовање приватности, као и програма усмерених ка развијању свести о штетности конзумирања психоактивних супстанци, важности бављења спортом и рекреацијом за здравље, важности очувања сексуалног и репродуктивног здравља и програма дестигматизације менталних болести и превенције менталног здравља. Младе избеглице и тражиоци азила су такође осетљива група младих, којој мора бити обезбеђена одговарајућа здравствена подршка, како кроз укључивање у програме развијања здравих стилова живота и очувања менталног здравља, тако и кроз отклањање препрека у остваривању права на здравствену заштиту, посебно у области репродуктивног здравља. (стр. 110) У циљу развијања интегрисаних услуга за младе на локалном нивоу, кроз ову меру радиће се на унапређивању сарадње канцеларија за младе са здравственим и васпитнообразовним установама и даће се подршка развијању, реализацији и промоцији ваннаставних активности ученика и различитих видова заједница при школама, попут школских клубова и саветовалишта за младе, у којима се могу одвијати различите активности које могу допринети развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих. Кроз заједнички рад канцеларија за младе, омладинских центара, омладинских и школских клубова и развојних саветовалишта, циљано ће се користити сви ресурси доступни у заједници, у циљу развијања здравих стилова живота и превенције и заштите сексуалног,	тражиоце азила важно отклонити препреке у остваривању права на здравствену заштиту и у области менталног и у области репродуктивног здравља, те се не издваја посебано репродуктивно здравље, али се додаје уз ментално здравље.
--	--	--	---

		репродуктивног и менталног здравља младих. Обрзложење: Европски акциони план за сексуално и репродуктивно здравље кроз три циља (и низ оперативних циљева, кључних активности, програма имплементације и програма праћења и процене) тежи постизању информисаног одлучивања о сексуалном и репродуктивном здрављу уз пуно поштовање људских права, уживање највиших могућих стандарда сексуалног и репродуктивног здравља и добробити, као и гарантовање општег приступа сексуалном и репродуктивном здрављу и елиминацију неједнакости. (<i>WHO Regional Office for Europe: Action Plan for Sexual and Reproductive Health: Towards achieving the 2030 Agenda for Sustainable Development in Europe – leaving no one behind</i>, 2016., стр. 6., 9. и 13.: https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/322275/Action-plan-sexual-reproductive-health.pdf) Активности које доприносе остваривању трећег специфичног циља <i>Националног програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Србије</i> укључују саветовалишта за заштиту сексуалног и репродуктивног здравља адолесцената, доступна свима, прилагођена њиховим потребама, са поузданим подацима, укључујући и мотивисање одраслих (родитеља, старатеља, наставника) да пруже подршку у доношењу информисаних и безбедних одлука, регистровање и ублажавање препрека (новчаних, захтева за сагласношћу родитеља) за пружање здравствених услуга, посебно рањивим групама адолесцената, повећање знања здравствених радника, обезбеђивање родне осетљивости свих мера и поступака, избегавање родно условљених стереотипа и предрасуда „које повећавају рањивост девојчица и дечака”, боље дефинисање потреба маргинализованих група, сачињавање програма унапређења сексуалног и репродуктивног здравља на свим нивоима, договор о подели улога и одговорности и о координацији између носилаца	
--	--	--	--

		активности, успостављање механизма супервизије да би се осигурао висок квалитет услуга, поштовање права и одсуство дискриминације, подстицање учешћа различитих актера (државних институција, удружења, приватног сектора), формирање националних комитета или сличних механизма координације и надзора са задатком да надгледају примену Програма, његово дорађивање, унапређење и прилагођавање. <i>(Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије, 2017.: https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/120/2/reg)</i>		
		111) додаје се у Опис Мере 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих: Сексуално понашање младих је ризично, а истраживања показују да велики број младих нема елементарна сазнања о анатомији и физиологији репродукције, да је њихово познавање контрацепције и полно преносивих инфекција оскудно и оптерећено низом предрасуда, а један од најважнијих фактора таквог стања је недостатак системског образовања и информисања младих. Ова мера треба да допринесе развоју компетенција младих за упражњавање здравих стилова живота. Зато ће се посебно подржавати програми и пројекти усмерени ка смањењу предрасуда, стереотипа и стигматизације везане за ментално здравље и сексуално и репродуктивно здравље и права, повећању доступних, бесплатних услуга за младе кроз различита саветовалишта и у омладинским просторима у којима би стручњаци радили са младима, што је у складу и са општим циљем Програма о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019-2026. године: Унапређен систем заштите менталног здравља за спровођење превенције, лечења и пружања свеобухватних,	Аутономни женски центар, Београд	111) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		интегрисаних услуга, у складу са најбољом међународном праксом. Образложење: Активности које доприносе остваривању трећег специфичног циља <i>Националног програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије</i> укључују саветовалишта за заштиту сексуалног и репродуктивног здравља адолесцената, доступна свима, прилагођена њиховим потребама, са поузданим подацима, укључујући и мотивисање одраслих (родитеља, старатеља, наставника) да пруже подршку у доношењу информисаних и безбедних одлука, регистравање и ублажавање препрека (новчаних, захтева за сагласношћу родитеља) за пружање здравствених услуга, посебно рањивим групама адолесцената, повећање знања здравствених радника, обезбеђивање родне осетљивости свих мера и поступака, избегавање родно условљених стереотипа и предрасуда „које повећавају рањивост девојчица и дечака”, боље дефинисање потреба маргинализованих група, сачињавање програма унапређења сексуалног и репродуктивног здравља на свим нивоима договор о подели улога и одговорности и о координацији између носилаца активности, успостављање механизма супервизије да би се осигурао висок квалитет услуга, поштовање права и одсуство дискриминације, подстицање учешћа различитих актера (државних институција, удружења, приватног сектора), формирање националних комитета или сличних механизма координације и надзора са задатком да надгледају примену Програма, његово дорађивање, унапређење и прилагођавање. (<i>Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије, 2017., https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/120/2/reg</i>)		
		112) мења се и додаје у Опис Мере 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном	Аутономни женски центар, Београд	112) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		здрављу младих: Посебна пажња биће посвећена програмима подизања свести младих људи о значају коришћења савремених метода контрацепције и коришћења услуга здравствене заштите у области сексуалног и репродуктивног здравља. Очекујемо да ће примена ове мере утицати на повећање броја простора на отвореном за развијање здравих стилова живота, повећању физичке активности и рекреативног вежбања младих, смањењу гојазности, већој заштити репродуктивног и менталног здравља, уважавању значаја заштитних мера од инфекције COVID-19 и других заразних инфекција, ХИВ и других заразних и полоно преносивих болести и смањењу коришћења психоактивних супстанци. Образложење: <i>Стратегија за превенцију и контролу HIV инфекције и AIDS-a у Републици Србији</i> наводи да иако се Република Србија може сматрати државом с ниском учесталости HIV инфекције у општој популацији, процењено је да је почетком 2017. године у нашој земљи око 3.100 особа живело са HIV-ом и да постоји много фактора који омогућују даље ширење вируса. Такође се наводи да је превенција и контрола HIV инфекције и AIDS-a и подршка особама које живе са HIV-ом у Републици Србији се већ дуги низ година препознају као приоритетне активности од јавноздравственог значаја. (<i>Стратегија за превенцију и контролу HIV инфекције и AIDS-a у Републици Србији 2018–2025.</i>, 2018., https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/%20%20%20strategija/2018/61/%202/reg)		
	113) Страна 115. додаје се у МЕРУ 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих.	Аутономни женски центар, Београд	113) Предлог: ПРИХВАЋЕНО	
	114) Стр. 116. додаје се у показатељ 2. у оквиру мере 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова	Аутономни женски центар, Београд	114) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење:	

		живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих. Показатељ 2. Број ЈЛС које имају доступне и бесплатне услуга саветовања за младе у области здравља, посебно у области репродуктивног и сексуалног здравља и планирања породице и менталног здравља у оквиру здравственог система, као и услуге психосоцијалне подршке. Образложење: <i>Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW Конвенција)</i> у члану 12, као и кроз Општу препоруку 24 — Жене и здравље (ОП24)2, одређује обавезе држава потписница у вези са сексуалним и репродуктивним правима и здрављем. Државе се обавезују да обезбеде, без предрасуда или дискриминације, право на информисање о сексуалном здрављу, образовање и доступне службе свим женама и женској деци, посебно адолесцентима оба пола, које спроводи одговарајуће обучено особље у оквиру посебно сачињених програма који ће поштовати право на тајност и поверљивост података. (1. Закон о ратификацији конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена, Службени лист СФРЈ — Међународни уговори, бр. 11/1981. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ratifikaciji_konvencije_o_eliminis_anju_svih_oblika_diskriminacije_zena.html 2. Двадесето заседање, 1999. — у документу А/54/38. Rev.1 I поглавље. https://undocs.org/A/54/38/Rev.1(Sup.d))		Показатељ 2 је допуњен у складу са предлогом, сем у делу који се односи на то да су услуге у оквиру здравственог система, будући да се бесплатне услуге саветовања за младе у области здравља могу реализовати и ван здравственог система, али уз сарадњу са истим.
		115) Стр. 116. додаје се у показатељ 3. у оквиру мере 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих: Показатељ 3. Удео младих који су потражили помоћ због забринутости за своје ментално, сексуално и репродуктивно	Аутономни женски центар, Београд	115) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Показатељ 3. се односи само на ментално здравље младих да би се могло пратити стање у тој области и конципран је тако да се може пратити кроз годишња истраживања. Додато је да се прати и по полу. Додаће се посебан показатељ који се

		здравље (по полу). Образложење: Други специфични циљ <i>Националног програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије</i> (2017) предвиђа да се највиши могући стандард заштите сексуалног и репродуктивног здравља и права обезбеди свим људима. Активности које су предвиђене овим циљем су информисање и едукација али и омогућити услуге групама становништва које могу имати потешкоће у коришћењу редовних служби (попут адолесцената). <i>(Уредба о Националном програму очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 120/2017: https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/120/2/reg)</i> <i>Европски акциони план за сексуално и репродуктивно здравље</i> кроз три циља тежи постизању информисаног одлучивања о сексуалном и репродуктивном здрављу уз пуно поштовање људских права, гарантовање општег приступа сексуалном и репродуктивном здрављу и елиминацију неједнакости као и уживање највиших могућих стандарда сексуалног и репродуктивног здравља и добробити. <i>(Action Plan for Sexual and Reproductive Health: Towards achieving the 2030 Agenda for Sustainable Development in Europe — leaving no one behind, 2016; WHO Regional Office for Europe. https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0003/322275/Action-plan-sexual-reproductive-health.pdf)</i> У оквиру <i>Циљева одрживог развоја</i> наводи се да ће се до 2030. године осигурати универзални приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља, укључујући планирање породице, информације и образовање, и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме (Циљ 3, тачка 3.7). (A/RES/70/1, 21 October 2015: https://bit.ly/3J7QsxJ)		односи на сексуално и репродуктивно здравље младих, да би се могло пратити стање у тој области. Додато је да се прати и по полу.
--	--	--	--	---

		Податке је потребно разврстати по полу да би могло да се испрати учешће оба пола и предузимају циљане мере.		
		116) Стр. 117. додаје се у показатељ 4. у оквиру мере 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих. Показатељ 4. Број подржаних пројеката превенције ризичног сексуалног понашања и унапређења репродуктивног здравља усмерених на младе у здравственом ризику и младе из група које су у ризику од социјалне искључености на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години. Образложење: <i>Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије</i> (2017) као други специфични циљ предвиђа да се свим људима обезбеди да могу да остваре највиши могући стандард заштите сексуалног и репродуктивног здравља и права. Активности усмерене на остваривање резултата другог специфичног циља су информисање и едукације, али и пружање услуга групама становништва које могу имати потешкоће у коришћењу редовних служби (попут адолесцената, старијих, лица неповољног социоекономског положаја, особа које живе у институцијама, у миграцији или тражилаца азила, особа са ХИВ инфекцијом, са инвалидитетом, ЛГБТQИ особа, корисника наркотика и „комерцијалних сексуалних радница”), прописивање (давање) контрацепције посебно осетљивим групама, превазилажење препрека у употреби контрацепције због родних и старосних разлика, информисање о ризицима трудноће које настају са размаком краћим од две године, код девојака млађих од 18 и жена старијих од 35 година, омогућавање свим женама да избегну нежељене трудноће, као и безбедан намерни побачај у законским оквирима са квалитетном здравственом	Аутономни женски центар, Београд	116) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење Показатељ 4 обухвата у себи све пројекте усмерене на младе у здравственом ризику и на младе из група које су у ризику од социјалне искључености, те укључује и пројекте превенције ризичног сексуално понашања и унапређење репродуктивног здравља. Сам показатељ се не може свести само на ове две области.

		заштитом после побачаја и подршком у избору одговарајуће контрацепције. <i>(Уредба о Националном програму очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 120/2017:</i> https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2017/120/2/reg)		
		117) Стр. 117. и 118. додаје се у показатељ 5. у оквиру мере 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих. Показатељ 5. Број подржаних програма и радионица за медијску писменост, са фокусом на препознавање стереотипних родних улога и родно заснованог насиља. Образложење: Средства јавног информисања дужна су да приликом извештавања користе родно осетљив језик и да развијањем свести о значају родне равноправности доприносе сузбијању родних стереотипа, друштвених и културних образаца, обичаја и праксе засноване на родним стереотипима, дискриминације на основу пола, односно рода и других личних својстава, као и родно заснованог насиља, насиља у породици и насиља према женама. (Закон о родној равноправности, Службени гласник РС, бр. 52/2021, http://www.pravnoinformacionisistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2021/52/3/reg?fbclid=IwAR1tvje9ljSS7Y3zupNXGEX0vat4Zs7vBHQICDDR60HDIWQ557iSO9rhfXAчлан 44,)	Аутономни женски центар, Београд	117) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Показатељ 5 се односи на програме и радионице за младе за медијску писменост у најширем смислу те речи и не треба да се посебно спецификује ниједна област. У опису мере 5.1 дат је део који указује на значај препознавање стереотипних родних улога и родно заснованог насиља, што је у складу и са Законом о родној равноправности и Стратегијом јавног информисања.
		118) Стр. 118. додаје се у показатељ 5. у оквиру мере 5.1 Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, сексуалном, репродуктивном и менталном здрављу младих. Показатељ 6. Број пројеката подржаних на конкурсима у области јавног информисања који	Аутономни женски центар, Београд	118) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		обрађују тему афирмативних садржаја за младе, укључујући и научно засновано информисање о сексуалности и заштити личног интегритета. Образложење: У анализи стања о репродуктивном здрављу младих које је рађено 2018.г. наводи се да је један од најважнијих разлога за изузетно високу стопу инциденције сексуално преносивих инфекција неадекватне информације о њима, првенствено када су у питању методе заштите, док искуства из других европских земаља показују да млади који су имали сексуално образовање, просечно касније постају сексуално активни и чешће користе кондом и ефикасну, савремену контрацепцију. (Милошевић, Јасмина: <i>Репродуктивно здравље младих у Србији — анализа стања са препорукама</i>, Београдска дефектолошка школа– Belgrade School of Special Education and Rehabilitation, Vol. 24, No. 1 (2018), str. 101–125, https://www.belgradeschool.com/uploads/4/6/5/1/46514917/milosevic_1.pdf, стр. 115-118) Резултати квалитативног истраживања <i>Приступ адолесцената информацијама о сексуалном и репродуктивном здрављу</i> из 2019.г. показују да млади као извор информација о сексуалности и репродуктивном здрављу на првом месту наводе интернет и родитеље, затим следе вршњаци и нешто старији другови/другарице, а потом сви остали извори информација — предавања, школа, дечко или девојка, старије друштво, лекар, психолог у школи и друго. Наводи се да је предност интернета лака доступност, а главни проблем јер не могу да процене шта је од информација веродостојно, а шта није. Млади наводе да су информације које добијају од родитеља ограничене само на неке теме или да родитељи нису довољно упућени те да са њима не могу да разговарају о свему што их интересује. (Кораћ-Мандић, Данијела: <i>Приступ адолесцената информацијама о сексуалном и репродуктивном здрављу</i> — квалитативно	
--	--	--	--

		истраживање, Новосадски хуманитарни центар, Нови Сад, 2019: https://serbia.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/1c4a64880f06863937a09e5959a19f589250.pdf) Комитет за елиминисање дискриминације жена, у закључним запажањима у вези са Четврим периодичним извештајем Републике Србије из 2019. године, подсећа државу Србију на претходне препоруке (2013, пара. 33) и позива да се подигне степен јавне свести о савременим облицима контрацепције и осигура да се абортус не користи као метод контрацепције, да се обезбеди едукација и медијске кампање усмерене на младе и адолесценте и адолесценткиње, посебно међу ромском популацијом и старијим женама, као и да се побољша приступ контрацепцији и обезбеде програми ране превенције сексуалног и репродуктивног здравља. <i>(Закључна запажања Комитета за елиминацију дискриминације жена у вези са Четвртим периодичним извештајем о примени Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена, (CEDAW/C/SRB/SO/4), 8. март 2019.</i> https://www.womenngo.org.rs/images/CEDAW/CEDAW_zakljucna_zapazanja.pdf) Како се наводи у <i>Анализи примене Националног програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије Три године од усвајања Програма - без очекиваних резултата</i> иако су масовни медији препознати као важан учесник у спровођењу активности, будући да је њихова улога да информишу и едукују, а да за кратко време могу пренети информацију до великог броја људи и да имају утицај на публику, извештавање о релевантним темама је спорадично и непотпуно. Ретки су текстови и информације о праву на самосталност и избор, о доступности контрацепције и здравствених услуга. Изузетак су локални медији, где је примећена	
--	--	---	--

		координација са локалном управом током обележавања Светског дана контрацепције, али не и континуирано информисање о различитим аспектима сексуалног и репродуктивног здравља и права жена. (Анализа примене Националног програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије “Три године од усвајања Програма - без очекиваних резултата”, 2021., https://www.womenngo.org.rs/images/publikacije-dp/2021/TRI_GODINE_OD_USVAJANJA_PROGRAMA_Analiza_prime_Nacionalnog_programa_ocuvanja_i_unapredjenja_seksualnog_i_reproduktivnog_zdravlja_gradjana.pdf, стр. 27.)		
		119) страна 115: Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих: Сугестија је да се текст допуни тако да обухвата и јавне политике, те у наставку шаљемо предлог формулације: <i>Подршка програмима и јавним политикама који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих</i> На основу нове формулације предлажемо и увођење још једног показатеља: <i>број унапређених и усклађених јавних политика које доприносе развоју здравих стилова живота и менталног здравља младих.</i> Образложење: Током 2020. године Центар за омладински рад спровео је истраживање јавних политика у области продаје и промоције алкохола са фокусом на младе и дошао до следећих увида: Иако постоји законска забрана продаје алкохола малолетним лицима, 94% младих сматра да им је алкохол лако доступан увек и свуда што указује на неконзистентност спровођења закона, застарелости истих и јаке културе конзумирања алкохола која неповољно утиче здравље и благостање младих. У два закона у Републици Србији	Центар за омладински рад у сарадњи са Центром за емотивну подршку и превенцију самоубиства – Срце (у односу на тему менталног здравља младих)	119) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Јавне политике су донете и треба да се спроводе и да постоје механизми праћења спровођења и предузимања мера у случају да се то не реализује. Зато се не може говорити о „подршци“, јавним политикама. У систему власти регулисано је доношење и усвајање јавних политика и прецизиран поступак хармонизације аката, те се овом Стратегијом не може уређивати усклађеност јавних политика. У делу 3.1.5. Здравље и благостање и безбедност додата су наведена истраживања ЦЗОР, а у опису Мере 5.1 део о значају унапређивања и усклађивања јавних политика које доприносе развоју здравих стилова живота и менталног здравља младих.

		(Закон о заштити потрошача и Закон о јавним реду и миру) нема уједначености у доњој граници дозволе продаје алкохола, те је у једном случају то 18 година, у другом 16. То у пракси значи, ако се особи од 17 година забрани куповина алкохола у трговини, та иста особа ће у алкохол купити у било којем угоститељском објекту. Надлежне инспекције (тржишна и туристичка) још немају ефикасан механизам како да штите одребе Закона у делу који се односи на забрану продаје и услуживања алкохола, јер да би прекршај/кривично дело било евидентирано и санкционисано инспектори се морају наћи на лицу места, што је у готово 100% случајева немогуће. Додатни проблем је што нема ефикасних прописа који могу утврдити у случају онлине трговине. Закон о оглашавању забрањује оглашавање алкохола на местима који су мање од 100м ваздушном линијом удаљени од најближе тачке комплекса предшколске, школске, здравствене или установе намењен малолетницима. Међутим у овом Закону нису препознати омладински центри, омладински клубови, и омладински ресурсни центри а који се први пут спомињу у Стратегији за младе са тенденцијом да буду препознати и у Закону о младима, што оставља дилему како ће млади нарочито малолетни који долазе на активности у омладинским центрима а који су финансирани кроз програме и пројекте МОСа и Стратегије за младе бити заштићени од конзумације алкохола. Ако је један од индикатора успешности Стратегије смањење конзумације алкохола и то са 70% на 25% до краја 2030. године, као системска подршка неопходно је препознавање утицаја јавних политика и улоге актера омладинске политике и организација цивилног друштва ка томе. Ово је процес који је већ започет, и у којем учествују државне и међународне институције на највишем нивоу (Министарство омладине и спорта, Министарство трговине, туризма и	
--	--	--	--

		телекомуникација, Министарство унутрашњих послова, Министарство здравља, Канцеларија Владе РС за борбу против дрога, Институт за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“, Уницеф, УНОДЦ, СЗО) и укључивање „јавних политика“ у меру 5.1 дао би стратешко опредељење државе ка заштити младих од утицаја алкохола. На даље, ЦЗОР је у свом истраживању јавних политика које се баве менталним здрављем младих установио да постојеће политике не адресирају положај младих у потпуности и на адекватан начин. На пример, Програм о заштити менталног здравља Републике Србије младе препознаје као особе до 24 године и углавном је усмерен на подршку особама са менталним поремећајем, без препознавања важности превенције. Такође, јавне политике у овој области застареле су и не баве се утицајем који је КОВИД19 имао на ментално здравље младих, а експерти и експерткиње из области менталног здравља и омладинског рада посебно препознају важност међусекторске сарадње у овој области. Вишегодишње искуство Центра за емотивну подршку и превенцију самоубиства – Срце показало је да су јавне политике у области менталног здравља најчешће креиране од стране сектора здравства те се и теми менталног здравља приступа искључиво са медицинског аспекта и у односу на постојање менталних поремећаја код младих, а самим тим јавним политикама недостаје холистичка перспектива у односу на посебне изазове које период младости носи са собом, коју би омладинске организације и организације за младе могле да понуде. Када говоримо о унапређењу менталног здравља младих, ово је управо период у коме је могуће остварити највеће промене у животу појединца/ке (кроз детекцију проблема са менталним здрављем али и развој техника резилијентности), а за то је неопходно да субјекти омладинске политике добију подршку и за укључивање и иницирање процеса креирања и измена јавних политика које се баве овом темом, а не само	
--	--	---	--

		подршку у креирању и реализацији програма. Уз дату аргументацију нужности унапређења јавних политика сматрамо да су предложене измене за <i>Подршка програмима и јавним политикама који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих</i>; као и увођење још једног показатеља: <u>број унапређених и усклађених јавних политика које доприносе развоју здравих стилова живота и менталног здравља младих</u>, нужне и добро оправдане, а свакако се делови иницијатива већ дешавају у пракси.		
		120) страна 110: Младе избеглице и тражиоци азила су такође осетљива група младих, којој мора бити обезбеђена одговарајућа здравствена подршка, како кроз укључивање у програме развијања здравих стилова живота и очувања менталног здравља, тако и кроз отклањање препрека у остваривању права на здравствену заштиту. <u>Измена наведене реченице:</u> Младе избеглице и тражиоци азила су такође осетљива група младих, посебно у ризику да уђу у ланац трговине људима, којој мора бити обезбеђена одговарајућа здравствена подршка с посебним фокусом на репродуктивно здравље, како кроз укључивање у програме развијања здравих стилова живота и очувања менталног здравља, тако и кроз отклањање препрека у остваривању права на здравствену заштиту. Образложење: Избеглице и тражиоци азила због свог несигурног и рањивог положаја спадају у високоризичну групу због чега могу постати жртве експлоатације. У контексту здравствене подршке овој категорији лица важно је истаћи значај развоја програма подршке репродуктивног здравља, али и генералне здравствене подршке. Није увек омогућен приступ здравственој заштити потенцијалним и не/идентификованим жртвама трговине људима, како домаћим тако и страним држављанима/кама. Такође, нису сви здравствени	Организација цивилног друштва, АСТРА – Акција против трговине људима	120) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		радници/це сензибилисани за рад са жртвама комплексне трауме каква је трговина људима. АСТРА је 2020/21 године спровела истраживање (https://drive.google.com/file/d/1LMS8ZLjdcgqeFWm2q6FOpa3khC0bwLp/d/view) услуга социјалне заштите и неких других система, попут здравственог. Републички фонд за здравствено осигурање је одговорило одрично на питање да ли све жртве трговине људима без обзира да ли су малолетне/пунолетне, домаћи/страни држављани, претпостављене/формално идентификоване жртве имају право на здравствене услуге на терет обавезног здравственог осигурања, у складу са законом. Њихов одговор је да у складу са чланом 16 ст. 1 тачком 13 Законом о обавезном здравственом осигурању жртве треба да буду осигуране уколико се испуне законом успостављени услови. Закључак је да у пракси потврде специјализованих пружаоца услуга попут АСТРЕ, претпостављене жртве не могу да користе приликом остваривања права из области здравствене заштите. Додатно се јавља као проблем, чињеница да за специјалистичке здравствене услуге постоји „листа чекања“ те је потребно потражити другу опцију, односно услуге у приватном здравственом сектору.		
		121) страна 119: у оквиру мере 5.1 додати: Показатељ 7: Број подржаних програма усмерених на младе избеглице и тражиоце азила кроз њихово укључивање у програме развијања очувања менталног и репродуктивног здравља и развој здравих стилова живота на локалном, покрајинском и националном нивоу Образложење: Избеглице и тражиоци азила због свог несигурног и рањивог положаја спадају у високоризичну групу због чега могу постати жртве експлоатације. У контексту здравствене подршке овој категорији лица важно је истаћи значај развоја програма подршке	Организација цивилног друштва, АСТРА – Акција против трговине људима	121) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Уместо предлога да буде посебан показатељ (којих је у оквиру Мере 5.1 након јавне расправе већ дато 8) предлог је инкорпориран у већ постојећи показатељ о броју подржаних пројеката усмерених на младе у здравственом ризику и младе из група које су у ризику од социјалне искључености, а у опису Мере 5.1 појачан је део о младим избеглицама и тражиоцима азила.

		репродуктивног здавља, али и генералне здравствене подршке. Није увек омогућен приступ здравственој заштити потенцијалним и не/идентификованим жртвама трговине људима, како домаћим тако и страним држављанима/кама. Такође, нису сви здравствени радници/це сензибилисани за рад са жртвама комплексне трауме каква је трговина људима. АСТРА је 2020/21 године спровела истраживање (https://drive.google.com/file/d/1LMS8ZLjdgcqgqFWm2q6FOpa3khC0bwLp/view) услуга социјалне заштите и неких других система, попут здравственог. Републички фонд за здравствено осигурање је одговорило одрично на питање да ли све жртве трговине људима без обзира да ли су малолетне/пунолетне, домаћи/страни држављани, претпостављене/формално идентификоване жртве имају право на здравствене услуге на терет обавезног здравственог осигурања, у складу са законом. Њихов одговор је да у складу са чланом 16 ст. 1 тачком 13 Законом о обавезном здравственом осигурању жртве треба да буду осигуране уколико се испуне законом успостављени услови. Закључак је да у пракси потврде специјализованих пружаоца услуга попут АСТРЕ, претпостављене жртве не могу да користе приликом остваривања права из области здравствене заштите. Додатно се јавља као проблем, чињеница да за специјалистичке здравствене услуге постоји „листа чекања“ те је потребно потражити другу опцију, односно услуге у приватном здравственом сектору.		
		122) Препорука: Посебан акценат на развијању и подршку програмима и пројектима који се односе на пружање психо – социјалне подршке младима који излазе из система алтернативног старања и група младих у ризику. Образложење: видети образложење под редним бројем 160) у оквиру Општих коментара	СОС Дечија села Србија	122) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: У Предлогу Стратегије су препознати у више мера и млади који излазе из система алтернативног старања и група младих у ризику.

		123) Предлог за допуну Мере 5.1. тако да гласи: <i>Подршка програмима и јавним политикама који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих</i> Образложење: Током 2020. године Центар за омладински рад спровео је истраживање јавних политика у области продаје и промоције алкохола са фокусом на младе и дошао до следећих увида: Иако постоји законска забрана продаје алкохола малолетним лицима, 94% младих сматра да им је алкохол лако доступан увек и свуда што указује на неконзистентност спровођења закона, застарелости истих и јаке културе конзумирања алкохола која неповољно утиче здравље и благостање младих. У два закона у Републици Србији (Закон о заштити потрошача и Закон о јавним реду и миру) нема уједначености у доњој граници дозволе продаје алкохола, те је у једном случају то 18 година, у другом 16. То у пракси значи, ако се особи од 17 година забрани куповина алкохола у трговини, та иста особа ће у алкохол купити у било којем угоститељском објекту. Надлежне инспекције (тржишна и туристичка) још немају ефикасан механизам како да штите одребе Закона у делу који се односи на забрану продаје и услуживања алкохола, јер да би прекршај/кривично дело било евидентирано и санкционисано инспектори се морају наћи на лицу места, што је у готово 100% случајева немогуће. Додатни проблем је што нема ефикасних прописа који могу утврдити у случају онлине трговине. Закон о оглашавању забрањује оглашавање алкохола на местима који су мање од 100м ваздушном линијом удаљени од најближе тачке комплекса предшколске, школске, здравствене или установе намењен малолетницима. Међутим у овом Закону нису препознати омладински центри, омладински клубови, и омладински ресурсни центри а који се први пут спомињу	Кровна организација младих Србије (КОМС)	123) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Јавне политике су донете и треба да се спроводе и да постоје механизми праћења спровођења и предузимања мера у случају да се то не реализује. Зато се не може говорити о „подршци“, јавним политикама. У систему власти регулисано је доношење и усвајање јавних политика и прецизиран поступак хармонизације аката, те се овом Стратегијом не може уређивати усклађеност јавних политика. У делу 3.1.5. Здравље и благостање и безбедност додата су наведена истраживања ЦЗОР, а у опису Мере 5.1 део о значају унапређивања и усклађивања јавних политика политика које доприносе развоју здравих стилова живота и менталног здравља младих. НАПОМЕНА: Исту препоруку дао је Центар за омладински рад у сарадњи са Центром за емотивну подршку и превенцију самоубиства – Срце (у односу на тему менталног здравља младих).
--	--	--	---	--

		у Стратегији за младе са тенденцијом да буду препознати и у Закону о младима, што оставља дилему како ће млади нарочито малолетни који долазе на активности у омладинским центрима а који су финансирани кроз програме и пројекте МОСа и Стратегије за младе бити заштићени од конзумације алкохола. Ако је један од индикатора успешности Стратегије смањење конзумације алкохола и то са 70% на 25% до краја 2030. године, као системска подршка неопходно је препознавање утицаја јавних политика и улоге актера омладинске политике и организација цивилног друштва ка томе. Ово је процес који је већ започет, и у којем учествују државне и међународне институције на највишем нивоу (Министарство омладине и спорта, Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Министарство унутрашњих послова, Министарство здравља, Канцеларија Владе РС за борбу против дрога, Институт за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“, Уницеф, УНОДЦ, СЗО) и укључивање „јавних политика“ у меру 5.1 дао би стратешко опредељење државе ка заштити младих од утицаја алкохола. На даље, ЦЗОР је у свом истраживању јавних политика које се баве менталним здрављем младих установио да постојеће политике не адресирају положај младих у потпуности и на адекватан начин. На пример, Програм о заштити менталног здравља Републике Србије младе препознаје као особе до 24 године и углавном је усмерен на подршку особама са менталним поремећајем, без препознавања важности превенције. Такође, јавне политике у овој области застареле су и не баве се утицајем који је КОВИД19 имао на ментално здравље младих, а експерти и експерткиње из области менталног здравља и омладинског рада посебно препознају важност међусекторске сарадње у овој области. Вишегодишње искуство Центра за емотивну подршку и превенцију самоубиства – Срце	
--	--	---	--

		показало је да су јавне политике у области менталног здравља најчешће креиране од стране сектора здравства те се и теми менталног здравља приступа искључиво са медицинског аспекта и у односу на постојање менталних поремећаја код младих, а самим тим јавним политикама недостаје холистичка перспектива у односу на посебне изазове које период младости носи са собом, коју би омладинске организације и организације за младе могле да понуде. Када говоримо о унапређењу менталног здравља младих, ово је управо период у коме је могуће остварити највеће промене у животу појединца/ке (кроз детекцију проблема са менталним здрављем али и развој техника резилијентности), а за то је неопходно да субјекти омладинске политике добију подршку и за укључивање и иницирање процеса креирања и измена јавних политика које се баве овом темом, а не само подршку у креирању и реализацији програма. Уз дату аргументацију нужности унапређења јавних политика сматрамо да су предложене измене за <i>Подршка програмима и јавним политикама</i> који доприносе развоју здравих стилова живота и менталном здрављу младих; као и увођење још једног показатеља: <u>број унапређених и усклађених јавних политика које доприносе развоју здравих стилова живота и менталног здравља младих</u>, нужне и добро оправдане, а свакако се делови иницијатива већ дешавају у пракси.		
		124) Предлог за допуну показатеља резултата за наведену меру, додавањем Показатеља 7 који би гласио: <i>Број унапређених и усклађених јавних политика које доприносе развоју здравих стилова живота и менталног здравља младих</i> Образложење: види претходно.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	124) Предлог: ПРИХВАЋЕНО НАПОМЕНА: Исту препоруку дао је Центар за омладински рад у сарадњи са Центром за емотивну подршку и превенцију самоубиства – Срце (у односу на тему менталног здравља младих).
		125) код Показатеља 4. додати: Број подржаних пројеката и информативно-едукативних кампања усмерених на младе у здравственом ризику и младима из група које су у ризику од социјалне	Кровна организација младих Србије (КОМС)	125) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		искључености на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години Образложење: Период пандемије корона вируса додатно је указао на важност бриге о менталном здрављу младих. Велики број извршених самоубистава од стране младих показао је неопходност дестигматизације ове теме али и пружања психолошке помоћи. Услед различитих социо-економских услова потребно је обезбедити да пружена помоћ буде доступна свим младима у једнакој мери. Овакав вид помоћи нарочито је потребан али и стигматизован у мањим срединама, локалним самоуправама где млади поред тога што не знају коме да се обрате сусрећу се и са осудом окружења у процесу потраге за психолошком помоћи. Управо из ових разлога потребно је додатно радити на разбијању предрасуда, мотивисању младих да потраже потребну помоћ и омогућавање доступности информација.		
		126) У оквиру Посебног циља 5 и Мере 5.1 додати: Подршка програмима који доприносе развоју здравих стилова живота, менталном и репродуктивном здрављу младих такође, потребно је Показатељ 1 проширити на следећи начин: Број младих који учествују у превентивним програмима и активностима промоције и едукације о репродуктивном здрављу, здравим стиливима живота и превенције ризичног понашања на годишњем нивоу (према полу) Институције надлежна за спровођење мере: министарство надлежно за младе, министарство задужено за образовање, министарство надлежно за здравље Образложење: Истраживања показују да млади све раније улазе у сексуалне односе као и да не одлазе редовно на превентивне прегледе. Према Алтернативном извештају о положају и потребама младих за 2022. годину, између 15. и 18.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	126) Предлог: ПРИХВАЋЕНО НАПОМЕНА: Исти предлог дао је и Аутономни женски центар, Београд.

		године чак 47% младих први пут има сексуални однос, док 7% пре 15. године. Свега 26% младих користи услуге здравствене заштите у домену гинекологије или урологије док је преко 55% изјавило да им ове услуге нису потребне. Такође, у овој области нарочито је значајно сексуално насиље за које чак 17% младих каже да је доживело, када се овај проценат раздвоји на мушкарце и жене, реч је о чак 25% жена. Како је ово једна од приоритетних области за унапређење здравља младих потребно је да репродуктивно здравље буде истакнуто и кроз сам текст стратегије те експлицитно наведено као поље деловања.		
		127) код Показатеља 2. Број ЈЛС које имају доступне и бесплатне услуга саветовања за младе у области здравља и услуге психосоцијалне подршке а у делу: Учесници у спровођењу мере: МЗ, министарство надлежно за младе, покрајински органи задужени за младе и за здравље, ОЦД додати: ученички и студентски домови или додати Показатељ 7. Број ученичких и студентских домова као и образовних институција које имају доступне и бесплатне услуга саветовања за младе у области здравља и услуге психосоцијалне подршке Образложење: Ученички и студентски домови окупљају велики број младих због чега је потребно обратити посебну пажњу на квалитет живота младих унутар ученичких и студентских домова, услове живота и бриге о здрављу. Као места на којима млади проводе много свог времена, потребно је да буду препознати као учесници/е у спровођењу мере.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	127) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Додати су ученички и студентки домови у учеснике у спровођењу мере. Предложени показатељ не може се прихватити, посебно што васпитно-образовне установе имају стручне сараднике у чијој надлежности је и саветовање за младе у области здравља и услуге психосоцијалне подршке у сарадњи са релевантним институцијама, а коју ученици добијају бесплатно.
		128) додати Показатељ 8. Едуковати и информисати младе кроз увођење предмета у систем формалног образовања о здрављу младих са фокусом на сексуално, репродуктивно и ментално здравље младих Образложење: Примећено је да су кључни	Кровна организација младих Србије (КОМС)	128) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог превазилизи оквире ове Стратегије.

		проблеми младих засновани на недостатку информација и стигматизацији тема здравља младих – нарочито менталног, репродуктивног и сексуалног здравља. Из овог разлога потребно је да наведене теме буду у фокусу како формалног тако и неформалног система образовања. Како формални систем образовања окупља највећи број младих неопходно је обезбедити да ове теме буду део курикулума формалног образовања и на тај начин утичу на свест младих о важности едукације и адекватног информисања. Ова препорука настала је и у оквиру пројекта у ком је учествовала и наша земља на европском нивоу а у сагласности младих из различитих држава и доносиоца одлука.		
	Мера 5.2 Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих	129) У оквиру „Мере 5.2. Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих“ - издваја безбедност саобраћаја, док посебна пажња није посвећена областима криминала и прекршајне проблематике. Показатељи безбедности младих свде се на број и врсте подржаних пројеката превенције и подршке унапређењу безбедности младих, тако да недостају и други показатељи њихове безбедности (нпр. број кривичних дела и других кажњивих радњи извршених од стране/на штету младих, број анализа/ информација које укључују податке о безбедности младих...). У складу са наведеним, предлажемо да се у оквиру Мера 5.2. Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих, дода показатељ број 7 који гласи: „Показатељ 7. Број стручних анализа о безбедносним изазовима, ризицима и претњама којима су млади изложени у Републици Србији.“	Министарство унутрашњих послова	129) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		130) страна 112: потребно је речи „саобраћајне несреће“ заменити речима речи „саобраћајне незгоде“ у одговарајућем падежу, имајући у виду да се у области безбедности саобраћаја на путевима користи термин саобраћајна незгода, у складу са чланом 7. став 1. тачка 82) Закона о безбедности саобраћаја на путевима („Службени гласник РС“, бр. 41/09, 53/10, 101/11, 32/13-	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	130) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		УС, 55/14, 96/15-др. закон, 9/16-УС, 24/18, 41/18, 41/18-др.закон, 87/18, 23/19 и 128/20).		
		131) страна 112: у опису мере након реченице „Такође, радиће се на промовисању и подизању свести о трговини људима, ризицима ирегуларних миграција и разумевању миграција у функцији развоја.“ додати: Посебан фокус биће усмерен на програме намењене младима о препознавању ризика од трговине људима, благовременом реаговању и заштити од експлоатације. Образложење: Званичан број формално идентификованих жртава трговине људима - статистика за последње три године, указују да млади људи (особе испод 18 година) чине знатан удео у укупном броју идентификованих жртава. Од укупно идентификованих жртава трговине људима у 2019. години само 39 жртава, 25 особа је испод 18 година, односно 64%. У 2020. години формално је идентификовано 57 жртава трговине људима, од чега њих 24 има испод 18 година и чини 42% од укупног броја жртава. У 2021. години формално је идентификовано 46 жртава трговине људима и 37% су особе испод 18 година. (Званични подаци Центра за заштиту жртава трговине људима за 2019, 2020 и 2021.годину https://centarzztlj.rs/statisticki-podaci/) Статистика АСТРЕ – Акција против трговине људима је да је током периода 2018-2022 година идентификовано 90 жртава трговине људима. Од овог броја малолетних жртава је 12, док је младих старости између 18-30 година (жена 23 и 6 мушкараца) укупно 29. Уколико се збирно посматрају подаци за малолетне жртве и оне из популације младих старости 18-30 година добијама податак да 45.5% жртава има испод 30 година. АСТРА је спровела свеобухватно истраживање (Трговина људима у Србији – пресек стања у контексту 21. века, АСТРА – Акција против трговине људима. Истраживање ће	Организација цивилног друштва, АСТРА – Акција против трговине људима	131) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		ускоро бити објављено) о трговини људима и неки од налаза су важни јер нам потврђују да су млади једна од најрањивијих категорија. Један од циљева истраживања било је испитивање колико општа популација препознаје ризике трговине људима и облике у којима се трговина људима може јавити. Једно од питања било је колико су упознати са ризицима да нека особа постане жртва трговине људима на скали од 1 до 10 (оцена 1 значи да уопште нису упознати са ризицима, а 10 да су у потпуности упознати). Уколико се у обзир узме старост испитаника/ца, најнижа просечна оцена се јавља управо код најмлађе старосне категорије, односно код младих старости од 18 до 25 година. Имајући у виду да велики број младих након средње школе или завршеног факултета (18-25 година старости) тек треба да уђе на тржиште рада, непознавање ризика их потенцијално може увући у ланац трговине људима. Сваки четврти испитаник из ове старосне категорије (25,5%) сматра да уопште није упознат са ризицима да неко постане жртва трговине људима. Занимљив је податак да су обмане у вези са условима рада у Србији значајно више искусили млади узраста 26-30 година, што је готово сваки трећи испитаник из ове старосне групе. С обзиром на свеукупне прилике у Србији када су у питању услови живота и рада, не изненађује чињеница да чак 30% младих старости од 18 до 25 година и 20,5% између 26 и 30 година наводи да намерава да посао потражи ван Србије.		
		132) стр. 115, 116, 117, 118, 119: У свим деловима где се Министарство унутрашњих послова помиње као носилац или партнер у реализацији активности, потребно је формулацију „министарство надлежно за безбедност“ заменити формулацијом „министарство надлежно за унутрашње послове“.	Министарство унутрашњих послова	132) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		133) У оквиру мере 5.2 која гласи: „Подршка постојећим и новим програмима унапређења безбедности младих“ као показатељ број 1 наведена је циљана вредност (2030): 55 погинулих и 4500 повређених у саобраћају. Сматрамо	Омладински савез удружења: „ОПЕНС“	133) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		да је јасно да је циљана вредност мере смањење броја погинулих у саобраћају али овако формулисана циљана вредност (број погинулих) може погрешно да звучи. Предлог је да се формулација број погинулих промени можда у: смањење процента младих настрадалих у саобраћају за 20% у односу на почетну вредност.		
		134) Стр. 116. за Показатељ 2 и Показатељ 3 за МЕРУ 5.2 прецизирати о којим врстама безбедности је реч (којим врстама пројеката и програма). Образложење: Мера 5.2 односи се на превенцију већег броја небезбедног понашања младих, тако да праћење реализације ове мере треба да одговори која небезбедна понашања су циљана реализацијом програма превенције и који број младих је обухваћен у сваком од програма, да би могли да се процене стварни ефекти. Без таквог прецизирања, имајући у виду да су циљане вредности изразито ниско постављене, оне се могу остварити и реализацијом у оквиру једног безбедносно ризичног понашања (на пример у саобраћају) и тако у потпуности искривити процену ефекта Мере 5.2.	Аутономни женски центар, Београд	134) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Показатељ се односи на све врсте безбедности. Повећане су циљане вредности у оба показатеља.
		135) Стр. 118. Показатељ 6 за МЕРУ 5.2. мења се и додаје: Број подржаних пројеката превенције насиља (разврстано према врсти насиља на психичко, физичко, сексуално насиље и сексуално узнемиравање, прогањање, ране бракове и трговину људима), над девојкама и женама и подршке унапређењу безбедности у току календарске године. Образложење: <i>Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици</i> у чл. 33-40 експлицира облике родно заснованог насиља према женама, због чега је важно да и у Показатељу 6 за МЕРУ 5.2. буду прецизирани сви релевантни облици насиља. Такође у чл. 11 Конвенција дефинише обавезу прикупљања података и истраживања „у редовним временским размацима о	Аутономни женски центар, Београд	135) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Овако разврстане податке је веома тешко добити посебно што се неки видови насиља преплићу или је особа изложена различитим видовима насиља и зато индикатор говори о пројектима који се могу односити на било коју врсту насиља. У опису Мере 5.2 додатно су прецизирани сви релевантни облици насиља, укључујући и родно засновано насиље према женама, у складу са Конвенцијом Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици. У Предлогу стратегије родно засновано насиље се налази, како у опису стања, тако и у мерама.

		случајевима свих видова насиља обухваћених Конвенцијом“, док у чл. 14 у ст. 1 наводи обавезу да „...предузму неопходне кораке за увођење наставног материјала о питањима као што су: једнакости жена и мушкараца, нестереотипних родних улога, узајамног поштовања, ненасилног разрешења сукоба у међуљудским односима, родно заснованог насиља над женама и права на лични интегритет..., док у ст. 2 истог члана наводи „... предузму све неопходне кораке и промовишу начела из става 1. овог члана у неформалним образовним установама, као и у спорту, културним и рекреативним установама и средствима јавног информисања“. Даље, у чл. 8 се наводи обавеза „... да одвоје одговарајућа финансијска средства и људске ресурсе за адекватно спровођење интегрисаних политика, мера и програма за спречавање и борбу против свих видова насиља обухваћених овом Конвенцијом...“. Извештај експертске групе ГРЕВИО за процену примене одредби Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици у Србији (2020. година) јасно указује на потребу унапређења у назначеним областима (посебно у параграфу 49 и 32). У Закључним запажањима Комитета за елиминацију дискриминације жена у вези са Четвртим периодичним извештајем о примени Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена, у пар. 23 о Родно заснованом насиљу над женама и параграфу 24. са препорукама у овој области, а посебно у тачкама б) и е) препоручује да се обезбеде све неопходне мере за елиминацију свих облика родно заснованог насиља над женама и унапреди систем за прикупљање и праћење података о овом насиљу. (Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, "Службени гласник РС - Међународни	
--	--	--	--

		уговори", број 12 од 31. октобра 2013. https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/mu/skupstina/zakon/2013/12/5/reg) <i>GREVIO извештај о (базичном) поступку процене стања о законодавним и другим мерама којима се примењују одредбе Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција) СРБИЈА, GREVIO/инф(2019)20, 22. јануара 2020. године</i> https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2021-01/GREVIO_Izvestaj%20o%20bazicnom%20postupku%20procene%20stanja_Srbija.pdf) <i>Закључна запажања Комитета за елиминацију дискриминације жена у вези са Четвртим периодичним извештајем о примени Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације жена, (CEDAW/C/SRB/SO/4), 8. март 2019.</i> https://www.womenngo.org.rs/images/CEDAW/CEDAW_zakljucna_zapazanja.pdf)		
		136) страна 119, код мере 5.2 додати: Показатељ 7. Број подржаних програма превенције проблема трговине људима на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години Образложење: Званичан број формално идентификованих жртава трговине људима - статистика за последње три године, указују да млади људи (особе испод 18 година) чине знатан удео у укупном броју идентификованих жртава. Од укупно идентификованих жртава трговине људима у 2019. години само 39 жртава, 25 особа је испод 18 година, односно 64%. У 2020. години формално је идентификовано 57 жртава трговине људима, од чега њих 24 има испод 18 година и чини 42% од укупног броја жртава. У 2021. години формално је идентификовано 46 жртава	Организација цивилног друштва, АСТРА – Акција против трговине људима	136) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		трговине људима и 37% су особе испод 18 година. (Званични подаци Центра за заштиту жртава трговине људима за 2019, 2020 и 2021.годину https://centarzztlj.rs/statisticki-podaci/) Статистика АСТРЕ – Акција против трговине људима је да је током периода 2018-2022 година идентификовано 90 жртава трговине људима. Од овог броја малолетних жртава је 12, док је младих старости између 18-30 година (жена 23 и 6 мушкараца) укупно 29. Уколико се збирно посматрају подаци за малолетне жртве и оне из популације младих старости 18-30 година добијама податак да 45.5% жртава има испод 30 година. АСТРА је спровела свеобухватно истраживање (Трговина људима у Србији – пресек стања у контексту 21. века, АСТРА – Акција против трговине људима. Истраживање ће ускоро бити објављено) о трговини људима и неки од налаза су важни јер нам потврђују да су млади једна од најрањивијих категорија. Један од циљева истраживања било је испитивање колико општа популација препознаје ризике трговине људима и облике у којима се трговина људима може јавити. Једно од питања било је колико су упознати са ризицима да нека особа постане жртва трговине људима на скали од 1 до 10 (оцена 1 значи да уопште нису упознати са ризицима, а 10 да су у потпуности упознати). Уколико се у обзир узме старост испитаника/ца, најнижа просечна оцена се јавља управо код најмлађе старосне категорије, односно код младих старости од 18 до 25 година. Имајући у виду да велики број младих након средње школе или завршеног факултета (18-25 година старости) тек треба да уђе на тржиште рада, непознавање ризика их потенцијално може увући у ланац трговине људима. Сваки четврти испитаник из ове старосне категорије (25,5%) сматра да уопште није упознат са ризицима да неко постане жртва трговине људима. Занимљив је податак да су обмане у вези са условима рада у Србији значајно више искусили млади узраста 26-30 година, што је готово сваки трећи испитаник из ове старосне групе. С обзиром на	
--	--	--	--

		свеукупне прилике у Србији када су у питању услови живота и рада, не изненађује чињеница да чак 30% младих старости од 18 до 25 година и 20,5% између 26 и 30 година наводи да намерава да посао потражи ван Србије.		
		137) Страна 112. Ова мера је усмерена ка повећању безбедоносне културе младих, односно унапређивању њихових знања, вештина и способности и усвојених ставова поштовања правила из безбедности, који се испољавају кроз одговарајуће моделе понашања. Унапређивање знања, вештина и способности и усвојених правила из безбедности мора се одвијати на матерњем језику заједнице глувих – српском знаковном језику. Развијањем безбедоносне културе, млади умеју да на адекватан начин одговоре на безбедносне ризике и претње којима су изложени у свакодневном животу. Образложење: видети образложење под редним бројем 159) у оквиру Општих коментара	Удружење младих глувих Србије, Градска организација глувих Београда и Савез глувих и наглувих Србије	137) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		138) Табеларно представљање мера које се односе на посебан циљ 5 Мера 5.2. Показатељ 1 Дате су бројке погинулих и повређених у саобраћајним несрећама, а онда и циљана вредност од 55 погинулих, било би идеално да буде 0, али можда примереније делује да се ставе проценти, па да циљана вредност буде рецимо, испод 5% или 1% у односу на укупан број страдалих у саобраћајним несрећама. Када су у питању учесници у спровођењу ове мере, пошто је мера информативно-едукативног карактера, онда укључити и образовне институције и медије.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	138) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
		139) Табеларно представљање мера које се односе на посебан циљ 5 Мера 5.2. Показатељ 2 Овде стоји код почетне вредности да нема података, а везано за раније дате примедбе, проверити, како	Факултет безбедности Универзитет у Београду	139) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Будући да се ради о укупном броју подржаних пројеката превенције и подршке унапређењу безбедности младих на локалном, покрајинском и

		онда стоји негде у извештају МУП, да се бројним програмима и пројектима унапредила безбедност младих у протеклом периоду.... Овде такође додати као учеснике образовне институције и медије...		националном нивоу, у календарској години ови подаци до сада нидсу прикупљани на систематски начин, а циљ је да се то убудуће ради. Додати су предложени учесници.
		140) Табеларно представљање мера које се односе на посебан циљ 5 Мера 5.2. Показатељ 3 – сличан коментар као и код Показатеља 2	Факултет безбедности Универзитет у Београду	140) Предлог: НИЈЕ ПРИИХВАЋЕНО Образложење : Показатељ 3 говори о броју младих који учествује у програмима превенције и подршке за унапређење безбедности у току календарске године (према полу). Будући да се ради о укупном броју младих који су учествовали у оваквим програмима, не постоје систематски прикупљени подаци, а циљ је да се то убудуће ради.
		141) Табеларно представљање мера које се односе на посебан циљ 5 Мера 5.2. Показатељ 4 - опет нема почетне вредности – шта је са програмом „Школа без насиља“, да ли се он још увек спроводи, морали би да постоје подаци...јединица за насиље у оквиру МПНТР, би морала да располаже тим подацима., или пројекат Кликни безбедно...и слични.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	141) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Показатељ 4 говори о броју програма превенције вршњачког насиља на локалном, покрајинском и националном нивоу у календарској години. Постоје различити програми превенције вршњачког насиља (међу којима и они који су наведени у коментару), али је циљ да се добију подаци са свих нивоа и свих програма, ради свеобухватног увида у стање на терену и предузимања одговарајући мера за побољшање истог.
		142) Табеларно представљање мера које се односе на посебан циљ 5 Мера 5.2. Показатељ 4 и показатељ 5 се преклапају у делу који се односи на вршњачко насиље, па можда и то кориговати.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	142) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: МКИ је предложило показатељ 5, који говори о броју пројеката подржаних на конкурсима у области јавног информисања на тему превенције ризичног понашања младих и смањења свих облика дискриминације и насиља у циљу повећања броја истих током периода важења ове Стратегије. Чињеница је да ће се део тих програма који се односе на вршњачко

				насиље наћи и у показатељу 4, али није проблем имати оба податка.
	Мера 5.3 Подршка развоју програма младих и за младе у области заштите животне средине	143) Мера треба да обухвати, осим неформалног образовања и формално кроз унапређење наставног плана за одрживи развој и заштиту животне средине, као и његове имплементације, које ће младима обезбедити најновије податке о стању животне средине и њене угрожености. Поред тога, у меру је потребно укључити и институционализацију младих, нарочито на локалном нивоу, приликом расправа о питањима заштите животне средине. То се нарочито може одрадити преко Савета младих ЈЛС, односно обезбеђивањем могућности представницима Савета за учешће у процесима које се тичу животне средине. Други начин јесте и подстицање младих за веће укључивање у рад Зелених савета ЈЛС. Образложење: Иако је доста акцента стављено на неформално образовање, које неупитно има важну улогу, императив мора бити да се овом мером обухвати и званично образовање, као и институционализација млади и њихово учешће у раду Зелених савета ЈЛС.	Београдска отворена школа	143) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог који се односи на наставни план и програм превазилази оквир Стратегије. У опису мере укључен је коментар који се односи на укључивање младих у активности везане за заштиту животне средине.
		144) 3. пасус (<i>У складу са приоритетним циљевима Акционог плана за спровођење програма Владе за период од 2020. до 2022. године који се односи на заштиту животне средине и зелену трансформацију и на енергетску трансформацију и одрживост, важно је унапредити усаглашено планирање јавних политика и регулативе у областима заштите ваздуха, борбе против климатских промена, енергетике и заштите здравља у циљу започињања трансформације ка „зеленој агенди“</i>): У складу са приоритетним циљевима Акционог плана за спровођење програма Владе за период од 2020. до 2022. године који се односи на заштиту животне средине и зелену трансформацију, на енергетску трансформацију и одрживост, као и на праведну транзицију важно је унапредити	Београдска отворена школа	144) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		усаглашено планирање јавних политика и регулативе у областима заштите ваздуха, борбе против климатских промена, енергетике и заштите здравља у циљу започињања трансформације ка „зеленој агенди”. Образложење: У овом сегменту је битно укључити и концепт праведне транзиције, пошто ће енергетска трансформација и транзиција имати и социјалне последице, којима ће највише бити погођене традиционална енергетска индустрија угља, чије гашење је планирано. У складу са тим, и образовање, али и запошљивост младих треба да се планира у складу са овим концептом.		
		145) У оквиру ове мере требало би додати нови показатељ, који ће приказивати степен унапређења и имплементације наставног плана за одрживи развој, који подразумева и компоненту заштите животне средине у основним и средњим школама, са адекватном циљаном вредношћу. Образложење: Како је ово мера информативно-едукативног карактера, незаобилазно је да се овде укључи и унапређење наставног плана за одрживи развој, што је једна од кључних компоненти концепта одрживог развоја, који укључује и димензију заштите животне средине. Унапређење и имплементација наставног плана, знатно би подигло ниво свести и информисаности младих о стању животне средине, чиме би се обезбедила и њихово веће учешће у доношењу планских докумената.	Београдска отворена школа	145) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Предлог превазилази оквир ове Стратегије односно овом Стратегијом не може се регулисати наставни план и програм и предмети који ће се учити у формалном образовању.
		146) У оквиру ове мере, потребно је додати још један показатељ којим ће се мерити број састанака Савета младих ЈЛС са представницима локалних институција задужених за заштиту животне средине са адекватном циљаном вредношћу. Поред тога, као додатни показатељ требало би увести и број младих који је учествовао на састанцима Зелених савета ЈЛС, са адекватном циљаном вредношћу.	Београдска отворена школа	146) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		Образложење: Највећи проблем младих у деловању у области заштите животне средине јесте недостатак информација. Институционализацијом њиховог учешћа на локалном нивоу, кроз Савете младих ЈЛС и Зелене савете ЈЛС би знатно унапредило доступност, веродостојност и само поверење у информације које се добијају на локалном нивоу, што би допринело већем учешћу младих, како 50,6% младих интересује стање животне средине, према Алтернативном извештају о положају и потребама младих у Србији КОМС-а из 2021. године.		
		147) Показатељ 2 проширити тако да поред учешћа младих у акцијама подразумева и учешће младих у кампањама информисања, подизања свести и едуковања и значају заштите животне средине: Удео младих који учествују у акцијама, информативним и заговарачким кампањама и едукацијама о значају заштите животне средине на свим нивоима у календарској години (према полу) Образложење: Поред важности учешћа младих у активностима, важно је да млади буду оснажени и укључени и у кампање подизања свести међу другим младима, заговарачким кампањама које се залажу за системско унапређење у овој области. На овај начин не само да се доприноси заштити животне средине већ се и млади едукују о активном учешћу и демократском деловању унутар система.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	147) Предлог: ПРИХВАЋЕНО
	Мера 5.4 Подршка стамбеном осамостаљивању младих	148) Препоруке: - Министарства (за рад, запошљавање, борачка и социјална питања/омладине и спорта/просвете) и локалне самоуправе обезбеде субвенционисано становање или рефундирање дела трошкова становања за младе, по моделу плаћања смештаја у студентским домовима. - Млади имају прилику да уз помоћ локалних субвенција и подршке приватног сектора опреме стан односно купе намештај и белу	СОС Дечија села Србија	148) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Препорука о субвенционисаном становању се налази у Предлогу стратегије, а њена оствареност као и других мера подршке младима у стамбеном осамостаљивању мере се кроз Показатељ 1. Развијене мере јавне политике за подршку стамбеном осамостаљивању младих. У одељак 3.1.5. Здравље и благостање и безбедност, као и у

		технику по повољним ценама и на рате. - Држава кроз субвенције подржава куповину прве некретнине за живот младима из осетљивих друштвених група који имају стечене услове (нпр. запослени млади). - Одлука о куповини социјално непрофитних станова предвиди и младе који су одрасли без родитељског старања. Млади имају могућност коришћења услуге становања уз подршку дуже од две године уз доступност индивидуалног, саветодавног рада и подстицај да се млада особа што пре осамостали (сходно капацитетима младе особе да се потпуно осамостали). - Извршити пренамену и адаптацију празних стамбених објеката који су у власништву локалне самоуправе или државе, у сврху обезбеђивања доступности услуге становања уз подршку. На овај начин млади имају могућност веће мобилности у циљу запослења и/или додатног образовања. Изнете препоруке су преузете из документа <i>Препоруке за рад са младима из осетљивих друштвених група</i>, који је израдила организација СОС Дечија села Србија, а који достављамо као саставни део препорука.		опису Мере 5.4 унет је део предлога, док се други део односи на активности које ће бити дефинисане у Акционом плану за спровођење Стратегије.
	Мера 5.5 Подршка програмима који доприносе унапређењу социјалне укључености младих	149) Реченица у изворном запису: Посебна пажња у омладинском раду и у коришћењу локалних сервиса за младе посветиће се младима у ризику од социјалне искључености. Годишња истраживања положаја и потреба младих показују да се смањује број младих који се осећају дискриминисано. Млади сматрају да су дискриминацији највише изложени млади угрожени сиромаштвом, млади са инвалидитетом, млади Роми и припадници ЛГБТ+ популације. Будући да расте проценат младих који сматрају да су дискриминацији изложени млади који живе у избеглиштву и расељењу и млади припадници ЛГБТ+ популације, посебна пажња у раду биће посвећена и овим младима. Изазов у раду је непостојање тачне	СОС Дечија села Србија	149) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

		евиденције младих из социјално осетљивих категорија. Предлог нове формулације реченице: Посебна пажња у омладинском раду и у коришћењу локалних сервиса за младе посветиће се младима у ризику од социјалне искључености. Годишња истраживања положаја и потреба младих показују да се смањује број младих који се осећају дискриминисано. Млади сматрају да су дискриминацији највише изложени млади угрожени сиромаштвом, млади са инвалидитетом, млади Роми и припадници ЛГБТ+ популације. Будући да расте проценат младих који сматрају да су дискриминацији изложени млади који живе у избеглиштву и расељењу и млади припадници ЛГБТ+ популације, посебна пажња у раду биће посвећена и овим младима. Изазов у раду је непостојање тачне евиденције младих из социјално осетљивих категорија и младих у систему алтернативног старања.		
		150) додати и Показатељ 3. Број програма и пројеката подршке друштвеном укључивању младих миграната и избеглица Образложење: У светлу текућих збивања као и претходних неколико година када је наше свет био изложен великим миграционим кретањима, неопходно је додатну пажњу посветити и размотрити могућности интеграције младих избеглица и миграната у наше друштво. Из овог разлога потребно је обезбедити ресурсе али и подржати интеграцију младих миграната и избеглица кроз подршку различитим субјектима који раде са младима у реализацији програма и пројеката од значаја за ову циљну групу, као што су удржења младих и за младе, КЗМ итд.	Кровна организација младих Србије (КОМС)	150) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

7. МЕХАНИЗМИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ И НАЧИН ИЗВЕШТАВАЊА О РЕЗУЛТАТИМА СПРОВОЂЕЊА				
8. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ И АНАЛИЗА ФИНАНСИЈСКИХ ЕФЕКТА				
9. КОНСУЛТАЦИЈЕ СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ СТРАНАМА				
I. ОПШТИ КОМЕНТАРИ		151) Мада се као Општи циљ Националне стратегије за младе (НСМ) поставља унапређење квалитета живота младих, разрада овог циља кроз недовољно спецификоване показатеље и кроз посебне циљеве указује да се предлог НСМ креће у задатим системским и институционалним оквирима. Не доводећи у питање структуралне и системске предуслове који су узроковали веома неповољан квалитет живота младих у Србији, предлог НСМ не нуди ни оквире, ни механизме, нити конкретне мере којима би отпочело решавање овог проблема. Сва релевантна научна истраживања младих на националном и регионалном нивоу, као основни проблем младих у Србији детектују стање изразите егзистенцијалне необезбеђености, несигурности и неизвесности, било објективно посматрано кроз материјалне показатеље квалитета живота или субјективно – кроз ниско задовољство животом или растући број младих који имају проблеме са менталним здрављем. Материјална и егзистенцијална сигурност и извесност представљају, према	Покрет Не даavimo Београд	151) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: У предлогу је дат погрешан назив документа; нису наведени аргументи за тврдњу да су „недовољно спецификовани показатељи“; Предлог стратегије управо нуди конкретне мере за побољшање квалитета живота младих у Србији кроз општи, пет посебних циљева и 34 мере, са датим показатељима остварености истих, изворима верификације, носиоцима и учесницима у њиховој реализацији, те не стоји тврдња предлагача да документ „не нуди ни оквире, ни механизме, нити конкретне мере којима би отпочело решавање овог проблема.“ Стратегија препознаје као важне изазове са којима се суочавају млади у Србији, између осталог и економске проблеме, егзистенцијалну необезбеђеност, повећану потребу младих за унапређењем менталног здравља кроз одговарајуће бесплатне и приступачне услуге, итд. Такође, дата су и стратешка документа

	истраживањима, најзначајније предуслове за заснивање породице, а уз незадовољство друштвеним окружењем, њихово одсуство је најзначајнији пух фактор за емиграцију младих који имају људски капитал који могу да понуде на иностраном тржишту рада. Пошто више нису у питању сезонске, радне миграције представљају даље одлагање у породичним транзицијама, што, како је уочено и у коментарима на предлог НСМ, има директне последице и на демографску слику Србије. Наше је мишљење да је предлог НСМ некритички предлаже циљеве и мере преузете из међународног контекста, јер је конципиран тако да не уважава специфичности друштва Србије. Наши коментари ће зато бити више начелног типа и у односу на наведене циљеве који се тичу области кључних за квалитет живота младих, као што су рад, образовање, становање и партиципација у друштвеном животу.		других органа које је донела Влада РС, а која говоре о овим изазовима које наводи предлагач, што су: 1)Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године; 2) Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021 – 2027. године; 3) Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018 - 2026. године 4)Програм о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године; 5) Стратегија подстицања рађања (2018) итд. Коментар да „Предлог НСМ некритички предлаже циљеве и мере преузете из међународног контекста“ не одговара чињеницама нити су изнети докази за ову мишљење. Међународна стратешка документа из омладинске политике су само оквир који је узет у обзир приликом Предлога стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године (СМРС) будући да је Србија чланица УН, Савета Европе и кандидат за чланство у ЕУ. У СМРС циљеви и мере су проистекли из обимне „детаљне и на чињеницама засноване анализе положаја и потреба младих у Србији, као и кроз консултације са младима и представницима младих и органима који у својој надлежности имају и младе. Коментари су начелни и не указју на конкретна поља за побољшање документа.
	152) Рад се у предлогу НСМ третира скоро искључиво кроз домен запошљавања, односно концепт запошљивости, па се тако као показатељи ефеката наводе стопе незапослености и неактивности. Потом је као показатељ једног од посебних циљева (Посебни циљ 4) наведено повећање учешћа младих жена предузетница, а као мера 4.3. подршка предузетништву и запошљивости младих. Међутим, сва релеватна истраживања и анализе показују да је пораст запослености младих повезан са порастом ризичне запослености (радом са повременим и	Покрет Не даavimo Београд	152) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: У складу са ех-пост и ех-анте анализом НСМ у Предлогу стратегије рад се не третира искључиво кроз домен запошљавања јер се говори и о достојанственом раду, радним праксама, предузетништву, повезаности образовања и тржишта рада, родној равноправности у овој области, каријерном вођењу и саветовању младих итд, те не стоји коментар аутора да се документ не бави. Ауторка коментара није навела која

	привременим уговорима, без могућности за остварење права из радног односа, испод стечених квалификација, надексплоатисаним са великим бројем прековремених радних сати, потплаћеним и тд.). Иако ех-пост и ех-анте анализе претходне (и текуће) НСМ и њених ефеката указују на значај квалитета рада, односно „достојанственог рада“ – који као адекватно плаћен гарантује материјалну обезбеђеност, а као адекватно законски заштићен - егзистенцијалну сигурност, предлог НСМ се тиме не бави. У Србији је скоро трећина младих у ризику од сиромаштва и социјалне искључености, што се и у предлогу НСМ констатује и потенцира тзв. НЕЕТ категорија, али се не спецификују услови који овај проблем генеришу, нити нуде спецификовани и диверсификовани конкретни предлози мера, осим уопштених додатних програма који би били циљани на ову групу младих.		су то релевантна истраживања и анализе које показују „да је пораст запослености младих повезан са порастом ризичне запослености (радом са повременим и привременим уговорима, без могућности за остварење права из радног односа, испод стечених квалификација, надексплоатисаним са великим бројем прековремених радних сати, потплаћеним итд.)“ У Предлогу стратегије за сваки податак дат је и извор те и у коментарима треба поступати на исти начин. Анкета о радној снази показује да годинама опада стопа незапослености младих што је и наведено у Предлогу стратегије, а о узроцима се може погледати Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године која то детаљно обрађује. У Предлогу стратегије се износе конкретни подаци и мере за рад са младима који су у ризику од сиромаштва или социјалне искључености, а спецификовање услова који доводе до ових процената превазилази оквир ове Стратегије. Узроци за дато стање свакако могу бити део посебних анализа које се могу предвидети и активностима у Акционом плану за примену ове Стратегије,
	153) Образовање: иако је констатован низак квалитет образовања, чија је последица да је трећина младих на школовању у Србији функционално неписмена, предлог НСМ се овим проблемом не бави. Везујући наново домен образовања за запошљивост, предлог НСМ се бави само додатним курсевима и обукама, управљање каријером, циљаним на лакше запошљавање младих, као и радном праксом, инкорпорирајући имплицитно проблематичан концепт дуалног образовања. Оваквим приступом се заправо подстиче некавалитетан и неправичан систем образовања којим се репродукују друштвене неједнакости.	Покрет Не даймо Београд	153) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године се бави овим проблемом у потпуности пратећи резултате ПИСА истраживања. У Србији до сада ово испитивање организовано је 2003, 2006, 2009, 2012. и 2018. године. Сада се реализује циклус који је планиран да се одржи 2021, али је одложен за 2022. годину због пандемије вируса COVID 19. Предлагање мера за смањење функционалне неписмености ученика је свакако важан сегмент рада МПНТР и Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања (које је и национални ПИСА центар) и Завода за унапређивање образовања и васпитања. У предлогу Стратегије акценат је на

			неформалном образовању младих и кроз различите програме и пројекте подржавају се млади да развијају кључне компетенције за целоживотно учење које у великој мери утичу и на резултате ПИСА истраживања. Тиме се доприноси и развоју читалачке писмености, науке, математике, али и и креативног мишљења, које се први пут испитује у истраживању ПИСА 2022 Предлогом стратегије такође се указује и на недовољну доступност формалног и неформалног образовања особама са инвалидитетом. За тврдњу да је „проблематичан концепт дуалног образовања“, требало би дати аргументе, као и за тврдњу „Оваквим приступом се заправо подстиче некавалитетан и неправичан систем образовања којим се репродукују друштвене неједнакости „,
	154) Становање: иако је констатовано да је акутно проблематична област, јер је мали проценат младих остварио стамбену независност чак и у најстаријем узрасту, део предлога НСМ који се односи на становање је веома уопштен и незаснован на постојећим и реално планираним мерама. Тако се помињу „подстицајне мере стамбене политике“ (показатељ 6, стр. 67), а притом се не реферише које су то мере (ако постоје). Имајући у виду постојећу скоро искључиву тржишну оријентацију у области становања – изградње и изнајмљивања стамбеног простора, са веома оскудним, мало доступним и недовољно регулисаним јавним стамбеним фондом, у стварности нису препознате мере које се наводе као део „Акционог плана за спровођење програма Владе за период од 2020. до 2022. године у склопу приоритетног циља 4.2. Заштита основних људских права и унапређење популационе политике“ (стр. 113). Узимајући у обзир садашње трендове у области државне стамбене политике, механизми наведени у предлогу НСМ представљају више списак	Покрет Не даavimo Београд	154) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Тврдња предлагача „део предлога НСМ који се односи на становање је веома уопштен и незаснован на постојећим и реално планираним мерама. Тако се помињу „подстицајне мере стамбене политике“ (показатељ 6, стр. 67), а притом се не реферише које су то мере (ако постоје)“, није заснована на чињеницама. У Предлогу стратегије део који се односи на становање је праћен одговарајућим мерама, описа истих (са навођењем које су то подстицајне мере стамбене политике), конкретним циљаним вредностима и показатељима остварености истих, уз навођење учесника и одговарајућих прописа. У Предлогу Стратегије указује се на прописе других надлежних министарстава којима се ова област регулише У оквиру описа Мера 5.4. Подршка стамбеном осамостаљивању младих, икзмеђу осталог пише: „У складу са Законом о становању и одржавању зграда, у припреми је

	жеља и намера, него што дају гаранцију за развијање конкретних мера којима би се реално побољшао стамбени положај младих и тако остварили услови за њихову сигурнију материјалну егзистенцију у друштву Србије.		Уредба о утврђивању Програма стамбене подршке за младе са циљем подршке осамостаљивању младих, кроз субвенционисани закуп или куповину одговарајућег стана, ради отклањања негативних демографских трендова и стварању услова за допринос младих развоју јединице локалне самоуправе.“
	155) Партиципација у друштвеном животу: Постојећи документ НСМ активно учешће младих третира најчешће кроз учешће младих у различитим организацијама. Иако се у стратегији истиче да је циљ НСМ посредством самог МОС-а да се на систематски и одржив начин млади укључе у доношење одлука, предложене мере то заправо не таргетирају. Саме мере истичу да на основу Закона о планском систему свака ЈЛС израђује план у оквиру кога се разрађује и план учествовања младих у друштвеном животу. Ипак НСМ препознаје да је потребно подизање капацитета ЈЛС и различитих ученичких и студентских удружења, а да заправо у оквиру израде плана за младе не формира тело које ће се бавити укључивањем младих и њихових предлога при самој изради плана. Мера коју је НСМ дефинисала као подстицајну и информативно-едукативну битно се не разликује у односу на претходну стратегију НСМ. Сама мера не препознаје потребу младих да се активније укључе у доношење одлука нити се бави приближавањем институција и доносиоца одлука и младих. Наведене мере се махом односе на јачање капацитета КЗМ-а у ЈСЛ и јачање капацитета креатора јавних политика за младе. На основу стратегије не постоји као дефинисан циљ нити опредељена средства за веће учешће младих у креирању одлука и децентрализовање тог система. Поред тога, не постоји ниједна мера која подстиче младе да формирају сопствена удружења или иста иницирају у својим ЈСЛ. Савети за младе који према НСМ представљају простор за укључивање младих, најчешће су	Покрет Не давимо Београд	155) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Активизам младих је у Предлогу стратегије сагледан из више углава, те се говори и о учешћу младих у планирању, развоју, праћењу и вредновању докумената јавних политика, механизмима за учешће младих на локалном нивоу и стандардима које треба да задовоље да би нпр. савети за младе били функционални. Такође се говори и о волонтирању као начину активног и солидарног односа младих према друштву. Средства за спровођење ове Стратегије су дефинисана, а у Акционом плану ће се прецизно одредити износи за сваки циљ, меру и активност и ко иста обезбеђује. Тачно је да не постоји посебна мера која подстиче младе да формирају сопствена удружења или иста иницирају у својим ЈСЛ. У Акционом плану за спровођење Стратегије прецизираће се и активности на овом плану, будући да Стратегија препознаје овај изазов. Предлог стратегије бави се свим осетљивим групама младих, постоји и посебна мера за социјалну укљученост младих и смањење неједнакости, на више места се указује на положај младих са инвалидитетом, жена, Рома и Ромкиња, ЛГБТ + младих, младих у ризику од сиромаштва и социјалне искључености, избеглица и тражиоца азила, младих који напуштају систем алтернативног старања, младих итд, као и на положај младих у руралним срединама.

	младима недоступни и нису препознати од стране младих као битна тела која могу да утичу на креирање омладинских политика. Учешће младих у другим саветодавним телима је одговарајућа мера, али није јасно како НСМ планира да представнике различитих група младих укључи и да сам процес учешћа начини инклузивнијим и да га диверзификује. Посебно НСМ се није конкретно бавио учешћем маргинализованих група, чија је партиципација у друштвеном животу додатно отежана, као што су: Роми, жене, ЛГБТ заједница итд.		
	156) Полазећи од правног оквира, јавних политика и прописа Републике Србије, као и међународних докумената и препорука који се тичу младих, у Предлогу стратегије за младе (2022-2030) препознаје се значај мултисекторског приступа и сарадње који је неопходан при креирању политике за младе. У складу са доле изнетим коментарима, наш фокус је био на међународним уговорима, препорукама, домаћим законима и стратегијама које се односе на заштиту и унапређење сексуалног и репродуктивног благостања младих у области образовања, здравља, родне равноправности, забране дискриминације и заштите људских права. У том смислу, Предлог Стратегије за младе препознаје значај очувања репродуктивног здравља младих као и развијање здравих стилова живота. Међутим, у складу са препорукама и међународним уговорима потребно је у овом контексту говорити о сексуалном и репродуктивном здрављу и правима. С тим у вези, у мерама и показатељима мера у оквиру Посебног циља 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих пропуштено је да се нагласи да је реч и о сексуалном здрављу и правима, а није дужна пажња посвећена ни самом репродуктивном здрављу младих када је у питању дефинисање мера и показатеља за њихово остваривање. С обзиром на то да се и у самом Предлогу, како у анализи	Аутономни женски центар, Београд	156) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	стања тако и у правном оквиру, посебно препознаје значај репродуктивног здравља за младе, и у контексту образовања и у контексту људских права, позивајући се на међународне стандарде и национално законодавство и политике, унеле смо следеће измене и допуне које се тичу сексуалног и репродуктивног здравља и права младих, у оквиру посебног циља 5. Створени услови за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих.		
	157) Целокупна Стратегија претежно се базира је на једном истраживању које је Нинамедија израдила и чији су резултати значајно другачији од истраживања које, на пример, сваке године објављује Кровна организација младих Србије (Алтернативни извештај о положају и потребама младих у Републици Србији). Требало би да се подаци на којима се Стратегија базира извуку из више релевантних истраживања, која иако имају различите методологије, могу реалније да осликају право стање и да се кроз укрштање података дође до њега. Такође, битно је узети у обзир да је истраживање Нинамедије спроведено током 2020. године, која је услед пандемије коронавируса била врло специфична и ситуација је значајно утицала на ставове младих, те ни представљени резултати не осликавају реално стање ни положаја нити потреба младих.	Београдска отворена школа	157) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Подаци на којима се Стратегија базира рађени су на основу сета релевантних истраживања, (преко 20), увида и краћег приказа 50 закона и докумената јавних политика РС, 13 међународних докумената и 5 докумената за имплементацију ЕУ програма (кон усвајања коментара са јавне расправе ових докумената ће бити и више), као и на основу консултација са младима и свим субјектима омладинске политике. Истраживање положаја и потреба младих у Републици Србији, Нинамедија чији се део резултата налази у Предлогу стратегије је из 2021, а не из 2020. године. Будући да МОС путем поступка јавне набавке сваке године ангажује истраживачку агенцију за израду редовног годишњег Истраживања положаја и потреба младих у РС, на репрезентативном узорку од 1500 младих, у сваком истраживању се даје и приказ резултата у последњих 5 до 6 година за питања која се понављају ради праћења трендова . У опису стања определили смо се да наведемо, пре свега, истраживања рађена на репрезентативном узорку младих. Свакако да су и друга истраживања релевантна за анализе одређених области, посебно када се подаци доста разликују али таква анализа превазилази оквире ове Стратегије.
	158) Као репрезентативне организације које заступају интересе младих глувих у Србији, изражавамо велико задовољство	Удружење младих глувих Србије, Градска	158) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	поводом израде ове Стратегије истичући њену важност и похвалу за процес креирања. Имамо одређену врсту бојазни да у самој Стратегији нису довољно заступљени млади са инвалидитетом, да није јасно да се и под младима подразумевају млади са инвалидитетом, маргинализоване и осетљиве групе. Имајући искуства из ранијих периода, у пракси се то не подразумева, те стога додатно прилагођавање за приступачност није сматрана под обавезујућом. Стога сматрамо да је неопходно нагласити и истаћи приступачност за младе особе са инвалидитетом, а посебно за глуве особе чија се приступачност у неким погледима разликује од приступачности која је подразумевана, а то је физичка приступачност. Глумим и наглумим особама неопходно је обезбедити приступачне информације и комуникацију. У покрету особа са инвалидитетом, заједница глувих је и даље невидљива у остваривању многих својих права, стога је знање и информисаност о потребама, начинима комуникације и даље мало позната. Вођени принципом покрета особа са инвалидитетом „Ништа о нама без нас“ истичемо неопходност консултовања заједнице глувих у креирању и прилагођавању програма и политика који се тичу младих, како је и дефинисано у Конвенцији Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом под Општим обавезама у члану 4.1. ставу 3: <i>„У иради и примени прописа и политика у циљу примене ове конвенције, као и у другим процесима одлучивања у вези са питањима која се тичу особа са инвалидитетом, државе чланице уговорнице ће тесно сарађивати и активно укључити особе са инвалидитетом, укључујући и децу са инвалидитетом преко њихових репрезентативних организација.“</i> Стога је од неизмерног значаја неопходан рад на едукацији и обучавању омладинских радника о самој заједници глувих, језику и култури, начинима комуникације, улози тумача за српски знаковни језик и потребама које	организација глувих Београда и Савез глувих и наглувих Србије
--	--	---

	најадекватније одговарају заједници. Како је у Закону о употреби знаковног језика дефинисано, знаковни језик је матерњи језик глувих особа и неопходно је обезбедити формално и неформално образовање, и приступ запошљавању омогућивши комуникацију и приступ информацијама на српском знаковном језику. Глуве и наглуве особе су те које бирају прихватљиве начине комуникације, као и врсте услуга које им највише одговарају. Што се тиче безбедности младих и повећању безбедносне културе младих, истичемо неопходност јасног дефинисања да се обуке за полагање возачког испита прилагоде на начин да буду извођене за српском знаковном језику за глуве. Досадашња пракса није омогућавала приступ информацијама, глуве особе су формално испуњавале форму доласка на наставу, нису имале могућност праћења инструктора на теоријској настави и самим тим нису успела усвојити основна правила из безбедности саобраћаја. Потребно је да у ауто школама буде обезбеђен превод на српски знаковни језик, прилагођавање материјала које може бити у видео формату на српском знаковном језику и на друге начине који би били прихватљиви за глуве особе.		
	159) Неопходно је у самом тексту Стратегије унети, свуда где је то могуће, рад са младима из система алтернативног старања као посебне категорије младих који су угрожени. Образложење: У складу са Јавним позивом за учешће на Јавним расправама о Предлогу стратегије за младе у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, који је објављен од стране Министарства омладине и спорта, организација СОС Дечија села Србија се укључује у Јавну расправу заједно са другим релевантним актерима на пољу рада са младима. Наш допринос у израду Стратегије за младе дајемо кроз учешће у Јавним расправама на локацијама	СОС Дечија села Србија	159) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	Ниш и Београд, као и кроз израду препорука на сами текст Стратегије. Као организација која скоро 18 година пружа подршку деци и младима који су привремено или трајно измештени из својих биолошких породица, упознати смо са изазовима и проблемима са којима се ова деца, а касније млади људи, суочавају у процесу осамостаљивања и запошљавања. Желимо да се кроз Националну стратегију за младе, развију механизми који ће младим људима из алтернативног старања пружити могућност на квалитетно образовање, запослење и стамбено збринавање и на тај начин прекинути ланац присуства у систему социјалне заштите у који појединци улазе као деца и остају у њему до свог зрелог доба. Подршка младима који долазе из система алтернативног старања је посебно потребна, јер они немају или поседују изузетно слабу базу подршке која им је неопходна како би направили корак ка осамостаљивању и на тај начин постали корисни чланови друштва. Зато нам је значајно да поменута категорија младих буде видљива, препозната и именована у Стратегији. Плашимо се да ће ова група младих бити "испуштена" уколико остане у категорији (и други млади из осетљивих група). Напомена: Као саставни део наших препорука, достављамо вам форму коју смо користили приликом израде препорука, као и документ Препоруке за рад са младима из осетљивих друштвених група, који је директан продукт нашег дугогодишњег рада са младима у и из система алтернативног старања.		
	160) У самој стратегији дефинисати термине: омладински радник, омладинске организације, удружења младих и организације које раде са младима.	СОС Дечија села Србија	160) Предлог: НИЈЕ ПРИХВАЋЕНО Образложење: Ови термини су дефинисани Законом о младима.
	161) Посебно радити на делу који се односи на информисање младих о њиховим правима, опцијама за запослење, даље школовање и	СОС Дечија села Србија	161) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење:

	услуге које су им доступне у срединама у којима живе.		У Предлогу стратегије говори се о правима младих и њиховом информисању опцијама за запослење, даље школовање и услуге које су им доступне у срединама у којима живе. Информисање је саставни део свих циљева и мера, а посебно је наглашен у оквиру Посебног циља 2. У Акционом плану за спровођење Стратегије конкретизоване се предложене активности.
	162) Од самог почетка рада на изради Стратегије за младе Владе Републике Србије, Кровна организација младих Србије је била укључена у процес. У раду КОМС је био у сталној консултацији са организацијама чланицама и младима како би што већи број младих био укључен у креирање најбитнијег стратешког документа у области омладинске политике. Реализовано је 5 уживо укључења на друштвеним мрежама КОМС; на 5 тема из Стратегије за младе; преко 30 питања и коментара путем укључења; преко 1200 младих информисано и укључено кроз уживо укључења; 20 дана јавне расправе; присуство на 6 јавних расправа: 5 у 5 различитих градова и 1 онлајн; преко 1000 километара пређених током јавне расправе. Што се тиче саме укључености младих у процес и КОМСа као кровног савеза младих и највишег независног представничког тела младих, реч је о инклузивном процесу који је био отворен за све сугестије и предлоге који су долазили од стране представника и представница младих. Бројне иницијативе и приоритети које су млади и удружења младих и за младе наводили као кључне за унапређење положаја младих у Републици Србији, представљају предлоге за чију су имплементацију потребне измене законодавног оквира, пре свега Закона о младима. Из овог разлога један коментар на сам процес израде Стратегије за младе Владе Републике Србије свакако се односи на несинхронизованост процеса	Кровна организација младих Србије (КОМС)	162) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

	измена Стратегије и Закона о младима. КОМС је по отпочињању измена стратешког и законодавног оквира омладинске политике, реализовао Дијалог младих са премијерком 7. децембра 2021. године и Дијалог младих са министром омладине и спорта 22. новембра 2021. године. Током ових дијалога млади су изнели низ препорука које се тичу промена у оба ова документа. Како се са израдом Стратегије за младе отишло даље у односу на измене Закона о младима, одређене измене није било могуће начинити кроз овај документ па је било потребно пронаћи најоптималније решење и остваривање приоритета младих кроз постављени оквир. Два су кључна изазова видљива кроз ову Стратегију. Први изазов односи се на опште постављен оквир Стратегије због Закона о планском систему који је на самом почетку поставио оквире деловања и одвијања процеса. Управо из овог разлога сматрамо значајним да се и Акциони планови чија ће израда уследити након усвајања Стратегије, нађу на јавним расправама те отвори могућност ширег консултативног процеса с обзиром на првобитно опште постављене приоритете кроз Стратегију. Други изазов свакако представља што је сама Стратегија доста усмерена на реализацију и имплементацију од стране министарства надлежног за младе, без улажења у надлежности других министарстава и институција. С обзиром да је реч о Владином документу и стратешком усмерењу до 2030. године, сматрамо да је неопходно да одређена питања и приоритети буду решавани на нивоу неколико министарстава и кроз међусекторску сарадњу како су и млади хоризонтално питање. Управо из ових разлога, потребно је сагледати у којим областима постоје иницијативе од стране Владе а које се тичу унапређења положаја младих кроз различите области као што је ситуација са стамбеним осамостаљивањем младих, с обзиром да је најављена Уредба Владе којом ће се ова		
--	--	--	--

	политика операционализовати а планирана је и кроз документ Стратегије. Слична је и ситуација са имплементационим планом за програм Гаранција за младе, који ће бити креиран и усвојен до краја године а који води министарство надлежно за рад, те га је потребно препознати и овим стратешким документом који ће важити до 2030. године. На овај начин потребно је приступити и другим важим процесима као што је синхронизација формалног и неформалног система образовања, те увођење обавезног грађанског васпитања у основношколско и средњешколско образовање, препознавање значаја и интеграција у образовни систем области здравља младих са нагласком на сексуално и репродуктивно здравље итд. У овину области 3 која се односи на активно учешће младих потребно је остварити и ближу сарадњу са министарством надлежним за државну управу и локалну самоуправу како би савети за младе као механизам партиципације младих, били препознати као обавезујући и на тај начин остварили функционалност и инклузију оваквог тела. Након креирања и израде Стратегије за младе Владе Републике Србије, потребно је успоставити адекватан систем праћења испуњености Стратегије којим ћемо мерити остварене резултате и процес унапређења положаја младих.		
	163) Општи утисак је да се у односу на консултативни процес, прве и друге (још увек актуелне стратегије) приликом припреме коначног Предлога стратегије за младе, текући процес одвијао у другачијим околностима и са знатно смањеним учешћем младих. Неке околности се могу разумети (недостатак финансија, последице кризе узроковане COVID 19 и друге) међутим, пошто су претходне две стратегије, као и Закон о младима дали довољно могућности да се изгради адекватна омладинска инфраструктура (КОМС, канцеларије за младе, НАПОР, савети за младе и друге), утисак је да успостављена структура није довољно	Факултет безбедности Универзитет у Београду	163) Предлог: ДЕЛИМИЧНО ПРИХВАЋЕНО Образложење: Процес израде преке Националног стратегији за младе, која је донета 2008. године био изузетно широк и у њему је учествовао велики број младих. Треба имати у виду да је . МОС основан маја 2007. године и да је ово је био први стратешки документ у Србији који се односи на младе те су уложена сва расположива буџетска и донаторска средства. У изради следеће стратегије било је укључено мање младих, али је процес био транспарентан и обухватио је све заинтересоване

	искоришћена и нису на адекватан начин допринеле да се више чује глас младих. Конкретно, мишљења сам да нису довољно искоришћене канцеларије за младе, њихови пројектовани задаци и могућности да окупљају младе, да информишу и организују различите видове едукације, да прикупљају податке о младима, њиховим потребама и интересовањима. Било би занимљиво видети из њихових годишњих извештаја шта је разлог томе, ако постоји објашњење недостатка активности које су успешно или мање успешно спроводили током године.		субјекте омладнске политике и већ је започет развој и достигнут одређен ниво рзвоја који се сада само даље профлише. Израда треће Стратегије је рађена у директној комуникацији са младима и представницима младих и свих заинтересованих страна. Велику улогу у укључивању младих дали су представници удружења/савеза који су чланови ПРГ НСМ (КОМС, НАКЗМ, НАПОР, ОПЕНС, ЦЗОР). Кроз друштвене мреже, округле столове и различите консултације преко удружења и савеза који су чланови ПРГ НСМ информисано је и укључено 6812 младих. Поред тога на 12 округлих столова које је организовао МОС ради консултација, директно учешће је узело 296 младих. Такође, преко друштвених мрежа МОС-а о консултацијама је информисано 31022 пратилаца, међу којима су и млади. Свакако би било корисно урадити анализу ангажовања удружења младих и за младе и њихових савеза и КзМ у укључивању младих у процес израде ове Стратегије .
	164) Проверити све фусноте, нарочито тамо где постоје линкови ка интернет изворима, јер нису сви доступни.	Факултет безбедности Универзитет у Београду	164) Предлог: ПРИХВАЋЕНО

в. д. ПОМОЋНИКА МИНИСТРА

Снежана Жугић